

B.F.L.
22895

IN FAȚA VIETII

ROMAN

DE

DŪILIU ZAMFIRESCU

96

Facultatea de Filosofie și Litere din București
BIBLIOTECA CENTRALĂ

BUCURESCI

TIPO-LITOGRAFIA STEFAN MIHALESCU, STRADA COVACI 14

1884

22895

IN FAȚA VIETȚII

Or ce om care s'a deșteptat din cele d'întăiu visuri ale tinereții, care ține socoteală de propria sa experiență și de experiența altora, care a studiat istoria trecutului și pe a epocii sale, — dacă niscăi-va prejudiții înrădăcinate nu'i turbură judecata, va sfârși prin a ajunge la concluziunea, că lumea oamenilor este împărăția intimplării și a greșelei, cari o stăpinesc și o guvernează după cheful lor, fără nici o milă, ajutate fiind de nebunie și de răutate. De aceea tot ce e mai bun în omenire nu ese la liman de cât cu mii de greutate; or ce inspirațiune nobilă și înțeleaptă găsește greu ocazie să se arate pe când absurdul și falsul în domeniul idellor, platitudinea și vulgaritatea în regiunile artei, răutatea și prefecătoria în viața practică, domnesc neturburate de nimeni și aproape în neîntrerupere...

Schopenhauer. *Lumea ca voință și ca reprezentatiune.* Vol. I. 382.

PARTEA ANTĂIA

I.

Obosit de drum, Eugeniū Soleanu s'a propia de moșiea părintească către sfințitul soareluī. Era in vara anului 1874.

De patru zile de când călătoria, cea d'intăiū mulțumire ce o avea, era aceea pe care i-o pricinuia revederea locurilor in care se născuse și crescuse. Sătul de drum de fier și apăsāt de greutatea gândurilor sale, se simți oarecum ușurat, când, la Adjud, se sui in tr'o birjă jidovească, care'l porni in fuga cailor spre munți.

Aerul rece și sănētos al dealurilor avu darul de a'ī chema oare-carī resturi de amintiri, dulci tovarășe de singurătate,

cară îi goniră neagra tristețe ce'l comprindea. Trotușul curgea pe albia sa pietroasă ca și acum șase ani; munții erau verzi și frumoși ca și atunci; făneța era tot atât de vie, cu nenumăratele sale ierburi înflorite, iar maldărul, întins în palii-palii pe cositură, umplea aerul de mirosură, ca și pe vremea când umbla călare pe moșie, de la un capăt la altu, ca un vătășel.

{ Eugeniū Soleanu se întorcea în țară pentru tot-d'a-una.

X Plecase cu șase ani mai 'nainte la Paris, să învețe literele și filosofia, lucru rar pentru un băiat bogat — căci atunci era bogat —, și acum, peste șese ani, se întorcea acasă fără diplomă și sărac. Fiū al unei familii nobile din Moldova, plecase în străinătate cu fastul și iluziile unui copil, singur la părinți, căruia i s'a ascuns tot-d'a-una adevărata stare a averii sale, din dragoste de către mamă și din orgoliū de către tatăl său, — lăsându-i-se să creadă că are în urmă comori.

În anii d'întăiu, Eugeniū mănca multe parale și făcu puțină treabă. De la al treilea an însă, fie că se săturase

de petreceri, fie că natura sa, mândră și cu totul superioară, simțise nevoie de-a se hrăni de la o vină puternică și dătătoare de viață, care se chiamă invățătură, fie în fine că finețea unui simț, de-o excesivă delicatețe, pe care 'l moștenise de la mama-sa, îl făcuse să bânuiască starea averii părintești,— se puse pe lucru. În patru ani munci cât un hamal. La început de datorie, mai pe urmă din dragoste, ajunsese să nu'și poată trăi nici ciasurile de odihnă fără o carte la cap. Cursul propriu zis de litere îl cam obosea, și de aceea se dete cu totul filosofiei și istoriei. Studiul acesta avu asupra caracterului și existenței sale zbuciumate, ce începea din acest moment, o inriurare hotărîtore.

Neîncrederea în sine, care, la o vârstă oare-care stăpânește naturele cele mai superioare, și care pentru Soleanu fusese un izvor de suferințe morale fără șir,— începea să fie înlăturată puțin câte puțin prin studiul adânc și sistematic asupra Istoriei, care'i inlesnea și mai mult studiul filosofiei, curs special pe care 'l urma cu gând de-a dobândi un titlu.

La 26 de ani, Eugeniū Soleanu era un *om Țintreg*

Alături de cunoștințele temeinice ce dobândise prin învățatură, avea o dispozițiune secretă, acel ceva care nu se ia de la alții, care ține de temperamentul propriu al fie-căruia, și căruia ne-am invoit a'î zice talent. Soleanu avea darul cuvântării. — Prezentat în societatea geografică din Paris, de un prieten al prințului Mihalache Sturza, avu îndrăsneala să vorbească în fața acelei învățate adunări, și, de și cuvântarea sa se ținu în franțuzește, ea avu un farmec deosebit pentru ascultători, atât pentru că se făcea asupra unei țări, aproape necunoscută Franțujilor, țara noastră, cât și pentru ca revela un talent nou, puternic, cu un stil cam impodobit, dar cu o frasă care era tot d'a-una hrănită de-o idee. Ideatiunea ténérului orator plăcu cu deosebire ilustrei adunări. Avea un dar cu totul particular de-a cugeta, care insuflețea imaginile ce'î veneau, în desvăluirea unui subiect, cu o strălucire de viață ne mai pomenită.

După ce sfârși, Soleanu fu luat la o

parte de prezidentul societății, care se informă cu mult interes de familia, de poziția, de țara sa. El avu mulțumirea să 'i poată răspunde, că atât familia cât și țara îi erau bogate, și că atât una cât și cea-l'altă păstraă pentru Franța o adâncă simpatie.

In urma acestui succes, toată colonia română recunoscă in Soleanu pe șeful ei. El rămase tot simplu și cu aceeași seninătate ca și mai 'nainte. Succesul nu putu de cât să 'i dea mai multă încredere in muncă, și să 'i aducă o mare mulțumire sufletească, cea mai dreaptă și mai neprețuită resplată a celor ce lucrează cu spiritul.

Neîncrederea de altă dată sburase cu totul, și Soleanu se uita acum in viitorul său cum te-ai uita pe o alee dréptă și liniștită, până in capăt.

Intîmplările însă hotărîră alt-fel.

Tocmai pe când se pregătea să 'nceapă seria examenelor de doctorat, primi o scrisoare din partea tatălui său, care căzu ca un trăsnet. Bătrânul îi spunea, pe departe și cu întorsături, că o mulțime de nenorociri de familie i-au adus intr'o mare strimtorare și că, de

și are să ia o grămadă de bani de pe la o sumă de datornici, cu care Eugeniū să 'și adune averea la loc, pentru moment îi e cu neputință să 'l mai ție la Paris, și de aceea îi trimete ultimii 800 de lei, cu care să se întoarcă numai de cât. Îi povestea cum fusese silit să vëndă Soleniū fostului său tovarășiū Mariū Marțian, care îi lăsase și lui o mică parte din moșie, unde își făcuse o căsuță simplă, în care trăia aproape singur. Il ruga să nu piardă or ce nădejde de a se reîntoarce în Paris, dacă vrea să mai învețe, căci Dumnezeu e mare și milostiv cu cei derepți, etc.

Cu alte cuvinte ruina !...

Sărăcia ei apăru de odată, hidoasă și rînjitoare ca o iazmă, și în fața ei toate proiectele și tot viitorul căzură ca un castel de cărți. Scrisoarea tatălui său îl găsi gata să iasă. După ce o ceti, remase pe scaun cu brațele întinse, privind înainte 'i fără nici o idee, fără nici un plan, coprins de o deznădăjduire fără margini, care rupse firele or cărei legături cu viitorul, a or cărei speranțe, a or căruī bine. Lovitura fu

atât de violentă și impresia atât de adâncă, în cât sfârșimă ră cu totul această natură simplă dar puternică, și, un moment, Eugeniū rămase fără noțiune exactă de sineși, fără conștiință de nenorocirea care'l lovea, ca un cadavru,—până ce o durere groaznică îl apucă de gât, și pieptu i se umplu de o neînțeleasă simțire, care'l înădușea, îi sfâșia sufletul, îi sêca sângele.

Cum se poate! Acel frumos viitor ce'l aștepta, cu orizonturi imense pentru gândire, cu mulțumiri de tot soiul pentru activitate, cu erudițiune în capte, cu celebritate poate,—se eclipsa cu totul din nainte'î, și nu lăsa în locu 'î de cât nemulțumire, greutateți de tot felul, obscuritate?... :

Lacrămile îl podidiră, și plânse cu capul în mână câte-va minute. Acéstă fire, semeată cu ea însăși și blândă cu alții, avu un moment de teribilă reșcoală contra destinului. Cum se poate! Pentru o mizerabilă sumă de 500 de lei pe lună, să dea cine-va cu pumnul în sticla vieții sale și s'o sfărâme, ca pe un geam, un furios de ospiciu?... Cu neputință!

Și totuși era foarte cu putință, fiindcă așa era.

Să se adreseze la cine-va, la prințul Sturza, la președintele Societății geografice, la rude, la prietenii... imposibil. Mai ăntăiū, era prea mândru ca să ceară un serviciū, fie de la orī-cine, — și după aceea nu l'ar fi crezut nimeni; un om care trăește șease ani la Paris, cum trăise dānsu, nu sărăcește așa, de-o dată, ca in poveste.

Se sculă după scaun, liniștit puțin prin lacrāmile ce le vărsase, și'și ridică capul avēnd aerul de a privi pe cine-va drept in față.

— Așa incepem ?..... Foarte bine ! Vom vedea cine va birui.

Se hotărise : a doua zi pleca.

Căutā să'și întâlnească prietenii și le făcu cunoscut la toți hotărīrea ce luase : lipsea numai pentru câte-va luni, spre a'și regula oare-carī afaceri, și se'n-torcea să'și facă doctoratu. După ce'ī vėzu pe toți, 'și luă drumu spre cartier, unde cunoșcea de vre-o căți-va ani una din acele gentile păpuși, de care e plin Parisul, care 'ī māncase foarte mulți bani, sub pretext de a'ī da in

schimb o afecțiune sinceră și nestrămutată. El o cântărea foarte bine căta greutate trăgea, dar închidea ochii, mulțumindu-se să fie înșelat de un singur sistem, de cât să le încerce pe toate, și cu toate să aibă același rezultat. Înainte de a intra la dănsa, trecu pe la un bijutier și i cumpără un inel cu un mic diamant. Cum 'l văzu, Zouzou 'i sări de gât, și începu să'l certe că de cât-va timp o uită prea mult.

— Mi se pare, draga mea, că am să fiu silit să te uit de tot. Familia mă rechiamă în țară.

— Te duci! Mă lași!.... Nenorocitele, n'ai milă de mine, nu mai iubit nici odată! — Și 'ncepu a se boci.

— Zouzou, scutește-mă te rog de scene dramatice. — Tonul serios și cam poruncitor cu care fură zise aceste cuvinte, o făcură să'nțeleagă că miorlăiturile nu sunt venite la timp.

— De ce te duci, mă rog?

— Fiind-că n'am cu ce să mă trăiesc la Paris. La aceste vorbe ea se dete înapoi cu o mișcare teatrală. După aceea bufni de ris.

— Tu !... n'ai cu ce să mai trăești !.. un bogățașiu !.. Glumești.

— Eă glumesc foarte rar, știi bine. Și ca să nu mai prelungim scena aceasta, iată un mic dar ce'ți fac acum, făgăduindu'ți pe cinste că îndată ce voiă ajunge în țară 'ți voiă trimete o mie de franci. Mă cunoști indetul ca să nu te indoești de cele ce'ți spuiă.—Ea luă cutia inelului și, deșchizend'o, se uită drept în ochii lui, cu un zîmbet de caricatură.

— Atăta ai găsit să'mi aduci ?

— N'am putut mai mult, crede-mă.

— Eugeniă, să'ți spuiă drept, te credeam un om de onoare, dar ved că și tu nu ești de căt o canalie, ca toți Românii.

Tot sângele i se sui în față de mânie. Avu o mișcare de turbare, cu care ar fi aruncat'o pe fereastră, dacă nu s'ar fi stăpănit. Ea puse mâna pe clopot.

— Doamnă, te poftesc să nu insulti în mine pe Români, căci față cu o femeie ca d-ta n'ași putea să'i răsbun... Cred că nu ți-am dat nici o dată cuvânt să te plângi de mine. Am plătit cu cea mai mare sfințenie toate dorin-

țele dumitale.—Bona intră. Zouzou îi rîdea în nas.

— Julieto, zise ea femeii, spune domnului că nu mai sunt acasă pentru dumnealui.

— Vă rog domnule, zise bona, deschidëndu-’i ușa...

Intr’o ast-fel de situațiune ridiculă, Eugeniū nu putea face nimic mai bine de cât ceea ce făcu. Și luă pălăria cu sânge rece și, eșind, puse în mîna camerierii doi napoleonî :

— Unu pentru stăpênă-ta și altu pentru tine. Vă trebuie aceeași măsură.

Când eși în stradă, cu toată scărba ce’i inspirase acea imitație de femeie, nu se putu opri de a se gândi la starea sa de astăzi. Dar oare dacă lumea, în mare parte, n’ar fi de cât un macrocosm de Zouzou ?...

Mergënd singur, intristat și scărbit, se întâlni cu un prieten și protector al său, vechiū elev al școalei pe care o urma el astăzi, om deja cunoscut la Sorbona prin vioiciunea spiritului său critic și studiele adânci ce făcuse asupra întregii clasicități germane, d-nu Borel.

Acesta cunosccea marea dragoste ce

27052

o avea Soleanu pentru filosofia lui Schopenhauer și se temea de inriurirea ce ar fi putut să aibă pesimismul asupra naturei grave și melancolice a prietenului său. De aceea, glumind, îl lua adesea peste picior și îl ducea la Mabile să îl convingă de adevărurile lumii aceștea.

În ziua aceea Borel văzu în chipul lui Soleanu atâta desnădăjduire, în cât se speriă.

— Da ce mai e? Ți-a apărut răposatul Arthur în vis? Ți s'a înecat corăbiile,—ce e?

Soleanu îi spuse nenorocirea care îl lovea. Era silit să și intrerupă cursurile și să plece. Apoi îi istorisi pe scurt scena cu metresa sa.

— Ascultă-mă, d-le Borel, poți să rîzi cât ții vrea, dar tot filosofii mei au dreptate: «Cu cât am cunoscut mai mult pe oameni, cu atâta i-am iubit mai puțin; dacă aș putea să zic același lucru și despre femei, aș fi foarte fericit» ¹⁾ Dar... nu pot.

¹⁾ *The more I see of men, the less I like them; if I could say so of women too, all would be well.* Cuvânt al lui Byron pe care se zice că îl repeta adesea Schopenhauer.

Franțuzul se uită în ochii lui, drept, și păru a ceti lucruri foarte ciudate.

— Scumpul meu, te rog să nu pleci până nu vei veni pe la mine. Te aștept astă seară. Vino să prânzim împreună. La revedere.

Seara, Soleanu se duse să-și vadă prietenu. Prânzică lung, vorbind despre România, despre viitoru lui, despre reîntoarcerea la Paris, și de multe alte lucruri, fără însă să rostească un singur cuvânt relativ la caracterul și teoriile lui Soleanu asupra vieții. Când se despărțiră, Borel îi dete un plic, pecetluit pe toate părțile.

— Ascultă, Soleanu, îi zise el : ducându-te din Franța, voi să păstrezi de la mine o amintire. Iată acest plic, pe care te rog să-l porți cu tine ori pe unde vei umbla, și să nu-l deschizi decât în momentul cel mai dureros al vieții, când vei simți că te lasă puterile și că nu mai poți lupta. E o nebunic de autor, dacă poțestți, dar e nebunia unui prieten și trebuie s'o urmeză. Imi făgăduesci ?

— Pe onoare.

Luă plicul și'l puse 'n buzunar. I se păru un moment că scena aceast'a mi-roasă a Xavier de Montepin, dar era prea preocupat de alte lucruri ca să se gândească la dēnsa mai mult.

Se despărțiră abia stăpânindu'si lacrămile.

A doua zi, când se deșteptă din somn, se păru că e alt om.

Toată mândrețea vieții sale se spulberase ca frunzele in vijelie. Rămăsese ca un cadru de gips căruia i-ai luat tabloul Capu îi atârna o sută de oca.

Iși luă cu sine foarte puține lucruri rămânēnd ca restul să i'l trimeată gazda după ce va ajunge in țară. Plecă la gară singur, călători singur și ajunse in țară tot singur.

In aceste dispozițiuni de spirit se apropia de moșia părintească.

II

Soarele lumina vērfulile munților cu niște raze târziē dar voioase, cari croiaū fel de fel de fâșii colorate prin umbra pădurilor. Pe valea Trotușului amurgul serii își intindea imensa sa

draperie de gaz, peste care noaptea avea să se odihnească ca o zână lenoasă, așteptând luna să 'i ție de urit. Satul se pregătea de odihnă. Telencile caprelor țipaū in depărtare, intovărășite de sgomotul surd al apei și de intréga armonie a naturei, care, ca o orgă ostentită, părea a da in surdină ultimele acorduri ale unei rugăciunii de seară. Totul era senin.

Firea are, către durerea noastră, acea mare neresponsabilitate, pe care și-o trage din neamestecul ei in trebile omului. Cine nu știe să fie fericit la umbra codrului, lângă unda curată a izvoarelor, și 'n pacea cea mai nețărmută a unei zile de vară, acela poartă simburele durerii in inima lui, și pentru densusul nu rămăne de cât o lungă și neisprăvită călătorie prin lumea fără margini, saū o de-apururea odihnă la stația din urmă a vieții...

Eugeniū Soleanu se apropia de casa părintească, și, cu toată frumusețea locurilor acestora, starea sa morală continua a fi foarte tristă. Câte odată își mai uita de sineși și seninătatea lumii din afară îl fura pe nesimțite, aducân-

du'i un fel de liniște momentană, care îi astămpăra gândurile. Când trecu cel din urmă pripor al Trotușului, casa de la Soleni, un adevărat palat, îi apărură în amurgul serii ca o vedenie albă.

Cine o fi stând acolo? Ce fel de om o fi acel domn Marțian, care cumpăraseră moșia? Cum s'or mai fi păstrând lucrurile rămase de la mama-sa?

Eugeniū își aducea aminte de tovarășul tatălui său ca prin vis. Când venea de la București, în vacanțe, îl zărea din fugă în trăsura sa cu cai albi, mănând singur, cu o barbă mare, aproape albă, tuns pe tobă și voinic ca un taur. Încolo, de familia lui mai nici o amintire.

După ce intră în sat, care era risipit pe muchi și prin văi, fără regulă, trăsura apucă pe un drumeag aproape părăsit, și, după vr'o zece minute, intra în ograda tatălui său. S'aștepta să vadă o curte, dacă nu cu totul bogată, cel puțin îngrijită și cu o aparență oarecare. Deziluzie. Curtea era aproape deschisă. Ici și colo, pe cât se putea zări, câte o urmă de gard derăpănat, pari rămași în picioare de pe alte vremuri,

un coșar nelipit într'un colț, un mic pătul într'altul și atâta tot.

La ușă îi eși înainte tatăl său și o slujnică necunoscută. Bătrânul albise de tot și se incovăise sub greutatea bătrânețelor și a nevoilor. Eugeniū îi sărută mâna cu respect, gândindu-se la lipsurile câte trebuise să sufere bietul bătrân spre a'i da mijloace să inveci la Paris. Tatăl său plângea și îi ținea mâna într'ale sale părând a'i fi frică să nu'l scape pentru tot-d'a-una. Steteră mult timp la vorbă, povestindu-și unul altuia din câte avéu pe inimă, bătrânul rugându-se de Eugeniū să'l ierte că l'aŭ lăsat puterile așa decurând, și n'a mai putut să'l ție la învățatură, dănsul căutând să 'și ascundă nemulțumirile ce avea și spunând că va putea să trăiască și cu ceea ce 'nvățase până atunci. Intr'un târziū trecură din sală in casă.

Eugeniū avu o strănsătură de inimă, intrând sub acel acoperământ aproape mizer. Când eși aducea aminte de lăsul in care trăise bietul bătrân și când vedea lipsa și strămtorarea in care era pedepsit să'și sfârșiască zilele, avea din

ce în ce mai multă remușcare. Tavanul era jos; pereții coșcoviți și aproape goi; mobilele impestrițate și uzate; singurătata imprăștiase prin camere un fel de parfum de sulfină, particular schiturilor; în fine era trist. Cu toate astea, un ochi mai puțin deprins cu luciul și desordinea parisiiană, ar fi observat de la prima vedere o regulă oare-care, o îngrijire, o așezare cu gust a lucrurilor, cu care slujnica nu umbla în toate zilele. Mai cu seamă în camera care era pregătită de culcare pentru Eugeniū, așezarea mobilelor avea ceva cu totul distins. Pianul rămas de la mamă-sa, patul, cele două oglinzi și o mulțime de alte lucruri, care toate aparținuse d-nei Soleanu, erau așezate într'o perfectă armonie, și, dacă n'ar fi fost pereții goi și tavanul prea jos și inegrit de vreme, camera ar fi avut aparențe mai mult de cât confortabile. Eugeniū băgă de seamă toate acestea, dar nu'și bătu capul să afle cauza.

A doua zi se sculă foarte de dimineață și'și luă cafeaua cu tatăl său în cerdacul închis cu geamuri, ce se afla la intrarea casei. Ei vorbiră mult. Bă-

trănul povesti cum un șir de evenimente nenorocite îl siliră, după plecarea lui în străinătate, să vînză Soleniî vechiului său tovarăș, pentru niște resturi de datorii și o sumă de bani, din care îi trimesese cea din urmă para pentru întoarcerea sa în țară. Bătrănul părea cam nemulțumit de ceea ce îl silise să facă tovarășiiul său, și, de și nu scăpă nici o vorbă despre vechile sale socotelî cu d nu Marțian, se vedea lesne că avea sacul plin cu jeluirî.

Vremea trecu repede. Pe la zece și jumătate, o trăsură cu doi cai intră în curte.

— Gătește-te Eugeniū să mergem la dejun. Bagă de seamă că e lume mai multă. Sunt și femei. — Eugeniū cădea din cer.

— Crede-mă tată că nu'nțeleg nimic. La dejun la cine ?

— La Marțianu. Eū mănănc acolo în toate zilele. E chip să scap ?..

— Bine, dar eū nu pot să merg. Cel puțin să le fac o vizită astăzi, și vom mai vedea mai târziu. — Bătrănul se gîndi puțin.

— Tu ai dreptate, dar dacă nu am

merge, astăzi am măhni mult pe Elena..... pe d-na Marțian, adaogă el. Nu știu dacă hărbatu-său, care mi-a luat moșia, ține la mine, dar ea știu că mă iubește.

— Cum ai zis ? care ți-a luat moșia?..

-- Nu.. dar in sfârșit, care are astăzi moșia mea... moșia ta. Bătrânul aluncase puțin. — Când vei dori să cunoscî toate socotelile dintre mine și el, zise cu vocea surdă, să mi-le ceri. Vei face ce vei voi cu ele.

Eugeniū se duse să'și pue o haină, gândindu-se la toate cele ce'î spunea tatăl său, foarte curios de a cunoaște casa acestui domn Marțian, care părea a se fi amestecat in viața lui, fără nici un drept. Cât despre d-na Marțian, de care bătrânul vorbea atât de bine, el o presupunea o bătrână rafinată, care, voind să previe un proces relativ la Soleni, prindea pe tatăl său, atât de singur și de neingrijit, in mrejele unei afecțiuni prefăcute. Se sui in trăsură, foarte rău prevenit contra d-lui și a d-nei Marțian.

După vre-un sfert de ceas, trăsura se opri in fața scării celei mari. Un

tecior eși repede și ajută pe d-nu Soleanu să se dea jos. Eugeniū urcă scările coprins de puterea unei amintiri încă vii, amintirea copilăriei sale. Fură introduși într'un salon mare, plin de lume. Cum intrară, o femeie tână, plină de distincțiune, sări din scaunul său și, venind drept la d-nu Soleanu, 'i luă o mână și i-o sărută, inclinându'și capul puțin spre stânga cu o grație desăvârșită.

— Ce bine ai făcut ca'î venit, tată Nicule. Ai întârziat atâta, că m'ai făcut să mă speriu. Credeam că ești bolnav....

— Iti mulțumesc fetițo,—vina însă e a dumnealui, —zise bătrânul dându-se puțin la o parte—,nu'l cunoști: Eugeniū Soleanu, fiū-meū. Apoi adăogă cu oarecare emfiaz:—d-na Marțian. După aceea incepu a rîde cu hohot.—Spune drept, Eugeniū, nu te așteptaî la asta, ha? Inchipueșteți Ilenuțo că dumnealui 'și alcătuișe in mintea sa cea franțuzească, că dacă o femeie e prietina mea trebuie să fie babă, ha? Privește'îi baba d-le Eugeniū!

Eugeniū se inclinase adânc inaintea

ei, fără să zică nici o vorbă. Elena ridea de hazul care'l făcea bătrânul.

— Tocmai cum zice tata Nicu, nu, d-le Soleanu, dar o bătrână a zilei de mâine.

— Ziua de astăzi va fi atunci foarte lungă, doamnă.

— Sperăm că vom face-o să vi se pară ceva mai scurtă.

— Mă iertați : am fost rău înțeles.

După aceea îl prezentă la toți cei de față. Erau acolo : consulul englez de la Galatz ; prefectul cu nevasta ; procurorul județului ; familia Grigoriade Bucov, fratele ministrului de lucrări publice, care sta la o moșie vecină ; două domnișoare foarte plăcute, nepoțe ale d-lui Marțian, plus un căpitan de graniță, plus mustațile căpitanului, niște mustați uriașe, cari reclamau pentru ele singure un tacâm la masă.—Mai pe urmă veni și d. Marțian. Era tipul cel mai perfect al omului fericit. Cam copt puțin, ba copt bine de tot, vorbea de toate cu o volubilitate extraordinară. Era prieten intim cu toți miniștrii ; fusese de două ori deputat, membru perpetuu în consiliul județian, agronom,

horticultor, viticultor, sprijinitor al literilor; fondase un spital și o școală pe moșiile sale, etc. etc. Fără a fi prost, lăsa o impresie displăcută prin păcatul ce'l avea de-a se lăuda.—El se lipi de Eugeniū ca un scaiū, voind să'l cucerească cu vorba și planurile sale p'ntre viitor. La masă ël puse in dreapta sa; ël servi, ël îngriji, ël onoră atât de mult, in cât isbuti să'l plectisească intr'un mod suveran.—In față, Eugeniū avea pe prefect, un om cu capul mare și cu niște ochi ca sineala, spălăciți și fără viață. El vorbea foarte puțin. Când și când i s'auzea gura, cu un accent oficial, spre a confirma ceea ce debita d. Marțianu. Fratele ministerului de lucrări publice sta la stânga d-nei Marțian, gata pe serviciū, ca unul ce se credea cel mai ilustru din această adunare. Pâdea ca un criminal toate mișcările Elenei, și, inainte de-a fi exprimat ea vre-o dorință, el i-o și indeplinea. — Procurorul, o paiță cu ochelari, sta intre cele două nepóte ale d-lui Marțian, căutând să le convingă că pedeapsă cu moarte eși are bunurile ca și relele ei, și că le-

giuitorul nostru bine a făcut că n'a admis'o. Prostiele sale și le resfira mai cu seamă căpitanului de graniță, ale cărei mustăți se 'mbăiaū in supă ca două corăbii de răsboiū.—Fetele îl ascultaū cu milă, mâncând numai in vèrful furculiței și ingrijind ca paharul d-lui căpitan să fie de-apururea plin, lucru nu tocmai ușor, de vreme ce și d. căpitan, la rëndul lui, își desfășura toată activitatea, ca mai sus menționatul pahar să fie de-a-pururea gol. In dreapta Elenei sta d. Sole"nu bētrānu și o ființă care se ivea atunci pentru întâiași dată : d-ra Lya Marțian, cu suplimentul sēū Miss Smorden.

Lya era singurul copil al Elenei. Avea vie-o 11 ani. Bălăie, Lya purta chipul intreg și perfecționat, dacă era cu putință, al mamei sale. Ochiū albaștri, mari; privirea adāncă; fața albă și cam prelungă; pērul rēsviētīt in miū de șuvițe inelate; gura blāndă și suri-zătoare ca a unui ānger,—o adevērată perfecție. Ea, cum veni, sări de gātul d lui Soleanu și'l pupă pe amēndoi o-brajiū cu multă dragoste. Dupē aceea sārută pe mamă-sa și se sui in scaun,

uitându-se la Eugeniū cu o mirare pe care căuta să și-o ascundă cât putea mai bine. Se vedea copilul bine crescut cât de colo.

Masa se prelungi mai mult, din cauza unei conversații ce se încinsese între fratele ministrului și d-nu Marțian. Eugeniū abia putea să'și stăpânească uritu. Elena băgă de seamă, și, cu un meșteșug deosebit, propuse adversarilor să meargă să caute rezolvarea chestiei într'un dicționar istoric din bibliotecă. Eugeniū îi rămase foarte recunoscător.

După ce se suiră sus, grupurile se împărțiră în diferite chipuri. El voi să se apropie de dânsa și să'î vorbească mai de aproape, ca să vază dacă în adevăr avea și în vorbă acel farmec deosebit, ce'l avea în toată persoana sa.—Ea îi spuse cu multă grație cum l'a cunoscut înainte de a pleca în Paris, pe când încă trăia d-na Soleanu'; îi vorbi despre calitățile mamei sale; ceva de succesele lui în străinătate; îl încântă așa de mult, în cât, după un ceas, incepea să fie cu totul de părerea tatălui său.

— Doamnă, trebuie să vă mărturisesc, că rare ori presimțirile mele mă înșeală, când mai ales e vorba de o nouă cunoștință. De astă-dată însă am fost înșelat, și'mi pare bine.

— Nu 'nțeleg...

— Nicî nu puteți înțelege. Înainte de a mă prezenta aci, aveam un fel de repulsiune contra unor nume cunoscute deja în țară, și, vă rog să'mi iertați francheța, chiar în contra numelui d-vostre.....

— Acum înțeleg foarte bine, zise ea intrerupendu'l și plecându'și capul.

-- Astă-zî însă, credeți-mă doamnă, nu aveți un mai mare admirator, un admirator mai respectuos și mai devotat persoanei d-voastră, de cât mine.

— Nu găsiți că sunteți cam caprițios d-le Soleanu? Treceți foarte ușor de la un sentiment la altu, de la o extremă la alta.

— Doamnă, nu mai am de adăogat nimic. Ceea ce cuget despre alții o spui fără multă formă, și 'mi place să fiu plătit cu aceeași monetă.

În sine însă știa foarte bine cări sunt adevărurile cări plac și cusururile

carî se pot spune femeilor : tot-d'a-una acelea carî pornesc din calitățî și mai cu seamă din calitățile fizice.

— Dar dacă-așî avea și eû aceeașî teorie ?

— Așî primi-o cu bucurie.

— Dacă v'așî spune că'mî formasem despre d-voastră o idee așa de mare și de frumoasă in căt... cum m'așî exprima ? vă puneam foarte sus, și acum..

— Vedețî că sunt foarte jos ?

— Nu asta, dar ved.... uite, nu știû cum, îmi pare că suntețî prea mult in lume, prea puțin poet.....

— A !.... avețî dreptate ! Sunt foarte puțin poet de cătă-va vreme, și caut să fiû și mai puțin. Avețî dreptate : sunt o proză in picioare. Și ce voiû deveni ?,.. zise el cu vocea schimbată. A !... când cine-va e atât de nedreptățit de soartă, cum sunt eû, îi eforțe cu greû să mai rămăie in sferele senine ale poeziei ! Iertațî-mă, vă rog, că vă vorbesc de mine așa de mult. Așî fi dorit din suflet să nu fiû pentru d-vós-tră o deziluzie.— După aceea, plecându-se spre dënşa incet :

— Ceea ce ved însă, este că ațî bi-

ne-voit a vă ocupa de mine, îi zise cu o mică nuanță de impertinență. — Ea se uită la dănsa cu liniște.

— Tot-d'a-una. Țiū prea mult la părintele d-voastră ca să nu mă intereseze tot ce'l poate interesa.

— Interes prin refracțiune.

— Prin reflecțiune. Cuget la tot ceea ce fac.

— Asta nu'î tot-d'a-una un bine.

— Teorii de filosof, nu'î așa?....

Tocmai atunci intră consulul engles.

— Inchipuiesteți, domnule Haacks, că d-nu Soleanu, filosoful nostru, găsește că nu'î bine să cugeți la tot ceea ce faci.

— Filosofie sentimentală, zise englesul a lene.

— Mi se pare că e mai corect să zici lipsa orî căruî sentiment de filosofie. Cum crezi,d-le Soleanu? Cine invață teorii filosofice numai in teorie, fără a ști să le aplice in viața sa, spre a 'și micșora suferințele și nenorocirile ce'l ating — accentuă puțin — acela nu le posedă in destul.

— Saū nu se posedă indestul, intrepruse Eugeniū.

— Tot una e, zise ea sculându-se.

Elena trecu lângă d-nu Soleanu, alături de care se simțea tot d'a-una mai liberă și într'o atmosferă mai caldă, mai curată. Se citea bine în toată atențiunea delicată ce avea ea pentru bătrân, un fel de părere de rău de ceea ce făcuse bărbatul său cu sequestrarea Solenilor, o recunoaștere mutuală a drepturilor vechiului proprietar și un fel de nobilă rugămintă de a fi iertată pentru partea de nedreptate ce o purta ea și copilul ei.

Eugeniū vedea bine toate acestea, și era atins de noblețea sentimentelor d-nei Marțian, dar cuvintele ce'i zisese în urmă îi resună în minte ca un strigăt de deșteptare.

— Nebuno, își zise el în sine, cât de rău faci că mă readuci la hotărîrea mea !.... Da, ai dreptate, în lume numai mîntea trebuie să împărățiască ! A ! dacă mă silești să'mî învîluiu inima în cauciucul indiferenței, voiî începe chiar de astăzi. Atît mai rău pentru cei ce îmi vor eși în cale !

După aceea intră în grupul bărbaților, în care d-nu prefect, cu d-nu Mar

țian și d-nu frate de ministru, discutaă politică, aprinși ca niște paralei. Prefectul, amețit puțin de fumul vinului, o luase în galop prin trecutul său politic, arătând bunătățile și fericirile câte căzuseră pe județ, de când providența îl nascocise într'adins spre a-l așeza în fotoliul prefectorial. D-nu Marțian, de și om al partidului de la putere, combată sistemele, fiind-că nu îndrăsnea să combată direct pe prefect, și acuza pe puternicii zilei că nu știu să'si aleagă oameni cari să'i serviască. Frațele ministrului susținea guvernul, dar 'i găsea un singur cusur, unul singur, dar mare: acela a nume că libertatea alegerilor era ceva cam parodiată

Eugeniū 'i înțelese foarte repede. Oamenii aceștia erau cu toții guvernamentali, cum e toată lumea, zisă serioasă, în țara românească. Neînțelegerile între dênșii proveniaă numai din nemulțumiri personale: prefectul pentru că era combătut de influența unor deputați; d-nu Marțian pentru că nu fusese numit prefect; fratele ministrului pentru că nu fusese susținut în destul 'la alegeri, etc. A combate ina-

întea acestor oameni guvernul ar fi fost a și'î creia pe toți dușmani. Eugeniū nu fugea de discuțiunile politice, fiind convins de dreptatea lui Stuart Mill, anume că, a cercetat in teorie care este cea mai inmerită formulă a artei de a guverna, nu este o chimeră, ci o sarcină de mare insemnătate pentru inteligența omului. Dar e disctiune și discuțiune. Cu ast-fel de oameni, chiar dacă ar fi fost combătut, putea oare nădăjdui că vederile sale vor avea vre-o inriurire asupra spiritului potrivnicilor săi? Schopenhauer, când și-a făcut observația că doi oameni cari discută serios, despărțindu-se, pleacă fie-care convins mai mult de ideile adversarului său de, cât de ale sale, de sigur nu avusese in vedere nici pe d-nu prefect de Bacău, nici pe d-nu Marțian, și și mai puțin pe fraatele ministrului. De aceea Eugeniū incepu prin a stabili bazele conservatorismului și a aduce laude oamenilor politici cari 'l reprezentaū, rezervēdu'și a critica mai la urmă multe cusururi ce avea aplicarea acestor frumoase principii. El mai știa din propria sa observație, că între oameni ordinari, criti-

cele încep cu laude mari asupra talentului și meritelor criticatului și sfârșesc cu mușcătură și aluzii personale stupide,—iar că în acest soi de critice, criticul nu vede de cât răul ce poate să zică de victima sa, iar criticatul numai laudele ce i se aduc. Nu era cazul lui Eugeniū, dar era al domnilor ce se găseau de față. De aceea, el îi încurcă într'o discuțiune prea înaltă, în care ascultătorii săi nu înțelegeau tocmai bine ceea ce voia să zică, discuțiune din care ei prinseră numai laudele ce aducea guvernului. Afară de aceasta, Eugeniū voia să și înceapă noua sa viață. Pentru ce să combată numai de cât guvernul, în fața unor persoane incapabile de a-l înțelege ce vrea? A lăuda pe fie-care în sfera lui, a-i gădila puțin orgoliul, a-i admite toate părerile, întru atât întru cât ele nu'nsemnează nimic, și apoi a-i domina pe toți, prin atracțiunea unei inteligențe puternice, nu este oare cel mai sigur mijloc, pentru un om superior, spre a păși înainte?

Eugeniū vorbi mult și vorbi frumos. Avea o mare dorință de-a place Elenii

și de-a o cuceri cu puterea talentului său. Știu să dea discuțiunii o formă interesantă, depărtând'o de pedantism și de paradoxe, și o urcă într'o sferă înaltă, în care ea ă l urmărea de minune. Pe fața ei se zugrăvea o mare mulțumire, și cuvintele lui Eugeniū îi sunău la ureche, cu timbrul lor metallic, ca o muzică încântătoare. Când ă l intrerupse la urmă d. prefect spre a' i face o observație,—bătrănu l Soleanu apucă pe Elena de mână :

— Ce zici Ilenuțo ? a vorbit frumos, nu' i așa ?

— De minune.

Către seara, Eugeniū și cu tatăl său plecară.

III

Trecuseră vre-o câte-va săptămăni. Parisianul se prefăcuse. De pe bulevardul Hausmann, să sa i pe malul Trotușulu i, e cam departe. Zilele de întâiū îi venea greū. Incetul cu incetul însă se deprinse. Voi să cerceteze ce mai rămăsese din vechia bogăție părintească, din trăsuri, din cai, din

luxul hamurilor și al săniilor de tot soiul, — și nu mai găsi, sub coșarul spart, de cât scheletul unui landoū in care era vre-o patru cuibare de găină și prin livadă unu singur din caii cei mari ai mamei sale, orb și slăbănogit de bătrânețe. Eugeniū ăl recunoscū numai de cât, căci era acela care suferea șeaua și pe care d-na Soleanu eșă din când in când călare. Il strigă pe nume. Calul, care păștea cu un aer bleg și țăranos, își ridică de odată capul avënd aerul de-a privi pe cine-va cu ochii săi suri și fără viață.

— Tătaru, sĕracu Tătaru, zise Eugeniū netezindu'ī un moț de pĕr, plin cu scai, ce 'ī ătârna pe frunte, a'ī îmbĕtrănit de tot!...

Simți că 'ī vin lăcrămile in ochi, și se hotărise a nu se mai indoișea pentru nimic. De aceea fugi.

Zilele cele-l'alte le petrecea in mare parte la vĕnat. Umbla de dimineață până seara cu pușca in spinare, urmărind păsările codrului pe toate cărările pe unde umblase altă dată copil, cu vĕtafu de curte după dĕnsu, de frica urșilor, cari, la Soleni, erau mai

mulți de cât prin toate localitățile de prin prejur. Din când în când se ducea pe la nouii proprietari, și era tot-d'a-una foarte bine primit. D-na Martian îi făcea observații că împiedică pe d-nu Soleanu de a mai veni în toate zilele la masă, ca mai 'nainte,—lucru la care Eugeniū răspundea că, îndată ce va da în toamnă, va pleca la București și astfel tatăl său va putea iarăși să 'și reia viața de mai înainte.

— Sunt gelos de afecțiunea ce are tatăl meu pentru d-voastră, dar în același timp sunt și fericit doamnă. Îi faceți singurătatea și bătrânețele mult mai ușor de purtat.

Ea mișca din cap, în semn de mulțumire, și subiectul se schimba.

Lya era tot-d'a-una timidă în fața lui. La 'nceput mai cu seamă, îndată ce 'l vedea lăsa coarda și se apropia încet de Miss Smorden. Eugeniū căuta să 'i facă tot felul de plăceri, și se 'ncerca să vorbească cu d-nsa despre tot ce-o interesa. Ea nu răspundea de cât prin monosilabe. Ințetu cu ințetu începu să se mai imprietenească cu el, mai ales după ce 'i aduse un grangur și o ghio-

noaie, păsările cele mai mândre la pe-
ne și mai frumoase. In cele din urmă
ajunsese de se plimba cu el de mână,
vorbindu'î cu grația ei copilărească și
intrebându'l, intr'o franțuzească per-
fectă, de toate câte îi eșiau in cale.

Intr'o zi, către toamnă, Eugeniū ple-
că de-acasă pe la trei ceasuri după
prânz, cu pușca in spinare, să meargă
la un popă bătrân, duhovnicul casei,
ce sta tocmai la un sat din apropiere.
Drumul cel mai bun era pe de devale,
insă făcea prea mult ocol. Era un alt
drum, pe deal, prin pădure, mult mai
scurt, dar ceva cam părăsit. Eugeniū
ël luă pe acesta. Trecu insă mai ân-
tăiū pe la Soleni. D-na Marțian, cu
cele două domnișoare, nepoate ale bār-
batuluî sēū, cu Lya și Miss Smorden
se plimbaū prin curte. Indată ce le
spuse că se duce la părintele Aldea,
Lya hotări că se duce și ea cu d-nu
Soleanu; după Lya trebuia să meargă
guvernanta; guvernanta pofti pe d-rele
Marțian, ele pe Elena, și ast-fel toată
lumea porni spre părintele Aldea.

Drumul era in mare parte acoperit
de bolta pădurilor și puțin umblat; pă-

rea mai mult o alee. Ici și colo câte o spărtură de crengi lăsă să se vadă sticla senină a cerului, veghind, ca un ochi albăstru, la mersul regulat al omenirei. Or cât părea de scurt, era destul de lung și acesta, și presărat de văi adânci și de dealuri.

Intraseră mult în pădure. Lya și cu una din domnișoarele Marțian mergeau alături, Miss Smorden cu cea-laltă alături, și mai la urmă venea d-na Marțian și Eugeniū. Toți vorbeau și rădea în gura mare. E un fel de nevoie pe care o simte omul, când se găsește în prea mare singurătate, prea adânc în fundul codrilor, de-a vorbi tare și de-a striga. La o colitură de drum, un miros greu de cadavru veni până la ei. Lya se opri de-o dată: mișcase ce-va prin frunze.

— Ursu !.. zise ea, inghețată de frică și uitându-se țintă la locul în care mișcaseră frunzele. Toți remaseră în loc.

Eugeniū, de și nu se 'ncredea în vederile fetii, trecu numai de cât înainte, și se apropiă de locul bănuț. Nu făcu cinci pași și în adevăr dete cu ochii, la o depărtare de alți 15, de cadavru

unui bou, pe care sta cu lăcomie un urs, ținându'l cu amândouă labele de gât și cu gura trăgând din carne. O secundă i se păru că i s'a oprit sângele în vine. Ursu ël și văzu și dădu un răcnet de se'nfiorău codri. În asemenea momente cugetarea aieargă repede. Eugeniū eși aduse numai de cât aminte că urșii vin adesea până în marginea Solenilor și că băieții cari staū cu vitele la pășiune elli numesc *boi* și se intălnesc cu elli față în față. Atunci numai cât elli amenință cu ciomagu și strigă la elli; urșii se dau la o parte or fug.

Eugeniū apucă pușca de țeavă și strigă la el. Se'nemerise însă că era un urs furnicar, care nu fuge de om. Ce era de făcut? Pușca încărcată cu ploaie. Atunci luă o hotărîre supremă.

— Fugiți înapoi! strigă fără a se'ntoarce, și el însuși începu a se retrage cu pușca la ochi. Ursu venea spre el în două picioare. Era mare cât un om. Se dete astfel înapoi, cu băgare de seamă, până socoti că cei-l'alți au avut vreme să fugă. Atunci se opri, și'l așteptă. Ursu se apropiă până la trei pași

de el. La această depărtare ăi descărcă amândouă țevile în ochi.

Ursu sări în sus mătăhăind și dând din cap. Era lovit bine : îl orbise. Se 'nvîrtea, răgea de sculase pădurile în picioare, se plesnea cu capu de copaci, până se 'ncurcă în niște ramuri și căzu. Eugeniū privea nemișcat la el. Uitase că trăia. De-odată, teama că nu l'o fi lovit bine îi veni în minte. Scoase numai de cât iarba din buzunar și încarcă amândouă țevile cu îndoită măsură, fără a mai pune alicce. Ursu se mai rostogoli de câte-va ori până căzu de ripă.

Atunci Eugeniū se întoarse să vadă dacă aū fugit toți. La spatele lui, Elena era în picioare, galbenă ca o făclie de ceară și înghețată. O apucă de mână și voi s'o facă să se miște. Ea nu putea umbla.

— Doamnă, te rog.... trebuie să ai puterea de a fugi. Trebuie să fugim... Trebuie !..

Și o strângea de mână cât putea. Biata femeie făcu o încordare teribilă.

— Copii ! zise ea.

— Copii aū scăpat.

O luâ la braț și porni cu dânsa repede pe urmele fugarilor. Din când în când își întorcea capul să vadă dacă nu vine dihania după ei, și, în mai puțin de o jumătate de oră, fură acasă. Copii ajunseseră rușiți, zgăriați de crângi și plângând. Toată lumea din curte plecase se găsească ursu.

Elena când se văzută acasă și dete cu ochii de Lya, leșină. D-nu Marțianu era pe moșie. Eugeniū se duse jos și se spală puțin de fum și de praf. După aceea luâ o carte și așteaptă. Peste vre-un ceas veni Lya și 'i spuse că mama-sa voia să 'l vadă și 'l rugă să se urce în salon.

Eugeniū se supuse. În salon nu era nimeni. Așteaptă câte-va minute până când o ușă secretă care da într'o cameră de culcare se deschise și d-na Marțian apăru. Era în adevăr frumoasă. Paliditatea figurii nu dispăruse, din potrivă părea mai mare, dar o urmă mică de roșeață colora obrajii cu acea nuanță de carmin ce se vede în tranșafirii sêlbateci. Era Lya la 30 de ani. Sinul i se bătea cuputere. Vocea îi tremura.

Cum îl văzu, veni drept la d nsul cu m na intinsă.

— Viața mea și a copilului meu e a dumitale. Cere o când ve  vrea.

El  i apucă m na și 'i-o s rut  fără să se mai st p neasc .

— N'am de cerut nimic... de c t puțină afecțiune. Ceea ce-am făcut, eram dator s'o fac chiar pentru mine.

— Dar dacă nu l'ai fi lovit in ochi... A!... oribil!... I se cutremur  corpul de groază, și'l trase puțin către d nsa ca și cum ar fi voit să'l apere deceva.

— Ce frumos! c t ești de nobil! c t ești de mare pentru mine!

Eugeni , care se hotărise să nu'si mai lase libertate aventurilor firei sale se opri un moment și se uită drept in ochii ei. Era  at t de curați și aveau o privire at t de caldă și de recunoscătoare, in c t  i furar  un strigăt sincer de admirațiune.

— Eleno,  i zise cu induiosare, ești at t de frumoasă, și te iubesc at t de mult! Dacă ai înțelege ce viața cerească ai impr stiat tu g ndului și aspirațiilor mele, — c t m'ai ridicat de sus, — c t  putere simt in mine acum, mi'ai da voie

să'ți spui că'mi ești dragă, că te slăvesc ca pe soarele care 'mă dă lumină ca pe Dumnezeuul căruia mă inchin....

Îi căzu în genuchii și'î apucă talia în brațe. Ea nu se împotrivi, ci îi puse mâinile pe cap și'î ridică fruntea în sus ca să'l vadă bine. Se uită la dănsul câteva secunde cu una din acele priviri cari par a sorbi cu nesațiu fericirea a patru planete de o dată, și cu repeziciunea unei cugetări se plecă spre el și'î atinse părul cu gura. Or cât de repede se plecase ea, el își trecu brațele și mai repede de gâtul ei și voi s'o sărute. Însă, cu o putere pe care nu i-o presupunea, Elena se s.nulse din brațele lui și căzu pe un scaun, plângând.

— Eleno, voi el să mai adaoge, scumpa mea Eleno!...

— Fie'ți milă te rog, mă omorî, îi zise ea, și dintr'o săritură dispăru în camera de alături.

Eugeniū voi s'o urmeze, însă ușa se făcu una cu zidul. El rămase pe un scaun cu un gol mare în suflet, mare cât un deșert fără margini. O auzea alături plângând cu hohot, și totuși nu auzea nimic : un cerc de fier părea că'l

apucase de cap, și'l împiedica de a mai gândi la ceva.—Puțin câte puțin se liniști. Viața minții se reîntoarce și când se sculă de pe scaun își trecu mâna pe frunte părând că vrea să gonească un vis rău.

— A !.... slăbiciune omenească !.... te voiu ridica mai presus de tine însă'ti, sau... te voiu omori !

După aceea voi să iasă. Ușea lângă care stătuse în genuchii se deschise și Elena apăru din nou. Chipul ei luase un fel de transfigurare cerească ; părea o sfântă trecând prin lume în razele zilei, ca un soare pământesc. Veni drept la dănsu fără sflală și voi să'î întindă mâna din nou. El nu i-o dete pe a lui.

— Când ai ști !... îi zise ea clătind din cap. Ai dreptate să fii supărat. Ți dătoresc viața, și nu pot să'ți dau nimic... Ba da, vrei să te iubesc ca pe un frate?....

— Destul doamnă !... zise el cu oarecare vehemență. Crezi că ți-am dat viața, — foarte bine. Nu'ți cer nimic în schimb.

— Eugeniū, 'i zise ea, o ultimă ru-

găciune : vino mâine pe la 4 ore să mă vezi.

— Mă voiū supune doamnă.

Eși.

— E a mea își zise !...

Ajunse acasă urmărit de fel de fel de gânduri. Era mulțumit și nemulțumit. Înțelegea foarte bine că regula ce impunea vieții sale, îi gâdila mult orgoliul dar îi amăra sufletul.

— A ! suflet !.. prostie !.. In veacul și'n țara asta, unuī om ca mine nu'ī e iertat să aibă suflet. Cel mai mult îi trebuie puțină răutate și multă, foarte multă indiferență.

Și totuși, omul acesta avea suflet, căci suferiseși avea să sufere mult încă.

După ce ajunse acasă, toată scena, cu emoțiunile ei nenumărate, îi trecu pe dinaintea ochilor. Simțea că programul tacit ce și 'l impusese, de a nu mai fi biruit de natura sa blândă și cu totul umană,—îi dăduse o superioritate oare care asupra slăbiciunilor Elenei, însă — e tot-d'a-una un *însă* in astfel de materie,—fără să șcie de ce, era nemulțumit. Or cât își impunea acest om să covirșească blândețea caracte-

rului său, printr'o voință mare, punând'o față în față cu răutatea lumii din afară,—nu izbutea. Și voință avea destulă. Era un colț în fundul sufletului său, care, or cât de mic, ascundea o comoară de nesfârșită bunătate,—un recipient, legat prin firul vieții sale cu Natura cea mare, cu fluidul planetei pe care trăia, care primea noțiunea acelui colosal *to be* din afară, și care, în microcosmul său, se manifesta printr'un fel de acțiune pozitivă, constructoare, dacă s'ar putea zice. Omul în natură, e, ca observatorul lui Spencer, o celulă izolată, făcând parte dintr'un organism viu, cu toate fenomenele pe care le prezintă totalitatea acelui organism. Natura se transformă, prin urmare trăește; omul, celula, trebuie să trăiască după aceeași regulă, și conștiința acestui traiu, la o fire perfect echilibrată, nu se poate traduce prin răutate și negațiune.

Iși aducea aminte de Elena, îi sta acolo, în oglinda minții lui, de față, în genuchii înainte'î, zicându'î acel «dacă-ai ști!..» atât de dulce și de vorbitor, care 'î arăta lupta ce trebuia să fie în-

tre inima ei, care i se dase lui, toată, fără rezervă, și între datoria și legăturile cu lumea, care o oprea de a-l iubi. Ii păru rău, dar atât de rău de ceea ce făcuse, în cât mai că ar fi voit să se ducă să 'i ceară iertare. Inșă innoptase.

A doua zi se deșteaptă de dimineță. Se sculă într'o dispoziție de spirit foarte ciudată : simțea nevoie de a ceti, de a 'și ocupa mintea cu lucruri serioase, de a se cufunda în probleme imposibile de dezlegat. Ne având de cât foarte puține cărți, se puse să vorbească liniștit cu tatăl său despre viitor, despre soarta țării, despre datoriile omului în lume, și, cu o gravitate poetică, făcu câte-va tablouri de viața pe care ar dori-o el, simplă și ocupată cu lucruri înalte, în cât puse pe bătrân în mirare.

— Ce, tu nu ești ambițios de loc ?

— Ba, în deobște, sunt foarte mulți mi se pare ; dar am unele momente — și acestea sunt cele mai bune — în cari mă simt cu totul desfăcut de această zdreanță de egoism. În aceste momente ămî rămâne o singură ambiție : a-

ceea de a învăța, de-a'mi lumina mintea, de a trăi într'un colț retras ca acesta, cu munții alături și cu cerul de asupra.

Tatăl său se uita la dănsu mirat. Il admira, și iar îl admira, fără însă să'l înțeleagă.

În sfârșit pe la patru ore se duse la Soleni.

Elena îl aștepta în salonaș, cu o mică broderie în mână. Sta singură, numai cu Lya. Pe vremea aceasta d-*nu* Marțian era tot-d'a-una la câmp. Fetița cetea la fereastră. Eugeniū se închină respectuos înaintea ei, și, trecând la Lya, îi luă capul în mână, și o sărută.

După aceea rămase în picioare lângă fereastră.

— Domnule Soleanu, am cugetat mult de ieri și până astăzi, așa de mult, în cât ăm pare că am trăit în 24 de ceasuri un an întreg.

Eugeniū făcu din cap o mișcare arătând pe Lya. Elena se gândi un moment. Apoi rugă pe fetiță să treacă la guvernanta ei.

— Te-am ascultat. Ași fi voit să fie și ea de față, nu pentru că mă tem—

ești prea cavaler,—dar pentru că ceea ce aveam să'ți spun, vă privea pe amândoi. Nu te mira. Aproprie-te.

Eugeniū luă un scaun și se apropriă de ea. Incepu a'i vorbi intrerupt.

— Domnule Soleanu, ai deșteptat în mine o ființă pe care o ingropasem pentru tot-d'a-una în fundul sufletului meu. Am crezut un moment că voiū muri de fericire. N'am murit. Că 'ți datorez viața, și, mai mult, că 'ți datorez o nouă viață, o știi, și cere-mi-o orcând vei vrea : ți-o voiū da cu bucurie. Ești omul cel mai desăvârșit ce am întâlnit până astăzi. Meriți să fii iubit ca cel mai iubit dintre oameni, dar nu de mine... Eū nu pot... nu trebuie să te iubesc... E cu neputință....

Se uită la el tremurând și aștepta să'i zică ceva. Eugeniū tăcea.

— De aceea, fiind-că trebuie și voiū să'ți dovedesc prin ceva, recunoștința fără margini ce'ți păstrez, mi-am luat libertate să gândesc la viitorul dumitale : omul ajunge o vĕrstă în care nu mai poate trăi singur. Fi-vei oare destul de bun ca să m'ajuti a te face fericit?... Am un singur copil. Il iubesc

cât poate o inimă de mamă să iubească. Voi face din Lya o femeie cu toate podoabele sufletești ale femeii; mă voi ruga lui Dumnezeu să'î dea mai multă frumusețe de cât astăzi, ca s'o poți iubi; îi voi face din dumneata idealul cel mai perfect al bărbatului, și ea te va face fericit după cum meriți...

Tăcu. Eugeniū se sculă după scaun cu o espresie de o amară ironie in figură.

— Doamnă, toate acestea sunt foarte frumoase lucruri, dar dumneata ai pentru mine un mare neajuns: ești o persoană prea mult romantică și vrei să imbraci lumea reală cu haina romanelor lui Feuillet. Îți mulțumesc de interesul ce mi'l porți, — dar nu cred să mă insor nici odată.

Ea se uita la el cu niște ochi mari, speriați, ca de nebună, pe când două lacrimi pline se rostogoleau încet pe obraz, arzând par-că locul pe unde treceau. Eugeniū, in fața acestei dureri, atât de mari și de sincere, se simți din nou biruit, și, apropiindu-se de fotoliul ei, îi luă o mână intr'ale sale.

— Iartă-mă, îi zise, sunt un nebun,

un om fără suflet, o ființă care nu merită să stea în apropierea dumitale. Să uităm tot ce am vorbit astăzi și ieri și să rămănem prietini. Nu ți voi pomeni nici-odată de iubirea mea dar, în schimb, nu'mi mai vorbi de Lya. Ești așa de nobilă și de demnă de respectul meu, în cât nu'mi voi călca nici odată cuvântul. Fii fericită doamnă, și îngăduiește'mi câte odată cuvintele de prietenie... E așa de rar să întâlnești ființe ca d-ta...

Ea îi apucă o mână cu furie și i-o duse la gură, sărutându-i-o de nenumărate ori, și zicându'i încet : Adio : adio !

Tocmai atunci se deschise ușa și intră d-nu Marțian strigând pe Elena. El venea cu zîmbetul pe buze, fericit, încântat, sublim de nepăsare. Când dete cu ochii de grupul ce'l forma Elena cu Eugeniū, remase incremenit.

— Ce'i asta ? ! zise amețit. Eleno, ce'nsemnează asta ?... Eleno ! nu 'mi răspunzi ? strigă cu putere.

Eugeniū se sculase în picioare.

— Domnule să ți răspund eu...

Marțianu se'ntoarse repede spre el.

— A !... mișelule, ai ceva să'mi răspunzi ?... Răspunde ;... Ce ai de răspuns ? mai repede...

Se făcuse așa de roșiu că se putea să'i vie apoplexie.

— Domnule, îți jur.. zise Eugeniū.

N'avuse vreme însă să sfârșească. Marțian îl apucase de piept cu atâta sëlbatăciune în cât părea că vrea să'l sdrobească. Il zgâlțâi de câte-va ori, și fiind că nu găsea nimic cu care să'l omoare, îl zvârli cu atâta putere de ușă, în cât o sparse.

— Miserabile ! îi zise.

Eugeniū fără a'și pierde cumpëtul se 'ntoarse înapoi și se puse înaintea lui cu hotărîre.

— Domnule, îi zise, strigând la dën-sa, îți jur că femeea dumitale e o sfântă ; Trebuie să mă crezi ! Cât despre mine, să nu uiți că mă dai afară din casa părinților mei, din casa mea, și eșind de aici mă duc drept la tribunal.

Cuvintele acestea avură o putere fermecătoare asupra d-lui Marțian. Se liniști numai de cât, și ceru să i se explice scena.

— Crede pe femeea dumitale. Tot

ce'ți va spune, îți jur pe muma mea, care e moartă aici, in această cameră, că e adevărat.

Eși.

— A !... aceasta e lumea ?... Foarte bine.

A patra zi pleca la București.

Ce'l aștepta aci ? Nesiguranță.

Indată ce ajunse in capitală, își încordă toată atențiunea pentru a putea să'si puie viața la adăpost de nevoile zilnice. Venea cu o singură recoman-
dațiune, din partea familiei Pașcanu, din Iași, către o persoană foarte suspusă in București, care îi servi mult.

Pe atunci Ministerul de Externe avea un biuroū special, zis al Presei, in care lucrau căți-va domni, favoriți cu toții, dar inteligenți. I se dete și lui un loc aci.

Cu chipul acesta viața—bine, rău—
îi era asigurată.

Pe de altă parte stăruia de fu in-
scris in corpul avocaților, și se puse din
nou pe studiū. Era dus, fără voie, de
puterea inclinării sale, către lucrurile
serioase și temeinice,—și, afară de in-
clinare, își și impunea o ocupațiune

mai grea, ca să nu aibă vreme de a se gândi la toate nenorocirele trecutului.

La minister lucra mult și era plătit puțin. Clientela nu 'l prea imbulzea. Pledea în mai toate procesele cari făcea zgomot, dar ăi era cu neputință să se însărcineze cu cauzele incurcate, în cari procedura și notariatul formeză adevăratul fond al pricinei. I se părea așa de meschin să umble cine-va din masă în masă, din dosar în dosar, din portărel în portărel, ca o suveică fără spor, în cât adesea orî refuza înpricinați, cari, rara avis, *plătcau* (de oare ce fie zis în treacăt, cea mai mare parte înșeală pe apărătorii lor). Ei! dar procesele bănoase sunt tocmai cele meschine, și avocatul care nu știe să se coboare până la nivelul lor, e om deștept dacă se apucă de altă meserie.

Nu putea, prin urmare, să 'și reguleze viața de cât în marginele venitului de la minister. Aci însă era foarte bine văzut. Inteligent și cu un fond de învățătură care îi da acea superioritate necontestată a meritului asupra mediocrităților ilustre, fu numai de cât

observat de ministru, care, atât pentru origina recomandației sale, cât și pentru valoarea personală a omului, voi să și 'l alipească politice și partidului din care făcea parte. Afară de aceasta ministrul de externe era vărul d-nei Marțian, și dēnsa scrisese vărului său despre Soleanu cu entuziasmul pe care numai femeele îl știu găsi in inima lor când iubesc.

Prin mijlocirea șefului său fu introdus in toate casele din București cari aū ambițiunea de a ține un *salon*.

La inceput produse o impresie bună, dar nu sări in ochii nimēnuī. Bărbații îl primiră cu acea politețē ingăduitōre, particulară oamenilor bine-crescuți, care însă e mult mai aproape de dispreț de cât de considerație. Femeile se uitaū la el cu oare-care nerăbdare, dorind să 'i cunoască gusturile și spiritul, căci, după chip, putea să placă și putea să nu placă, cu liniștea, aproape insultătoare, cu care considera tot ce nu ținea de dēnsul. Cu toate astea nici lor nu le produse o impresie prea puternică. Era un om corect și nimic mai mult.

După ce însă intră în relațiuni intime cu mai mulți bărbați politici, și, în special, cu membrii corpului diplomatic, reputația sa de om superior și mai cu seamă de om abil fu cu totul stabilită.

Ministrul nu se mai despărțea de dănsul.

Atunci începu pentru Eugeniū Soleanu acea viață ostenitoare a omului sărac, care e silit, prin numele și poziția ce are în lume, să dea un lustru de aur traiului mizerabil ce 'i impune lipsa de mijloace. Era nevoit să umble tot-d'a-una pe jos și să nu meargă la operă de cât când îl invita ministrul seū,—spre a 'și putea plăti luxul hainelor și al mânușilor, de cari nu se putea dispensa. Când nu era la minister, era tot d'a una a casă, tot spre a înlătura cheltueli zădarnice.

Duse viața aceasta de cu toamnă și până 'n primă-vară, ocupându-se neincetat și căpătând din ce în ce mai mult increderea șefilor.

În raporturile sale cu lumea era, cum ziceaū toate femeele, corect, ba poate chiar prea corect. Nimeni nu putea

pune cel mai mic cancan pe socoteala lui.

În schimb, el păstra un suveran dispreț pentru această societate bizară, în care aparențele cele mai pretențioase mergeau de mână cu realitatea cea mai stricată și mai coșcovită. Afară de două trei femei, și de tot atâția bărbați, cari, dacă nu infățișiau idealul desăvârșit al omului, cel puțin aveau o trăsătură de unire între principii și purtare,—tot restul nu merita să fie prenumărat de cât ca tranziție de la om la mamifer.

Prințese, cari n'aveau nobil de cât titlul; prinți de contrabandă, a căror indeletnicire de căpetenie era jocul de cărți; femei, măritate numai ca să iasă de sub stăpânirea părintească, cari își cumpărau libertatea de a avea doi, patru sau opt amanți, plătind bărbatului datoriile de la bacara sau girând polițe pentru noui împrumuturi; tinerii ruinați, fie-care cu câte o legătură scandaloaasă, cari erau primiți cu brațele deschise în toate saloanele, numai să fi știut conduce un cotillon sau să fi corespuns unor cerințe speciale de

inaltă galanterie. In sfârșit un imens caravanserail, in care stricăciunea și poftetele brutale se deslănțuiaă fără cea mai mică sinceritate in sentiment, sau poezie in corupțiune.

Față cu această lume, Eugeniū Soleanu trăi in sineși ca un melc, care, lovit, intră in coajă.

Ministrul era insurat. Femeea sa, foarte avută, avea un mare ascendent asupra Excelenței. Ea era încă tănără; părea foarte caprițioasă și avea o voință căreia nu i-ar fi putut sta in potrivă tot consiliul de miniștri. Din norocire însă nu se amesteca in politică. Toată ziua sta tolănită pe câte o sofă, chinuind o biată ființă, d-ra Zoe Fanini, nepoată a bărbatului său, care era silită săși petreacă viața la capul mătușii sale, cetindu'i la romanuri franțuzești și la Reviste de mode.

D-ra Zoe Fanini, era delicată ca o levretă. O figură dulce peste care trecea tot-d'a-una ca umbra unui nor de suferință, sta gânditoare pe niște umeri măsurați, a căror forme, de o eleganță desăvârșită, sileau gândirea să străbată prin mătasea hainei spre a'i

săruta. Poziția ei de tată săracă, o supunea la toate gusturile doamnei Adelaida Mavropani, mătușea sa, care, de altminteri, îi arăta multă dragoste. Ele însă nu semănau una cu alta, cum nu seamănă seninul cerului de mare cu seninul cerului de uscat. Amândouă femeii, ele păreau făurite în două planete deosebite. Adelaida era brună, cu niște ochi lenoși și umezi, cari deveneau de o sêlbatecă frumusețe, când se aprindeau,—Zoe era mai mult bălaie, cu ochii albaștri și cu o resfrângere de lumină pe tot chipul, atât de duioasă, în cât ți se părea că sufletul i s'a revărsat în sânge și i-a colorat obrajii cu acea manța indescrîptibilă a idealului. Adelaida era seninul cerului de uscat. Zoe era seninul cerului de mare.

Când Eugeniū Soleanu veni ăntăiași dată în casa ministrului, amândouă femeile îl primiră cu răceală. D-na Mavropani mai cu seamă părea furioasă pe bărbatul său că i-a prezentat un străin fără să i ceară voie. În zadar se încercă bietul ministru s'o convingă că Solénu e un om bine crescut, de o adevărată valoare, și că în minister el e cheia

lucrărilor. Adelaida spuse verde că nu'l poate suferi. Zoe, întrebată de unchiul său, răspunse că n'a avut vreme să judece pe d-nu Soleanu. El mai veni de câte-va ori, până încetă de tot de a le mai vedea. Zoe tot mai întrebă de dĕnsu,—Adelaida nici odată.

Dăduseră in primăvară.

Intr'o seară, la balul d-nei Hutzó, Eugeniŭ, care băgase de seamă impresia ce lăsase celor două femei, se întâlnește în față cu d-na Mavropani. O salută cu respect și voi să treacă mai departe. Ea 'l opri.

— A !... in sfârșit ! a trebuit, domnul meu, să viŭ aici ca să am înalta onoare de a te vedea... Aș fi crezut că ai murit, dacă bărbatul meu n'ar fi avut grijea de a'mi aminti la fie-care două zile că trăești și că ești pe drum de a deveni un *eminent bărbat*... Se opri.

— *De Stat*, doamnă.

— Fie și de Stat. Vrei să'mi dai brațul un moment? Am să'ți fac o mărturisire. Greșala recunoscută e pe jumătate iertată. Tocmai la aceasta mă gândeam când m'am oprit.

Il duse in serră.

— Apropo !... ai putea să'mi spui cum ai făcut de-ai cucerit pe bărbatul meu așa de repede ? Se pare că ești foarte fin.

— Părere... D-nu Mavropani e prea îngăduitor și'mi acordă poate mai mult de cât mi se cuvine. Cea mai bună dovadă că nu sunt cătuși de puțin fin, e că n'am reușit să vă fac a vă schimba ideea ce aveți despre mine.

— Poate că n'ai reușit, tocmai fiind că n'aveai ce schimba. Dar nu, voi să fiu sinceră. Mie diplomații nu'mi plac tocmai mult. De d-ta însă mi-am schimbat ideea. Ca dovadă, iată mâna mea. Să facem pace. Te-am judecat rău,— și te rog să mă ierți.

El îi duse mâna cu respect la gură. Înainte de a săruta se opri.

— Doamnă... o condiție.

— Nu primesc condiții.

— O rugăminte atunci. Facem pace, însă vă rog să mă lăsați a vă privi ca și până acum,—ca pe un dușman.

— Ce fel de pace e asta ? zise ea rîzînd.

— Suspendăm ostilitățile, dar continuăm de a ne urî.

— Dorești asta ?

— N'o doresc, dar prefer ura nepăsării. Sunt unele persoane cari nu 'ți pot fi indiferente. Saū le urășți...

— Saū ?

— E al duoilea semnal la cadrul, doamnă.

— Te'nșeli, se cântă vals. Saū ?..

— Saū polkă.

— N'ai vrut să zici asta. Dacă e așa, foarte bine : ură ! Și făcu căți-va pași către ușă. Tocmai atunci se opri cine va in fața serrei. Eugeniū, ca să nu fie văzut singur cu d-na Mavropani, se trase cu căți-va pași sub umbra unor portocali betrăni. Peste un minut Adelaida se'ntoarse.

— D-le Soleanu ! Ce ? ai dispărut ca un vis ? E prea vaporos pentru un diplomat.

— Dacă ași putea să dispar.... zise el cu oare-care tristeță, ași dispărea cu plăcere, numai ca să nu vă mai supăr.

— Nu, glumesc. Și ca să vezi câtă dorință am de a deveni prietenī, iată

că'ți primesc condiția și'ți întind mâna din nou. Pace.

El se opri iar.

— Pe ură, doamnă ?

În aceste cuvinte puse atâta părere de rău, și vocea îi era atât de rugătoare, și suflarea atât de caldă, în cât când îi sărută mâna din nou, în umbra portocalilor, ea se alipi de dănsu, și, smulgându-și mâna din mânele lui, îi apucă de gât, se ridică în virful picioarelor și își lipi buzele de ale lui, tremurând și lăsându-se cu toată greutatea corpului pe pieptul lui, în cât îl înecă de voluptate.

El se desfăcu din brațele ei și o rugă să se depărteze.

— Putem fi surprinși, îi zise cu o mică nuanță de indignare. Ea fugi, ușoară, spre ușe. Tocmai atunci Zoe intra în serră, având aerul de a căuta pe cine-va. Matușea-sa o apucă de braț și o luă cu de-asila în salon.

Eugeniū, amețit puțin de scena neașteptată ce se petrecuse între el și d-na Mavropani, eși dintre portocali și se amestecă prin lumea ce năvălea spre bufet, ducându-se țintă către palton.

Or cât eși de repede, avu vreme să vadă pe Zoe, care, scăpând din mâinile mătușei sale, privea cu neastimpër ușa serrii, avënd aerul de a pândi pe cine-va. Când îl văzu, tresări și'și întoarse capul cu grăbire. Eugeniū se'mbrăcă repede și plecă.

Ajuns acasă, își simți capul coprins de atâtea gânduri ciudate și inima răscolită de atâtea sentimente neînțelese, in cât i se părea că mintea lui a devenit un asil de nebuni. Umbla in lung și'n larg prin odaie, chinuindu-se să puie un șir in idei și exclamând cu indignare :—Cum se poate !... Cătă indrăsnială !... Ce prefăcătorie !...

Se gândea la legăturile ce există in-tre el și d. Mavropani, la urmările nespuse de urite ce trebuia să aibă scena din serră, un moment chiar la d-na Marțian, pe care, comparând'o cu Adelaida, nu mai găsea înălțime in mintea sa ca s'o slăvească. Și, in mijlocul acestei indignații, venea câte odată sângele cu atâtea furie spre îi nimă, îi treceaū prin corp niște fiorde voluptate atât de puternici, in cât i se părea că dēnsa e încă alături, cu

gura intinsă să'l sărute, și, urând'o, i deschidea brațele...

— Sunt nebun! E o nerozie fără seamăn...

Caracterul omului se ridica aspru, alături de poftele neînfrânate ale tinereții, și, ca un om beat care'și dă încă socoteala de starea sa și vrea să se ție drept pe picioare, își scutura capul de nebunia care'l coprindea, voind să rămăie calm și stăpân pe sine.

— Trebuie să fiu o canalie cu vërf, ca să mă iaă după poftetele acestei femei. — Bărbatul seă mă ține că îi sunt prietin, și'mi dovedește in toate ocaziile că mă iubește. Mi-am impusă desprețuesc pe oameni, dar nu să mă desprețuesc pe mine. Și apoi nu știu intru ce acest om e de desprețuit. Are o femeie rea și nimic mai mult.

In aceste idei se culcă, sperând că o să se liniștească. Inșă nu inchise ochii toată noaptea.

A doua zi se sculă, ca după boală, ostenit și galben. Nu eși toată ziua din casă. Scrise un bilet ministrului prin care îi cerea iertare că nu putea veni.

Pe la 6 ceasuri, seara, se opri un

cupeu la poarta lui, din care se cobori d-nu ministru al trebilor din afară, indesat și cu chipul noros. Se vedea cât de colo că prin sferele diplomatice plouă. El se sui drept la Soleanu, pe care 'l găsi cetind, și 'i spuse că are neapărată nevoie de dēnsu și că trebuie să se imbrace imediat și să vină cu el la masă, spre a regula câte-va chestiuni importante.

— De altminteri, adaoase el, am ordin formal de la Adelaida să te aduc viu sau mort la prânz. Imi pare bine c'am izbutit s'o fac a 'și schimba părerile ce avea despre d-ta. Și ea e indispusă, dar nu 'i nimic grav; onorurile casei le va face Zoe. Vom putea vorbi mai in libertate. Greutățile pe cari le prevedeam au inceput să se implinească. Andrassy se opune.

El continuă pe tonul acesta, sărind de la o chestie la alta, până când Eugeniū se imbracă. Peste zece minute erau acasă.

Prinziră câteși trei: d-nu Mavropani, Zoe și Soleanu. Adelaida nu eși. Zoe ținea locul mătușei sale cu o distincțiune care făcea să nu se simtă de

loc lipsa doamnei de casă. Atât ea cât și Soleanu păreau mai liberi și vorbiau cu acea uitare de sine, care face farmecul convorbirilor intime. Zoe avea ceva din d-na Marțian. Povestea cu grație și posedea o nesfârșită știință de a asculta.

Seara aceea era o seară de recepțiune. D-na Mavropani trebuia să iasă ceva mai târziu. După masă, până să 'nceapă a veni lumea, ministrul și Eugeniū discutară câte-va afaceri grabnice, pe când Zoe se duse lângă mătușa sa, spre a nu o lăsa singura. Când se întoarse în salon, înaintea Adelaidei, Eugeniū isprăvisese vorba cu ministru și se uita într'un album mare, în care erau pozițiile cele mai încântătoare din lume. Zoe se apropiă de el și începură a urmări amândoi locurile pe unde fuseseră, amintindu-'și scene de călătorii, său admirând frumusețea munților, or lăudând exactitatea desenurilor. Ei stau unul lângă altul, cu obraji aproape lipiți, cu respirarea egală, prinzându-se de mână când 'și arătau același punct și uitând de restul lumii. Soleanu se îmbăta din par-

fumul părului ei și ar fi ramas acolo-privind albumul, zile intregi, ca un căpitan de corabie, in furtună, cu ochii pe hartă și pe busolă.

După cât va timp ușa se deschise și Adelaida intră. Când dete cu ochii de dênșii, tresări și se opri un moment in prag. După aceea, inaintând binișor către ei, se opri la spatele lor, și, peste umăr, seu ită și ea pe album.

— Sunteți in Elveția. Bravo!.....
Mergeți repede.

La glasul ei, Zoe rămase inmărmurită. Soleanu, care nu se aștepta să fie surprins ast-fel, făcu un pas inapoși și se uită la ea nemișcat. Câteșitrei stătură față in față câte-va secunde, fără a zice o vorbă. Adelaida avu nedibăcia să'si repete cuvântu.

— Mergeți foarte repede.... Vă fac complimentele mele.

Soleanu atunci făcu un pas spre ea și sărutându'i mâna :

— Lăsați, doamnă; mergem ceva mai incet de cât d-voastră, fiind-că noi abia plecăm... D-voastră aveți aerul de a vă fi 'ntors deja din Elveția.

Ea 'și plecă ochii in jos și se sili să

rîdă. După aceea schimbă vorba.—Lumea inceptu să vie. Adelaida trebuia să primească invitații. Eugeniū se pierdu prin saloane.

Pe la 2 ore după miezul nopții, Soleanu se afla în biblioteca d-lui Mavropani, luând copie după o notă ci-frată ce venise de cu ziua. De-odată se pomeni cu Adelaida lângă dănsul. Fără a zice un cuvânt, ea'l luă de mână și'l trase în umbra unui ungher. Aci'l apucă cu brațele de gât privindu'l drept în ochi și neputând vorbi de emoțiunea ce'i sugruma cuvintele. Eugeniū nu făcu nici o mișcare. Simțea că aceeași nebunie se leagă de dănsul, ca și în seara de mai înainte.

— Spune'mi... ești supărat pe mine? —'i zicea intrerupt.—Iartă-mă. Am crezut că iubești pe Zoe... Nu știi cât de mult te-ași urî dacă ai iubi pe alta... Și'mi ești drag ca sufletul....

— Doamnă... se încearcă el să'i zică.

— Nu voiū să știū.... Mi s'a urit trăind. N'am iubit nici o dată pe nimeni. Dacă nu mă vei iubi, mă omor.

— Bine parcă, până mai ieri mă urai....

Ea nu 'l mai lăsă să vorbească.

— Te uram sau te iubeam, nu știu. Acuma știu atât: mă vei iubi sau de unde nu... Ah!..... am ghiare de leoaică! Nu... pentru tine n'am de cât tinerețe și suflet și viață... și sunt a ta, cu totul. Vrei să fugim?

— Doamnă, vă compromiteți.

— Voiu să te ved. Când te ved?

El înțelese că această femeie era nebună sau isterică, și că trebuia să puie capăt acestei scene.

— Măine, 'i zise incet, desprinzându'i brațele de după gât.

— Măine, măine, repetă ea depăr-tându-se.

Acest măine însă nu fu nici a doua-zi, nici a treia zi, și poate că n'ar fi fost nici odată, dacă întâmplarea, cel mai puternic Dumnezeu al oamenilor, nu ar fi bine-voit să colaboreze cu d-na Adelaida Mavropani.

Eugeniū Soleanu se vedea nevoit sau să urmeze toate nebuniile acestei femei, primejdioasă de alt-minteri prin frumusețea și îndrăzneala ei, sau să demisioneze. Dar dacă ar fi demisionat?... Lumea iartă mai ușor o infa-

mie bine exploatată, de cât o corectitudine rău înțeleasă.

În această alternativă se hotări să aștepte. Se închise în casă, sub pretext de boală, și ceru să i se aducă toate hârtiele spre a le lucra la dănsu. D-nu Mavropani se încercă de mai multe ori să'l ia cu el, dar nu isbuti.

În timpul acesta, a-casă la d-nu Ministru de Externe se petreceau lucruri destul de ciudate.

Adelaida, văzând că Soleanu nu vine nici a doua-zi, nici zilele următoare, începu a bănui din nou că există legături de dragoste între Eugeniū și Zoe.

Îleea aceasta se așeză în mintea ei, solid, cu încăpăținare, și de ar fi văzut cu ochii că nu e așa, tot n'ar fi crezut. O muncea gândurile ca pe o vinovată, se chinuia, se nvrtea, nu mai dormea, căutând să se asigure de adevăr. Observa pe Zoe până în cele mai neînsemnate detaliuri ale vieții; aci i se părea că e mai tristă; aci că fuge de dănsa. Câte o dată îi venea par-că să se ducă s'o 'ntrebe verde, fără nici o cotitură, dacă iubește pe Soleanu,—altă dată o apuca un fel de dor

de a'î scrie lui, lung, lung, și de a'î spune că'l iubește așa cum n'a mai fost alt om iubit pe lume ; după aceea, neputând să'î scrie, incepea să plângă;— altă-dată iar, se scula de pe sofa cu grăbire și se ducea în fața oglinzei celei mari, în care se prindea a se privi cu ochi nepărtinitori, spre a judeca deosebirea de frumuseță ce există între ea și Zoe,—sau se desbrăca până la cea din urmă haină, intinzându-și brațele în aer și netezând puful, atât de dulce la atingere și atât de provocător la vedere, care îi acoperea mai tot corpul. Ea se vedea bine că e frumoasă, dar se temea că, așa cum este, ar fi putut să nu placă lui Eugeniū.

Ne mai putându'și stăpâni pasiunea, într'o dimineață trimise să cheme pe Zoe în camera sa de lucru. Zoe veni numai de cât.

Adelaida avea un fel de temere neînțeleasă de ceea ce voia să facă, acea misterioasă înștiințare, ce bate la ușa conștiinței fie-cărui om, când vrea să săvârșască o faptă rea, și pe care foarte puțin o ascultă. De aceea, spre a fi

de la început mai stăpână pe sine, ea se puse la piano.

— Zoe, zise ea nepoatei sale când o văzu, aseară am luat o hotărîre: plec la Niça. Dumneata va trebui să pleci a-casă.

Zoe părea că se așteaptă la ceva, și cu o căutătură adâncă se uită un moment în ochii mătușii sale, care nu și'i ridica de pe note, voind să prindă adevărul. După aceea îndrăsni să întrebe:

— Unde vrei să mă duc și pentru ce? Tata, știi că de abia se ține pe d-lui. Sufer indestul s'e'l v'ed ajuns, din ceea ce era, intendent la moșiele d-lui Marțian. N'ași putea să'i mai cad și eū pe cap.

— Te va primi d-na Marțian, care e foarte bună, și chiar îi vom plăti dacă ne va face dificultăți.

Zoe se uită la ea mirată.

— Elena să primească bani pentru mine?...

— Și de ce nu? Tu nu cunoști încă lumea. Cu bani se cumpără totul până și fericirea...

— Asta nu cred, zise Zoe cu un

zîmbet trist. Fericirea nu se cumpără... Dar, în fine, dragă Adelaido, dacă te duci și nu poți să mă ieși cu tine, de ce nu mă lași în București?

— A!.. asta poștești dumneata!.... zise Adelaida sculându-se de la piano, —asta o dorești! Îți trebuie să rămâi în București, ca să trăiești nedespărțită?... E foarte frumos ceea ce faci!...

— Iartă-mă, doamnă, zise ea cu ochii în lacrimi, am făcut ceva care v'a supărat sau care e necuviincios?

— Ipocrizie!.... Te-am crescut în casa mea pentru ca să 'mi faci neajunsuri,—ți-am dat adăpost aici, pentru ca să 'mi fii un izvor de amărăciuni.... Plătești urît, Zoe!

Ea se opri. Zoe sta în picioare lângă o masă, uitându-se cu ochii speriați la mătușă-sa și negăsind un singur cuvânt să 'i răspundă. Numai lacrimile îi curgeau, în picături mari, rostogolindu-se arzătoare pe obraz.

Adelaida, aprinsă de mânie, luă niște note de pe piano și, mototolindu-le, își repetă sentința cu răutate:

— În fine, hotărîrea mea este aceasta: Eu plec poimăne în străină-

tate ; dumneata plecî mîne in Moldova.—Și se 'ndreptă spre ușa. Inainte de a eși se opri un moment.

— Să nu 'ncercî a 'mî schimba voînța, prin puterea unchiului dumtiale, căci va fi zădarnic,—o știî.

Eși.

V.

A doua zi după această scenă, Soleanu primi prin poștă un plic a căruî adresă era elegantă și simplă. O deschise cu indiferență. Ceti :

Domnule Soleanu,

Ași putea să'ți scriu in două cuvinte că mor pentru că viața mea e plină de amărăciune. Ași putea să mor fără să'ți scriu de loc. Fiind că insă in veacul nostru se zice că toți cei ce se sinucid sunt nebunî, ar fi o teribilă ironie á soarteî, ca chiar in acest act, care nu face rău nimēnuî, să fiu nedreptătită. Mor cu toată consciința vieții și a morții, și mor pentru că viața mă doare prea mult. Din toți cei ce rămân in urma mea, nimenî nu mă interesează. Judecata lor, or cum ar fi ea, nu'mî va turkura odihna. De dumneata insă mi'î frică, saü, mai bine, mi'î milă : nu mă judeca ca toți cei-l'altî, — nu

crede că sunt nebună, te rog, fii generos, acordă'mi această rugămintă: nu mă crede nebună. Ți cer să ai puterea de-a te convinge de aceasta. Dacă îți va fi milă de mine și vei umbla vre-o dată singur și nenorocit, nu uita că este scăpare pentru orî-ce durere și odihnă pentru orî-ce sgomot, în adăncul firei din care am eșit, și în care eu, călătoreala de acum, mă duc să'ți pregătesc norul de uitare, cu care, azi sau mâine, se învelue tot ce a avut nenorocirea *de a fi*. — Adio.

Zoe Fanini.

Soleanu ceti aceste rânduri din ce în ce mai mirat, și când isprăvi cel din urmă cuvânt al scrisorii, se repezi la pălărie, eși pe ușă ca un nebun și, suindu-se într'o trăsură, strigă birjarului în gura mare :

— La Ministerul de Externe, și mână !...

Pe drum i se lumina mintea. Toate scenele nevinovate dintre el și Zoe îi reveneau în gând ; o vedea plecată pe album sau cântând la piano și ridicând privirea spre dănsul câte-odată, cu raza prelungă și voitoare de bine, pe care o poartă orî-ce ochi ce iubește. Ea îl iubise. Pentru ce i-ar fi scris numai lui dacă nu l'ar fi iubit ? Dar iarăși,

dacă l'a iubit de ce să nu i-o spuie? Și tot el își zicea, în cuget, că sunt ființe asemenea ei, cari își pun atât de multă viață în dragostea lor, și au simțul atât de delicat, în cât sunt bune bucuroase să sufere ani întregi de nepăsarea sau nepriceperea celui iubit, de cât să-și brutalizeze sentimentul, punându'l în cuvinte.

În fine ajunse la minister. Ministerul nu venise. Întrebă pe funcționari, pe ușieri, pe toată lumea dacă au aflat ceva despre cele petrecute la ministru acasă, dar nimeni nu-i putu spune nimic. Atunci se duse însuși la d. Mavropani. Nu se gândi un singur moment că scrisoarea ar putea fi o farsă; că Zoe a putut scăpa de moarte; că fără a fi vestit de nimeni, era cel de întâiu care știa trista noutate, și că lucrul acesta ar putea da hâneli, — nimic.

Firea cea bună a omului biruia iarăși prejudițiile și programul ce-și impunea cu de-a sila, și, în loc de-a-și înăbuși un moment aventurile inimei, se ducea după el ca un orb.

Când intră la d. Mavropani, nu era

nimeni prin odăi. Smirna imbălsăma aerul, cu parfumul său de țintirim; tăcerea invelea toate cutele vieții ce mai trăia în aceste camere; o majestăte lugubră și nevăzută părea că tronează în mintea celor vii, și un fel de temere ascunsă se destepa în suflet.

La ușa salonului stău doi lacheii în doliu.

Înăuntru, pe un catafalc cu trei trepte, prins în catifea neagră, era întinsă Zoe. Chipul ei, alb și melancolic în deobște, luase niște reflexuri de aramă. Imprejurul ochilor două cearcăne mari, plumbi, încadrau orbitele ca două rame cernite. Pleoapele nu se lipeau. Printre gene, sclerotica lăsa o dungă adâncă, ca de opal, de o lividitate spăimoasă. — Nasul, fin și cam ascuțit, devenise transparent. Nările erau de un roșiu spălăcit, cu niște dungă trandafirii veștede, ca la foaia unui mac rupt de mult. — Gura, singură mai spunea ceva. Ea se pierdea în două mici valuri de umbră ce la forma obrazul în ambele extremități, purtând încă, alături de urma ce o brăzdase moartea, acea duioșie

nesfârșită, în care i se oglindise tot sufletul.

Zoe murise prin otravă.

Soleanu se apropie ușor de catafalc, și, cu acea sfială nehotărîtă ce o deșteaptă moartea în suflet, se plecă pe mâna ei rece și o sărută. Un fior de ghiață îi trecu prin tot trupul, ca și cum ar fi atins cu gura un șearpe. Ce nimic, hidos și rece, mai este și omul !... și cât e de tristă convingerea aceasta pentru cei ce rămân !...

D-nu Mavropani veni la el cu mâna întinsă și, luându'l de braț, trecură împreună într'un salon de alături, unde se afla Adelaida.

Imbrăcată în mare doliu, d-na Mavropani sta rezemată de o fereastră, cu capul în mâna stângă, și privea, dusă pe gânduri, dungele alburii de nourî ce se pierdea într'o perspectivă infinit de mare. Era ceva în figura ei care exprima neliniște. Mănele i se mișcau tremurând ; privirea era nesigură și se ducea tot-d'a una mai departe, fixându-se pe câte un punct din spațiu nehotărît ; glasul nu'și păstra timbrul egal.

Eugeniū se inclină adânc ținainte'î, fără a zice o singură vorbă. Ea 'î mulțumi in același chip, însă cu o infinită expresie de blândetă, care, in loc de a face plăcere lui Soleanu, îl irită. El o privi bărbătește, drept in ochi, incruntându'și sprinceana.

D-nu Mavropani îl sili să se apropie de dēnsa, și, abia stăpānindu'și plānsul, le povesti cum cu o zi mai 'nainte venise Zoe in cabinetul lui de lucru și luādu'l de gāt îl intrebasese dacă i s'a urit cu ea la dēnșii.

— Nu știū ce avea, adaoase el, dar era atāt de mișcată, biata fată, că m'a lăcut s'o 'ntreb cu dinadinsul dacă nu cum-va e bolnavă. Plāngea fără să șcie de ce. Și cāt era de bună!.. E intocmai par-că ar fi vie.

El se sculă și, ștergādu'și ochiī, trecu in salon spre a o mai vedea. Adelaida și Eugeniū fură siliți să 'l urmeze.

In fața catafalcului Adelaida ingenuchiă de o dată, și, cu mānile impreunate, cu ochiī in lacrāmī, cu capul și cu bustul spre cer, păru a șopti o rugāciune tainică, către cel ce stă-

pănește bolta tăriiilor, și a'î cere sufletul moarte inapoî.

Soleanu, vĂzĂnd pĂnĂ unde poate sĂ meargĂ comedia omeneascĂ, iși simți muschiul obrazului stringĂndu-se cu o amarĂ expresie de ironie, și, desgustat, iși intoarse fața de la aceastĂ scenĂ. El n'avea dreptate de cĂt pe jumĂtate: femeile isterice sunt capabile sĂ joace unele roluri de asemenea naturĂ cu o sinceritate de necrezut.

Iși luĂ pĂlĂria și cu aceeași adĂncĂ reverență eși. TrecĂnd pe lĂngĂ Zoe, se mai opri un moment: pĂrea cĂ voiește sĂ'și intipĂreascĂ in minte acea curatĂ și idealĂ figurĂ, peste care mĂrtea intinsese pĂnza amurgului de veci.

Se duse drept la Minister și se puse pe lucru. Ziua intregĂ fu chinuit de o neliniște pe care nu și-o putea tĂlmăci. O iubise sau n'o iubise? .. Era Zoe una din acele ființe care sĂ păsioneze un norod intreg dupĂ dĂnsa? sau fusese o biatĂ creaturĂ simplĂ, duioasĂ, cu o excesivĂ delicatețĂ in suflet, de carĂ omenirea e goalĂ, și pe carĂ nu le pricepe?...

Soleanu simțea cĂ pierduse intr'Ănsa

o femeie care ar fi putut să'liubească, în umbră, până la adorațiune, până la cea mai crudă suferință.

După ce eși de la Minister, umblă fără nici un scop prin orași, punându-se în față cu trivialitatea lumii din afară, desgustat și strâns în sine ca un om rănit în cele mai scumpe afecțiuni ale sale. Ce era să facă? Viața nu se umple numai cu acte de biuroș și cu prânzuri diplomatice. Iși impusese un program, dar vedea bine că nu'l putea ține. A desprețui pe semenii săi și a'î domina,—foarte frumos. Dar disprețul și stăpânirea sunt de ajuns oare spre a mulțumi pe un om superior? Iată unde simțea Soleanu că programul său nu mai avea putere. Sufletul 'și are tainele lui adânci și nepătrunse, și or cât ai vrea să'l pui la cale, te pune el pe tine.

Intră pe la miezul nopții acasă, trecând pe stradele singuratice, cu golul ce'l simțea într'ânsul, mare și fără nădejde de a'l umplea. Măturătorii răscoleau praful ulițelor cu un fel de demnitate gravă, răcâind pietrele la fiecare mișcare cu acel zgrimțărit revol-

tător, care ți sbârlește tot părul in cap. Acești scârpinațori ai scoarței pămîntești, cufundați in operația lor, nici nu voiaŭ să șcie că alături de dênșii trece un muritor, intristat de viață, care se duce... să cate odihnă. Ce ți pasă măturătorului că sufletul ți-e gol și că suferi? Praf, praf, *the whips and scorus of times*.

Soleanul, ajuns a casă, 'și rezemă fruntea de căpătăiŭ, rostind incet și fără șir: «A muri, a dormi» ¹⁾ etc.

Și, incet, prelung, somnul veni.

VI.

A doua zi, când se deșteptă, sórele ridea cu voioșie grădinei ce se întindea sub ferestrele lui, iar păsărelele se scâldaŭ in lumină ca in raiŭ.

Capitala noastră n'a ajuns încă ca cele-l'alte capitale ale lumei, să nu mai poată îngădui de cât cu mari cheltueli curți încăpătoare și vesele. Pe la noi sunt încă, in mijlocul orașului, case

¹⁾ *Hamlet*.

inconjurate de câte-o jumătate pogon de loc, cu grădină de pomi roditori, cu găini în bătătură, cu belșug și pôte chiar cu câte puțin noroiu,—prin cari n'a străbătut încă specula civilizațiunei moderne. — Prin multe familii, regula și gustul european de abia aū început să se așeze prin case, necum să se cobóre în curte.

Când se uită Soleanu pe fereastă, — sub un gard viu, care incepea să inverzească, se băteau doi claponi. Într'aripații eunuci se pândeau ca doi adversari într'un asalt de floretă, privind-se ochi în ochi, dându-se inapoi spre a se repezi mai cu putere, sărind unul către celă-l'alt cu un aer teribil, dar neavënd nici un spor la luptă. Alături de ei se umfla un curcan în pene, pufnind și trăindu-și aripele de pământ, ca un doctor militar, sabia, mergënd anapoda când într'o parte, când într'alta, cu un moț de-o șchioapă pe cioc, și grozav de supërat. Când se dete pe lângă claponi, incurcându-se cu ghiarele în aripe, *beligeranții* o tuliră de-a fuga pe sub gard, unu într'o parte și altul într'alta, par-că ar fi

fost pace între dănșii de un veac.

Privindu'î, Soleanu, or cât era de trist, bufni de ris.

— Ce comedie fără șir mai e și lumea asta ! 'și zise el intorcându-'și capul de la fereastră.

Ceea ce însă îi rămase în minte, fu negliobia claponilor și aerele curcanelui.

— De geaba,—lumea noastră e astfel făcută : cel mai tare se întinde cât îi place, iar cel mai slab n'are nici măcar dreptul să'și scoată ochii cu prietenul său....

Se îmbracă repede și eși.

La minister, o săptămână de a rindul trăi retras în cabinetul de lucru, cu nasul în gazete de tot soiul, înghițind pe fie-care zi câte două kilometri de coloane, scrise în toate limbele. În arhivele ministerului era un bătrân slujbașiu, care trăia printr'un fel de prelingere prin crăpăturile vieții, fără să 'și dea bine seamă de trebuința ce o are omul de a mai ține în stăpânirea sa un cap, când are un stomach. Această paragină ambulantă se bucura

de dreptul de a rîde de toată lumea, fiind-că avea și calitatea de a da bani cu imprumut, fără să fie muștrat de nimeni. El nu putea suferi pe Soleanu, pentru că acesta nici nu voia se știe dacă d-nu Havalea trăia pe pământ sau în lună.

Archivarul, cum îl văzu în această dispoziție, se duse prin toate biourile să facă chef. El își avea dialectul lui a parte în limbă; vorbea mai mult din intonații și din mîni de cît din grai.

— Siut, onorabile, calfa noastră e pa! ma parole... Na, na, naaa! credea că o să mergă tot așa!... Clopin-clopant et krak!... pē Dumnezeul meu!..

— Aud? Ai zis ceva?.. Coulé diagă!.. parole!....

— Cine?

— Ei, cine!.... Zambila noastră de la presă. Să mă 'ngropi!....

Toți credeaū în apropiata disgrățiere a lui Soleanu.

Intr'o Sămbătă ministrul nu veni să iscălească nimic, cu toate că eraū o mulțime de lucrări grabnice, cari reclamaū iscălitura proprie a Excelenții

Sale. A doua zi, Duminecă, Soleanu își luă portofoliul la subțioară și plecă spre d-nu Mavropani. Știa că ministrul se scula de dimineață. In adevăr, cupeul era tras la scară.

Fu primit, ca de obicei, de acelaș om de serviciu și introdus in cabinetul de lucru. Trecu prin salon cu un fel de temere religioasă, in amintirea morții cu care se întâlnise aci. După câte-va minute se ivi șeful său cu o havană in gură, scuzându-se că trebuie să lipsească un sfert de ceas și rugându'l să'l aștepte.

— Ça marche, Soleanu, ?... Ha ?...
En foncez les amis !

— Da..., mai mult sau mai puțin.

— Viu in zece minute. Sigur... au revoir !

Ministru, și toată diplomația noastră, și, mai mult, toată lumea din clasa scuturată vorbește ast-fel.

Luă o gazetă și se puse să aștepte.

După vre-o cinci minute, o ușă laterală se deschise repede, și Soleanu văzu pe Adelaida intrând la dănsul. Ea se opri. Era imbrăcată in alb de sus și până jos. Părul desfăcut

pe spate in bucle negre, îi incadra figura, dându'î unaer de moliciune poetică, contra căruia ar fi fost cu neputință să reziste cine-va. Ochiî, negri, profunzi, se uitaū pe sub umbra genelor, cu o privire de voluptate dulce, neprovocătoare in aparență, dar in realitate foarte primejdioasă pentru cine dorea pace sufletului său. Gura zimbea ușor, cam trist, fără a zice un singur cuvânt.

Soleanu se simți stăpănit un moment de această frumoasă vedenie, căci părea o adevărată vedenie, și numai după o mică pauză putu să'î vorbească.

— Nu speram, doamnă, că o să am onoarea de a vă întâlni. Alt-fel...

— Nicî eū nu credeam că o să fiū destul de fericită astăzi ca să te veld.

— Alt-fel n'ași fi venit.

— Ești nedrept. Nu știū ce am făcut ca să merit atât dispreț.

— Mă iertați, sunt rău înțeles. Dacă n'ași fi venit, ași fi făcut'o tocmai din prea mult respect; nu se turbură cu atăta ușurință o durere atât de adâncă ca a d-voastre.

— Incă o dată : ești nedrept. Poate

că, dintre dispreț și ironie, ceea ce merit mai puțin este ironia.

— Doamnă...

— O femeie care iubește, poate fi disprețuită, căci inima ei o poate duce mai departe de cât lumea permite, — dar luată în rîs, nu domnule. Am avut un moment în care am uitat cine sunt....

— Și cine sunt eu.

— Și ce legături am cu societatea..

— Atunci e bine să nu uitați că ați avut *două* momente, și că m'ați făcut de *două* ori să calc peste cea mai sacrală barieră : aceea a prieteniei ; m'ați coborît în stima mea proprie ; m'ați desgustat de mine, doamnă, și, v'asigur, cine nu mai găsesce indulgență pentru faptele lui nici în propria'i hînatate, e un om cu desăvîrșire căzut.

Mersese cam repede. Se opri, de teamă să nu fi zis prea mult.

Ea îl privea cu o milă de nedescris. Îi întoarse spatele și trecu în odaia din care venise, trăgând ușa a lene după dînsa. Ușa nu se'nchise bine.

Soleanu rămase în mijlocul camerei, cam mirat de scena ce se petrecuse

și regretând chipul cu care îi vorbise. Așa se 'ntîmplă tot-d'a-una când femeea e mai frumoasă de cât virtutea omului.

În camera de alături nu se auzea nimic, de cât un sunet confus, tocmai în fund. El se apropie de ușă și se puse să asculte. Zgomotul ajungea mai lămurit : cine-va plîngea.

Fără să'si dea bine seamă de ceea ce face, deschise ușa și trecu în odaia vecină.

Era camera de culcare a d-nei Mavropani. În fund, întinsă pe pat, cu capul în perne, Adelaida suspina încet, cu acel accent al durerii, care e mai mult un cântec de cât un oftat. Perdelele o ascundea pe jumătate sub cutele lor de mătase, nelăsând să se vază, afară din pat, de cât un picior mic, prins într'un pantof negru, de o rară eleganță, care continua un ciorap de aceeași rasă. Aerul era încărcat cu un miros molatic de héliotrope, care te prindea de cap ca un vin vechi.

Soleanu nu avu destulă putere asupra'si ca să se retragă, ba, din potrivă, avu slăbiciunea să înainteze.

Se apropie de pat și îi luă o mână într'ale sale. Ea nu'l vedea.

— Doamnă..... Adelaid'o..... cuvintele mele au fost nesocotite. Îți cer iertare.

Ea 'și intoarse capul ușor de pe pernă și se uită la el, lung, fără a zice un cuvânt. De vârful genelor atârnau câte-va lacrimi albe, cari biruiră cu desăvârșire înțelepciunea lui Soleanu. El ingenunchie înaintea patului, și, luându'i mână, i-o săruta de miș de ori fără să știe ce face.

— Iartă-mă! Fă din mine ce vrei.

Ea 'l trase spre dânsa și 'l apucă de gât cu o nespasă fericire, vorbindu'i incet, intrerupt, sărutându'l cu o sete de iubit fără sațiu. El se ridică ușor de jos....

Cele zece minute ale ministrului fură grozav de lungi și poate pentru d-na Mavropani cele mai dulci din întreaga ei căsnicie cu Exelența Sa.

Când ministru se intoarse, Eugeniú citea. Ei se așezară pe lucru și în mai puțin de un ceas isprăviră toată co-responpența. Pe când șeful său iscălea

Soleanu 'l cerceta cu de-amănuntul că pe un soiū de ființă cu totul ciudată. Unui bărbat înșelat îi descoperi tot-d'a-una ceva ridicol in chip : or are un ochiū mai mic și unu mai mare, or nasul cată cam hăis, or seamănă cu vre un animal... Exelența sa n'avea nimic din toate acestea, dar par-că era o statue care o luase la fugă din atelier, cu două zile inainte de a fi sfârșită : era un om neincheiat.

In fine, după ce isprăviră, ministrul vroi să'l oprească la dejun. El 'și ceru iertare și nu rămase.

Trecând prin salon, la eșire, avu un fel de scârbă de sine care 'i compensă toată fericirea momentului de mai inainte. Se strecură fără a'și ridica ochiī din pământ și eși.

Relațiunile dintre el și Adelaida continuară. Ea se deghisa in bărbat și venea regulat odată saū de două orī pe săptămână să 'l vadă. Il iubea cu toată ființa ei, ca o nebună, și modul acesta de a eși și de a intra tot-d'a-una cu pază, ca in cărți, avea pentru dēnsa un farmec deosebit. Cum ajungea la el, eși arunca pălăria cea mare

ce'i ascundea chipul, lăsându'și buclele să'i cadă pe spate, ăși desbrăca haina bărbătească de pe deasupra, și se așeza în genunchi lângă scaunul lui, sărutându'i mânele ca o sclavă. Simțea că Soleanu avea oare-care nemulțumire în viața ce o ducea cu ea, și căuta prin toate mijloacele să'l facă fericit. Cele mai mici gândiri i le ghicea, cele mai simple păreri ale lui i se păreau trăsături de geniū. Ii simțise firea, cu acel dar particular al celor ce iubesc, și nimic trivial în relațiunile lor nu se întempla.

Cu toate astea, Soleanu era ostent. Femeea aceasta ăl domina prin simțuri, dar vedea bine că n'o iubește. Ea i se dase prea mult. În amor, ființele cu adevărat superioare, păstrează ceva ce mai au de dat, chiar atunci când au dat tot. Și afară de asta era femeea singurului om care știuse să'l aprecieze, pe când nimeni încă în București nu 'l cunoștea. Or cât de nesimțitor ar fi fost bărbatul ei, purtarea lui era miserabilă. De aci și până la a fi o canalie desăvârșită nu mai trebuia mult. Și cu toate astea nu făcuse nimic spre

a atrage pe Adelaida către densus. Dar nu știuse să fie om, stăpân pe el și voința lui.

Acum era și mai trist, și mai ascuns în sine. Alături de aceste nemulțumiri morale, mai avea și altele, materiale, meschine. De când trăia cu Adelaida, intrase în datorii. Fusese silit să 'și schimbe o mulțime de lucruri din casă, spre a da o aparență, dacă nu luxoasă, cel puțin de gust și de artă mobilierului său. Apoi cele-l'alte cheltueli cari se mai grămădeau: teatru în toate serile, căci ea îi cerea să 'l vadă peste tot, trăsuri, eleganță în îmbrăcăminte, o mulțime de nimicuri cari fac pe omul sărac să alerge la expediente. La 'nceput își găsi noroc în cărți,—însă norocul e călător: își luă curând bună-ziua de la el. Trebui să se 'mprumute și să dea polițe. Nu le putu plăti la timp, le schimbă și se 'ncurcă.

Primise din partea ministrului său însărcinarea de a 'i traduce și pune în ordine nește acte vechi ce se afla în familie de sute de ani, pentru care luase vre-o trei mii de franci, și ast-

fel putuse să se mai desfacă de unii dintre creditorii. Dar lucrul acesta a-nume infuriase pe cei-l'alți.

Intr'o seară, când tocmai venise mai de vreme cu Adelaida la dănsu, fiindcă d-nu Mavropani lipsea în Moldova, auzi pe cine-va la ușă făcând zgomot și voind să intre cu or ce preț. Soleanu ocupa două camere: un salon mare și o cameră de dormit. Rugă pe Adelaida să'l ierte un moment, și 'i eși înainte. Era un creditor care 'l căutase în ziua aceea de vre-o patru orî. De și jidan, harpagonul era foarte îndrăzneț.

— Domnule, zise el lui Soleanu, mă faci de bat drumurile de-a surda pe la ușa dumitale, și aci trimeți să 'mî spuie că nu ești acasă, aci te faci că nu mă cunoști, par-că-ași veni să 'ți cer ceva de pomană. Fă bunătate și 'mî plătește polița, că de unde nu o protestez. Alerg noaptea după d-ta ca un gardist de uliță, par-că...

Dprept or ce răspuns, Soleanu, indignat de îndrăzneala jidanului, îl apucă de spete și, deschizend ușa, îi făcu un vânt pe scări de se duse de-a rostogolu până jos.

Toate acestea însă produsă zgomot.

Când intră la Adelaida, dănsa sta pe un scaun gândindu-se. Cum îl văzu, se sculă și îl luă de gât cu o indoită dragoste de cât altă dată.

— Ce e? întrebă ea incet.

— Nu'i nimic, răspuse el.

Noaptea întreagă o trecură în cele mai adânci voluptăți, fără a'și aduce aminte nici unul nici altul de scena de cu seară. Despre ziuă Soleanu o du-se acasă, și, reintors, se culcă iarăși!...

Se sculă târziu și ostenit.

Dăduseră în vară cu totul. Era cald. Pe masa lui de lucru sta în tinse o mulțime de ziare și de broșuri, peste care iubitu'i Schopenhauer se odihnea ca un suveran. Soleanu se uită la el cu un zimbet trist care părea a zice :

— Cât ești de drept și de mare! Minciună și durere totul.

Și se puse să umble prin casă, gândindu-se la mijlocul cel mai inemerit prin care ar fi putut să iasă din impas.

Cu.n se plimba ast-fel, zări lângă garde-robe o scrisoare pe jos. O ridică cu indiferență. Pe dănsa era adresa d-nei Mavropani.

— I'a căzut, se vede, din buzunar, își zise.

Era cât p'aci s'o lase pe masă, fără a o ceti, căci recunoscuse scrisoarea d-luî Mavropani. Curiositatea însă îl făcu să'si arunce ochii pe dënşa. Scrisoarea era in franțuzeşte, de la şeful său, din Moldova. El zicea :

Mohileni, Iuliu, 1875.

„Ceea ce'mi ceri din nou, e cu neputință. Poftele dumitale sunt deja destul de costisitoare, și nu voiû să mă fac complice la apropiata ruină ce te amenință.

„Imi vorbești despre convențiunea dintre noi. Eû o recunosc și o execut; dar nu uita că printr'ënşa ai drept numai la jumătate din venitul averii d-tale, jumătatea cea-l'altă fiind a mea, ca preț al sarcinilor căsătoriei și a libertății depline de care te bucuri. Or, partea ce ți se cuvine, și anume venitul celor două moșiî din Tecuciû și a magazielor din Brăila, ți-ai primit'o intregă, și nu ași mai consimți la aceasta nouă nebunie, de cât declarându-mi că renunți pe viitor in favorul meu la venitul magazielor din port.

„Pricepi că averea de și e a d-tale, eû, fiind răspunzător prin lege de dënşa, nu pot consimți de cât cu condițiile de mai sus la ceea ce'mi ceri.

„Afara de aceasta, îți mărturisesc că nu mai știû ce mijloc să născocesc spre a cru-

ța (!) amorul propriu, cum îți place d-tale să'l botezi, al persoanei care te interesează. Am inventat o dată povestea documentelor; acum nu mai știu la ce să alerg. Etc..."

După cum se poate lesne vedea, scri soarea aceasta făcea aluzii la Soleanu. El o ceti încă odată, crezând poate că s'a'nșelat. Era lămurit. D-nu Mavropani cunoștea relațiunile lui cu Adelaida, ba chiar le autoriza, cu condițiune de a fi stăpân pe averea ei. Ceea ce era însă grozav, era faptul că lucrarea la care el muncise cu atâta credință, îi venea de la Adelaida, și că d-nu Mavropani nu fusese de cât un simplu mijlocitor.

Va să zică ajunsese deja până aci !...

Cu o adâncă scârbă pentru Mavropani, dar cu o ură fără fund pentru lașitatea sa, se intoarse spre panoplia ce o avea într'un părete și se uită lung la un pistol. Il luă cu liniște din cuiu și se puse să'l șteargă.

Vedea in fața'i o prăpastie nesfirșit de adâncă, peste care nu putea trece. Iși făcea in fuga bilanțul vietii și își găsea pasivul atât de încărcat, in cât

catastrofa ce și-o pregătea singur era cu neputință de înlăturat.

Trăise ani întregi la Paris, până rui-nase pe tatăl său, sub pretext că are talent, și se întorsese fără nici o ispravă; venit la Soleni, 'și puse în cap să ametească pe Elena, și, în adevăr, după ce isbuti să turbure liniștea acestei senine creaturi, plecâ la București și o lăsâ în plata Domnului, fără să se mai ocupe de dânsa, ca de un obiect netrebuincios. În București, fu primit cu brațele deschise de familia lui Mavropani, și aci deveni un nou izvor de nenorociri. Mai întâi 'și înșelâ prietenul și protectorul, intrând în relațiuni cu femeea sa; după aceea viri vrajba între sermana Zoe și Adelaida, și fiind iubit de amândouă,—pe una, indirect, o omori, pe alta o desprețui.

Nu vedea în toate acestea nici vinovata complicitate a d-lui Mavropani, nici tinerețea și temperamentul său, nici înșelătoriale d-lui Marțian cu-ave-rea părintească, nici sinceritatea cu care spusese Elenei c'o iubește,—nimic. Tot răul era numai el.

Și apoi, dacă este adevărat că viața

e o nenorocire, că într'însa nu sunt de cât chinuri, aspirațiuni neputincioase, gropi și mizerii, prin cari oamenii călătoresc bâjbâind, cu cele patru vârste ale lor și cu un cortegiū de gândiri triviale, până la moarte, — la ce să mai prelungească omul de bună voie acest Calvar stupid ?...

Iși puse iarbă in pistol, și, in loc de a o fixa cu bulină, ca la tir, mototoli scrisoarea d-lui Mavropani și o introdu-se in țeavă, bătând'o cu furie. După aceea trecu glonțul și se sculă se caute capsă. Nu găsi la îndămână. Supărat, se puse să rescolească prin cutii și prin cufere.—In una din aceste cutii cu lucruri intime, dete din intîmplare peste un plic inchis, acela pe care i'l dase prietenul său de la Paris, și'si aduse aminte de recomandația acestuia de a nu'l deschide de cât in momentul cel mai greu al vieții sale. Il luă. In același timp găsi și capse și trecu la masă. Iși așeză focul la cilindru, după ce se uită bine să vadă daca a venit iarba in destul, și rezemă pistolul pe *Parerga und Paralipomena*.

Deschise plicul. In el se afla o scri-

soare, pe care voi să n'o citească, căci i se păru cam lungă. Totuși... fiindcă era hotărît să moară, de ce să nu asculte vorba unui prietin ?

Această putere de-a judeca cu sânge rece viața in momentul morții, să nu mire pe nimeni. Oamenii cari mor ca Soleanu nu sunt cătuși de puțin nebuni in minutul in care 'și apropie pistolul de timplă. Se poate ca viața lor întreagă și întreg chipul lor de-a pricepe lumea să fie atins de un simbure de sminteală, dar tocmai de aceea ei sunt mai stăpâni pe ei, căci suicidul li se infățișează ca o consecuență logică a vieții.

Ceti :

1874. Paris.

„Scumpul meu Soleanu! Din convorbirile noastre intime am putut să te cunosc indetult, și'ti mărturisesc că cu cât te-am înțeles mai bine, cu atâta te-am iubit mai mult. Să 'mă dai voie, prin urmare, a'ti spune câte-va lucruri, cari poate iti vor sluji la ceva.

„Tu ești un om bolnav. Nu te speria : n'ai nici oftică, nici reumatism cronic, nici vre-o altă boală lipicioasă. Ești atins de maladia veacului : pesimismul.

„N'ași insista asupra acestui lucru, dacă ar fi și la tine, ca la toți tinerii de astăzi, o

inclinare mai mult sau mai puțin de modă către nefericire; dar nu e așa. La tine urâtul și pesimismul este aproape organic: te-ai născut cu el și îți curge în vine cu sângele care te hrănește. De aceea, e periculos. — Afară de asta, de și adept al școlilor noastre, te ved urmărind cu lăcomie filosofia celor trei mari pesimiști streini: Schopenhauer, Leopardi și Hartmann, și imbibându-te de teoriile lor până într'atât, în cât nu m'ași mira de loc dacă 'mi-ai spune într'o bună-dimineată că propagă ascetismul.

„Scumpul meu, prevăd că această alcătuire a firei tale îți va juca o festă urâtă, și de-aceea te-am rugat să nu deschizi plicul ce ți'l dau astăzi de cât în momentul cel mai critic al vieții. Prevăd că vei atenta la zilele tale. Dacă mă voi înșela, cu atât mai bine. Tu vei rîde și voi rîde și eu.

„Dacă din nenorocire voi avea dreptate, și vei căuta să îți curmă singur zilele, citește cu luare aminte, și oprește un moment paharul cu otravă sau pistolul, spre a cugeta. Să nu'mă faci proces din cele ce am zis mai sus: — anume că pesimismul la tine e organic, și deci e în zadar să lupți contra lui și a urmărilor ce va produce. Avem o mulțime de vițuri organice în noi, și dacă le-am lăsa pe toate să ne-incalece nu am mai putea gândi nici odată la perfectibilitate.

„Ești dar, scumpul meu, atins de această primejdioasă boală a veacului: *Weltschmerz*, durerea lumii, această nebunie absurd de comunicativă, care numără atâtea victime,

de la Werther la René, de la Childe-Harold la Rolla, și atâția iluștri bolnavi: Byron, Musset, Heri Heine, Leopardi și adoratul d-tale Schopenhauer.

„Intrebarea pentru mine e: fi-veți din numărul bolnaviilor sau al victimelor?”

«Bagă bine de seamă, Soleanu: privește la toți acești revoltați lirici, cum blestemă viața și cât de mult o iubesc,—cât sunt de triști dar câtău râs de mult,—cât par de blasați dar câtău benchetuit,—cât sunt de șceptici și ce ușor se ademenesc de un suris de femeie. Nicî unul din ei n'a murit eroû. Singur Byron poate era cu adevărat sătul de a trăi.

«Viața, scumpul meu prieten, curge cu aceeași intensitate din vinele unui secol intr'ale secolului viitor, și nu variază de cât modul nostru de a o pricepe. In veacul trecut lumea a râs prea mult, cu un glas sec și strident, și Voltaire a resumat tot spiritul timpului in expresia gurei sale; neapărat, in secolul nostru trebuia să plângem. Dacă pe lângă această colosală antitesă veți adăoga golul și osteneala ce le-a lăsat in veacul nostru moartea lui Napoleon I-îu, veți pricepe și mai bine timpul tîu și cuvintele lui Musset din *Confession d'un enfant du siecle*. Veacul al XIX-a a inceput cu osteneala ce o simte cine-va după o noapte de orgie.

• «Schopenhauer este mai primejdios de cât toți poeții pesimiști, pentru că el teoretizând ideile lor, a voit să lege școala aceasta de școala lui Voltaire. Pus intre două epoce,

una de scepticism sterp, alta de misticism și de emfasă, vrea să le concilieze și să le apropie. Dar nu izbutește.

«Voltaire este incarnațiunea genială a bunului simț.—Ochiul minții sale se mulțumește mai mult a pătrunde, până în cele mai mici nuanțe ale lor, *relațiunile* dintre oameni și lucruri, ca dintr'însele să tragă legi pentru buna lor stare. Surîsul său este rezultatul cercetărilor sale: e prea multă prostie în omenire! —Schopenhauer intră în prea mare adâncime a *cauzelor*. El face diagnoza celor mai fine sentimente și are mania de a raționa totul: pentru ce 'i e foame? ce e spiritismul? care sunt efectele unei nopți cu lună asupra amorului? ce era amorul la Greci? ce sunt presimțirile?.. etc. *Et à force de raisonner la raison est bannie*. Durerea sa este de asemenea rezultatul cercetărilor sale: e prea mult neant în cauzele generatoare și neant trebuie să fie în efectele lor.—Voltaire e *Zadig*. Schopenhauer e un mare punct de întrebare.

«Mod de-a price viața, Soleanu! și nimic mai mult.

«Dar viața rămâne teribil de puternică. Ea birue toate sistemele filosofice, toate mijloacele de nimicire, toate abatoriele omenești, —și în contra ei nimic, nici voința, nici rațiunea curată, nici geniul, nici vițiul, nimic nu are putere. Evoluțiune, da; moarte, nu.

«Și tu vrei, cugetând, să te omori!..

«Dar cum crezi tu, nenorocitul, că o femeie înțeleaptă, pentru o epilepsie de câte-

va momente, ar primi să sufere nouă luni, dacă viața n'ar fi mai puternică de cât rațiunea? În lupta vieții cu voința omului, viața birue.

«Și atunci cum vrei să 'ți creștii voința până la a o pune mai presus de cât viața? E cu neputință, pricepe-o!

«Nu vezi tu ce grozavă ironie a soartei e, pentru Schopenhauer, în împrejurarea că, pe când publica celebra sa carte *Die Welt als Wille und Vorstellung*, care duce la sfârșirea lumii prin abținerea secselor, i se năște un copil natural, ca și lui Descartes?

„Ascultă-mă: admiră pe pesimiștii când au geniū, dar învață a trăi și a iubi viața de la Balzac. Nu fii pesimist prin școală. Când ești pesimist din natură, nu'ți agrava dispozițiile, adăpându-te prea mult din dulcele venin al geniilor triste.—Nu te povățuesc să devii nici optimist: ar fi o nenorocire egală cu cea-l'altă. Fii om. Iată toată filosofia,

«Mi-ai spus odată, în convorbirile noastre, că până la vârsta de 26 de ani n'ai iubit încă, și că nu ai această dispozițiune în suflet. Nu te-ai studiat bine. Caută și vezi. Omul simte adesea unele sentimente cu totul inexprimabile, cari trec prin sufletul său, ca niște nori. Sunt premergătorii amorului.

„Alegeți femeia cam din familia Balthazar Claës-Molina, din *La Recherche de l'Absolu*, și iubește-o.

„Citește pe Balzac. Adio“.

Soleanu își ridică capu... In ochii lui strălucea o viață nouă, puternică. Părea transfigurat.

Deschise fereastra, luă pistolul și'l descărcă in aer. Scrisoarea care servise drept fultuială, căzu la doi pași, aprinsă. Se coborî in curte și'i strănse bucățelele. Le puse intr'un plic, cu acest singur cuvânt: «*Adio*» și le trimise Adelaidei. — După aceea își luă pălăria și vedënd in grădină pomi inundați de lumină, paserile vii și vesele, lumea trăind in pace și fericită își zise:

— Are dreptate, — să trăiesc!...

PARTEA A DOUA

I

Era in anul 1883, prin Ianuariu. Carnavalul își desfășura toată puterea vieții sale de saltimbanc, cu baluri mascate, baluri oficiale, baluri diplomatice, operă, când și când teatru românesc, *cafés chantants*, tuneluri, concerte, etc. Capitala era plină de lume. Provincialii veneau din toate colțurile țării să se boteze in traiul Bucureștenilor. Camerele erau deschise și reprezentanții nației măreau numărul vizitatorilor muzeului, umpleau localurile publice, încărcău viața localnicilor și bugetul țării, făceaū concurență studenților pe lângă măști și votaū legi. Doamnele

celor cari erau insurați, desfășurau un lux extraordinar la operă, unde Evelina Alma Fohström, alături de Adalgisa Gabbi și tenorul Petrovici, atrăgeau pe toți iubitorii de muzică precum și pe toate păpușile bine născute din București. La Bossel, la Dacia și la Orfeu, balurile mascate, in toate zilele sau de trei ori pe săptămână, își împărțeau publicul petrecător, după ranguri și avere. — La cel de'ntăiu mergea o lume mai scuturatică : funcționari, militari de toate gradele, studenți, deputați, câte-un diplomat doi, bancheri, etc. și femei ușoare, câte-o cocoană care 'și lăsa bărbatu făcând *patience* sau cetind «Monitorul oficial», întreținutele burlacilor sentimentali, din când in când câte-o fată in casă, care venea să ridă de lume, și rar, foarte rar se vedeau ființe misterioase, venite cu gânduri săngeroase, sau umbre de Othello, cercetând pe sub măști chipul vre-unei necredincioase Desdemone.—La Dacia și la Orfeu, noblețea de porto-franco, băeții de prin magazine de modă, studenții de profesiune, berbanții ajunși in scăpătăciu-

ne,—față în față saă de gât cu femeile numerotate, fetele de magazin, cusoțoresele, bonele de copii, etc.—Afară de aceste baluri, în fie-care Sămbătă seara, Impresa operii da câte un *un ballo in Maschera* propriu zis, în sala Teatrului Național, unde se întâlneau toate mutrele cunoscute și necunoscute din București. Aci se încălceaă intrigă amoroase, se fabricaă corne pentru bărbățeii, se cancana asupra aproapelui cu o iscusință demnă de strămoșii noștri de pe Tiberu. Corolariul acestor petreceri era restaurantul Hugues. Aci se deslănțuiaă patimele aprinse în ungherele galeriilor de prin teatru, se întindeaă mesele cu tot soiul de excitante și mai cu seamă de vinuri, se infundaă cabinele cu consumatori de toate nuanțele, perechi perechi, și până la ziuă orgiea ținea într'una, stingându-se numai în albul unei diminețe de iarnă, care venea, sfioasă, să bată la geamul acestor destrăbălați.

Cei cari isprăveaă mai de vreme, saă li se ura cu acest chip de a petrece, se duceaă prin cluburi. Propriu

zise, cluburi, erau patru : Jockey-club, așezat în Calea Victoriei (Podul Moșoaii), în fața străzii Fântănei, unde se strângea așa zisa *neblețe*, compusă din căți-va tineri cu avere, jidani sau români, cari erau pe drum de a păpa economiele cine știe căruși bancher cămătar,—câte-va persoane purtând nume cunoscute în țară, parte ruinate, parte în agonia moșielor părintești,—doi trei diplomați streini,—câte un cavaler de industrie din când în când, și căți-va oameni cu adevărat bogați ; —*Clubul Tinerimei*, așezat în fața Teatrului, de-asupra casei Resch, în care se întrunea mai toată magistratura capitalei, precum și căți-va oameni politici din partidul liberal,—pus sub conducerea unui domn influent, care, nepăsător și leneș în aparență, dar foarte abil în fond, făcea din această asociație de petrecere, un corp politic însemnat, fără ca cei ce dau în lațul său să bage seamă ; — *Clubul regal*, unde se întrunea toți funcționarii superiori ai Statului, jucătorii cu ton, burghezimea îmbogățită, căți-va magistrați cari nu mergeau în clubul cel-

l'alt, și bancherii partidului de la putere ;—în fine, *Clubul conservatorilor* cu căți-va membri cari nu trecuseră încă la *Jockey*, de un caracter mai numai politic.—În fond, în câte patru aceste cluburi, nu se se făcea de cât un singur lucru cu temeiū : se jucau cărți.

Teatru românesc, în lunile carnavalului, doar de mărturie se mai zicea că e românesc ;—căci în colo, toate li ghioanele urcaū scena acestui *templu*, dragă doamne, numai actorii români nu. Așea, pe timpul cât ținea opera, patru zile pe săptămână erau prinse de dânsa : Lunea, Mercurea, Vinerea și Sămbăta ; în cele-l'alte trei, Marțea era luată de *Societatea Covrigarilor* pentru bal, Joia de *Furnica* pentru bal cu tombola, Dumineca de *Societatea doamnelor române*, pentru bal fără tombolă,—și așea 'l ajungea rîndul și pe sermanu teatru românesc la câte pai-spre-zece zile odată, când se juca cine știe ce neghiobie tradusă din franțuzește, într'o limbă ca vai de ea și cu niște actori ca vai de ei.

Legățiuile puterilor străine și fa-

miliele mai însemnate din capitală, daubaluri, în cari tonul și îmbrăcămintea lumii elegante erau cu rigoare păstrate. Lumea cea-l'altă petrecea și ea cam după pilda celor pretențioși, punând aparența mai presus de or ce grije a vieții.

În colo... concerte, cu d-na Essipoff, care era în trecere prin București, seerate muzicale, catenele cu orchestră, birturi cu lăutari, berării, tuneluri, cărciume, cu o profusiune care zugrăvea indelul de exact caracteristica epoței.

În domeniul literaturii, nimic. Câteun volum de versurile său de nuvelete, producțiuni sporadice ale unei generațiuni dihinatate. Un cerc literar, mai mult său mai puțin hrănit, la eminentul critic al timpului d-nu X.... și pentru cogemite capitala țării nici o revistă literară serioasă.

Politică și iar politică ! Gazete care să se ocupe de dēnsa, destule și în toate limbele : «Romănul», «Romănia Liberă», «Națiunea», «Binele Public», «Rēsboiul romăn», «Rēsboiul» (Weis), «Poporul», «Scaiul», etc., în romă-

nește; «l'Indépendance roumaine» și «Peuple roumain», în franțuzește; «Bukarester Tageblatt» și «Bukarester-Salon» (literar) în nemțește, — fără a mai vorbi de o mulțime de efemeride, apărute și dispărute fără să le prinză de veste. Și acestea toate, numai în capitală.

În muzică, câte-va compozițiuni originale fără nici un caracter, searbede imitațiuni ale bucăților alese străine, în care geniul muziceii naționale, atât de accentuat, nu era prins de cât foarte rar.

Iată Bucureșcii în 1883.

Pe la patru ceasuri după prânz, un domn bine-făcut, simplu, cu un chip mândru și serios intra pe poarta hotelului Broft.

— Familia Marțian? întrebă el pe portar.

— Famili.... Margian.... forto pun, domnule, ești aici, a ma acum nu ești aici...,—îi răspunse un ungar.

— Ce număr aū?

— Șinși, ma rog de iertare.

— Iată cartea aceasta; să le-o prezinți când or veni.

— Forto pun, domnule.

Ieșind, se sui într'o sanie. Era o iarnă frumoasă, cu ger și zăpadă. Muscalii, cu caii lor puternici, sburaă pe părția bătătorită, făcând un zgomot infernal cu clopoței de tot soiul de la gâtul nobilelor lor quatrupede.

Tănărul de mai sus, întâlnește în drumul său o altă sanie, cu două doamne și un bărbat, care se strecură pe lângă ea ca un fulger. Iși scoase pălăria cu cuviință și trecu înainte.

Ajuns acasă, se desbracă de blana fină ce o purta, și puse de'î aprinse un foc mare, în căminul din camera de lucru. Apoi, după ce se mai demortă puțin, luă un album ce era pe masă spre a-l foileta. Ajuns la o fotografie mică, de copil, se opri. După ce o privi cât-va timp, reînchise albumul cu o vedită neliniște în figură.

— Schimbată mult, dar e ea. Ochiii Elenei, întregi. Timpul preface tot.....

— Numai pe adevărații prieteni nu, — zise o voce de la spate. A!... domnule Soleanu, de când nu mai suntem împreună la putere, crezi că am încetat de a mai fi buni prieteni!...

— Nicî de cum, zise Soleanu—căci era el—fostului său șef, (noul venit era d-nu Mavropani in picioare), și voi să îi întindă mîna. Dar, fără voie, o nebiruită scîrbă îl apucă, față de această dovadă de dragoste ce i-o da fostul ministru al afacerilor străine, și, spre a nu fi observat, se repezi la un fotoliu spre a-l prezenta mosafirului său.

Acesta se învîrte un moment prin casă, admirînd miclele tablouri și lucrurile de artă ce erau strînse in odaia de lucru, și sărind de la o vorbă la alta, cu inlesnirea unui actor. Il muștră că nu a mai venit pe la dînsu, spunîndu-i că întîlnirile lor la club nu puteau să înlocuească plăcerea ce o simțea cine-va de a primi pe un om ca Soleanu la dînsu acasă.

— Ah!... mon cher ami, ai fost admirabil in ultimul d-tale discurs. Drept vorbind, o așa Cameră nicî n'ar merita să aibă oameni de talentul d-tale. Patru membri să fie ca d-ta pentru opoziție și răspund eu de rest. Admirabil!...

— Mă iartă, domnule Mavropani, dar eu nu fac opoziție guvernului. L'am

combătut în cestiunea aceasta, pentru că mi se părea că greșește și nimic mai mult.

— Allons donc, mon cher, dar în care nu greșește? O turmă de dobitoace, care mănâncă baniș țeriș, comme pas un d'entre nous ne l'a fait.

Soleanu surîse și voi să protesteze, însă fostul seș șef îl împiedică.

— Foarte bine, zise el, vrei să fi independent. Vom vedea cum vei duce-o. Te vor persecuta, domnule, până și 'n felul de bucate ce'l mănâncă la birt.

— Cam exagerat, d-le Mavropani.

— Bine, bine,—lasă c'om mai vorbi noi. Ceea ce mă miră pe mine, este cum de te-aș ales... Cu toate că, bine-zici: vărul meu Marțian a lucrat mult pentru alegerea d tale, și știi că el când se pune să facă un lucru, îl face cu toată inima.

— Știu, zise Soleanu, știu foarte bine.

— Apropo! el e în Bucureșci cu familia,—ai aflat?

— Am aflat chiar astăzi, și am și depus o cartă la otel.

— Uite, Soleanu, adaogă ministrul

de altă-dată punendu'î mână pe umer
in semn de afecțiune, eū m'am gândit
la un lucru: dacă te-ai insura ?

— Domnule Mavro...

— Nu, nu, nu. Ia, mă rog, să stăm
coala de vorbă. Știi cât de mult țiū
la d-ta.

— Mai incape vorbă.

— Ei, eū, acesta, prietenul dumi-
tale, te povățuesc să te 'nsori. Ești a-
juns in vērsta cea mai nemerită pen-
tru a face acest pas. Trebuie să ai vre
o 32 de ani, ha ?

— Tocmai 35 in cap.

— Trei-zeci și cinci, foarte bine. Eū
m'am insurat la 39 de ani, ceva mai
târziu de cât d-ta, dar aceasta pentru
că până in vērsta de care-ți verbesc
nu găsisem nici o femeie care să'mi
convie. Și iacătă-mă fericit, ți-o mār-
turisesc.

Soleanu se uită la el să vază dacă
glumește. Fosta Exelență era de cea
mai omerică gravitate.

— Ințelegi, continuă el, că omul nu
poate să trăiască ca un schimnic, com-
me un ascète. Ii trebuie pereche. Și-

apoi când găsește o pereche ca cea de care'ți vorhesc eu...

— N'ați vorbit de nimeni încă.

— A!... răutacios ce ești! te faci că nu știi! Lya, Lya, d-ra Marțianu, un ânger, o mină de bogăție. Singură moștenitoare...

— Mă iertați, — chiar presupunând c'ar fi un ânger cu *mine*, nu sunt amator nici de industrie nici de icoane.

— Ascultă, eu știu pozitiv că familia aceasta ține mult la d-ta, și... că chiar sunt oare-cară proiecte vechi între d-voastră. Ce mai incoace, in colo, vară-mea Elena mi-a vorbit de o dorință a tatălui dumitale, exprimată ei înainte de-a muri, pe care ar voi s'o 'mplinească...

Eugeniū înțelese numai de cât delicatețea acestui neadevăr.

— Și fiind-că fata s'a mărit și o cer o mulțime de tineri, a ținut să'ți vorbească; dar pentru-că nu te-ai dus nici o dată să'i vezi... m'a rugat pe mine — vous savez, entre nous...—și iată-mă. — Eū, personal, te povățuesc să te'nsori. Pe lângă că vei lua o femeie care te va iubi...—a!... mon cher, nu

protesta : te va iubi,—apoi reintri in averea părintească, ai un pedestal de pe care să'ți ieși un avânt mai puternic, și atunci să te prezinți in parlament cu un indoit prestigiu. Ah !... ces gredins du gouvernement !... quelle marmaille !... Domnule, câte 25 la spete de fie-care, parole !...

Soleanu îl lăsase să aiureze in pace, și se gândea la propunerea lui. Toată scena de la Soleni, dintre el și d-na Marțian, îi trecu pe dinainte in câteva secunde. Rucunoscu in această nobilă purtare pe Elena, și'și păru rău că luase neștrămutata hotărîre de a nu se'nsura.

— Vă mulțumesc, domnule Mavropani, de interesul ce mi'l purtați, și mulțumesc cu recunoștință d-nei Marțian de amintirea ce păstrează tatălui meu, dar sunt hotărât să nu mă'nsor. Vă rog să transmiteți domnișoarei Lya din parte'mi cele mai sincere urări de fericire.—Consider această propunere, ca cel mai înalt semn de considerație ce mi s'a acordat vre-o dată,—dar n'opot primi... poate tocmai pentru că nu mă judec demn de dînsa. Vă rog să

exprimați toate acestea doamnei Marțian, adăogându'i că dacă, printr'o excesivă delicatețe, s'a crezut obligată către memoria tatălui meu, această obligație i-o inapoiez, cu o singură părere de rău: aceea că nu o pot face să se indeplinească.

Era mișcat. D-nu Mavropani înțelese că nu mai era de stăruit și'și luă șapca.

— Imi pare rău scumpul meu... La revedere, și nu ne uita așa de mult. Știi, Adelaida mă 'ntreabă in tot-d'una de d-ta.

Se sui in sanie și plecă.

II.

Cu câți-va ani in urmă.

După scena ce se urmase la Soleni, între d-na Marțian și Eugeniù,—Elena se puse cu tot sufletul să'și execute proiectele sale.

Cu acel admirabil tact al femeilor superioare, ea știuse incetu cu incetu să depărteze or ce bănuială din mintea d-lui Marțian, și tot odată să 'l in-

tereseze de viitorul lui Soleanu. Provocă o corespondență între ea și d-nu Mavropani, pe când acesta era încă ministru, în care, sub pretext de a se da noutăți bătrânului Soleanu despre fiul său, se hrănea buna impresie ce o lăsase inteligența noului diplomat tuturor celor ce 'l cunoscuseră. După ce căzuse guvernul conservatorilor,—la primele alegeri de sub liberali, toate familiile din localitate, câte mai rămăseseră sub vechia firmă, se hotărîră să propuie de deputat pe Soleanu. El fu combătut de guvern și căzu. D-nu Marțian, care nu era învățat cu paguba, în nimic, se infuriă. Fiind-că însă mai presus de orice, știe să fie om practic, și fiind-că liberalii căuta să 'l câștige în partea lor, ca pe o persoană influentă, — el se lasă a fi tras în partidul noului guvern și deveni iar tare și mare.

În timpul acesta, bătrânul Soleanu muri.—Elena 'l plânse din toată inima, căci găsisese într'însu un adevărat tată. Lucru însă care miră pe toți, fu durerea ce o încercă Lya, din cauza morții bătrânului. E drept că ea nu mai

era o copilă, ca altă dată ; dar iarăși, la 15 ani nu simte cine-va nenorocirile cu aceea adâncă pricepere pe care o dă experiența. Era însă adevărat că de când se afla în Soleni, fata crescuse aproape pe genunchii bētrânului, și că, de când ea începuse să priceapă puțin lumea, găsise în bētrânul ei prieten un nesecat izvor de bunătate pentru toate miclele nebunii și dorințe ce avusese. Copilăria e bună, bētrânețea e iertătoare și ast-fel apropierea între aceste două vârste e în tot-d'a-una posibilă. — Caracterul fetei se prevestea blând, ca al mamei, dar indoit de pasionat ca al ei.

Prin anul 1881 se făcuse un loc vacant la Cameră, în județul d-lui Marțian și Eugeniū fu ales deputat fără multă bătaie de cap. — D-nu Marțian ținea să'si răsbune.

În toate ocasiunile în cari fusese silit să meargă în provincia sa, Soleanu se ducea și pe la fosta moșie părintească, unde era primit de Elena cu o nespūsă bunătate. Vizitele lui erau foarte scurte. Câte-o-dată nici nu vedea pe Lya, saū, când o vedea, ea'î

lăsa o impresie ciudată: părea cam sëlbatecă și cam stângace; cum da cu ochii de el, nu mai era stăpână pe mișcările sale, tăcea, sta retrasă într'un colț și când era întrebată, răspundea numai prin monosilabe.

Intru cât privește pe Soleanu, in acești opt ani trăise ca or ce om stăpân pe sine și hotărit a nu se mai lăsa prada inclinărilor firei sale: drumul tras drept înainte, cu preciziune, era urmaș cu o rară putere de a voi. Trebuia, firește, să'și ajungă ținta. — De Adelaida se desfăcuse cu oare-care greutate. In urma răvașului ars, pe care i'l trimesese in ziua supremei sale hotărîri de a trăi, ea incercase toate mijloacele spre a'l redobândi; dar nu izbutise.—După căderea conservatorilor, urmă de a lucra in minister, dar cu alte însărcinări, căci biuroul presei fu suprimat. In același timp incepuse a face un curs de *Istoria diplomației*, la școala liberă de științe politice, înființată de curând. Talentul și conștiința cu care 'și preda materia, îi făcură o reputație demnă de invidiat. —Prima sa incercare de a fi ales la

Cameră neisbutind, se puse să pregătească tărîmul pentru a doua alegere, fără să se descurajeze cătuși de puțin. Și avu dreptate, căci, după cum s'a spus, în 81 fu ales deputat, aproape cu unanimitatea voturilor. Atunci se retrase de la minister.

În Cameră, se ținu în rezervă. Căută să se inițieze mai ăntăi în toate misterele Zeilor, și când le văzu că sunt de simple și de ordinare, își zise cu hotărîre că nu e de zăcut într'o astfel de atmosferă, în care Joe trăia în scufă și papuci, cu niște trăsnete de șindrilă în mână, ca într'o operă bufă, înconjurat de tot Olympul său, un sobor de bancheri, cari n'aveau de cât o nețărmită îndrăzneală drept or ce merit. Peste tot ignoranța era ridicată la a patra putere. Or încotro te-ai fi întors nu dai de cât de capete seci, de figurî anonime, de discursuri goale și emfaticе, de o surprinzătoare solidaritate în ineptii. Oamenii aceștia nu puteau, după o judecată cinstită, să treacă drept oameni nici în țara lilipuțienilor, necum a Românilor. Și cu toate astea ei treceau.... — Văzu și câte-va chipuri cum

se cade ; căți-va oameni de valóre, cari vorbeau rar, dar spuneau tot-d'a-una câte- ceva.

Pricepu lesne că pentru sine rămănea un singur rol : acela de a lucra. Intre cele două partide, una la putere, cu o zdrobitoare majoritate, și alta in opoziție, fără energie,—nu era de ales. Amëndouă, când erau la putere, aveau absolut același chip de a governa : corupție, persecuție, imbogățire pentru favoriți, despreț pentru adevăr și mai presus de toate dor de a rămănea la guvern *cu or ce preț*. Intre aceste partide nu mai era de stat la indoială : nici una ! De aceea se alipi, in liniamente generale, de căți-va bărbați distinși, cari voiau să formeze o nouă partidă : a politicei oneste.

Pentru traiul său intim, analiza acestor opt ani s'ar putea rezuma intr'o singură vorbă : corect. Scrisoarea prietenului său din Paris îl hotărise să se depărteze de toate tentațiunile pe cari le întâlnește cine-va in viață, și cari n'au alt rezultat de cât de a cobori pe om din ce in ce mai mult

in propria sa stimă. Căutase, după po-
vața lui Borel, să se insoare. Nu gă-
sise însă nici o femeie din rasa Cläes-
Molina ; — cu cât cercetase mai mult,
cu atât se convinsese mai pe deplin că
ele nu există. Asupra acestui punct,
Soleanu nici nu mai admitea discu-
țiune : «Femeile sunt făcute spre a se
pune in contact cu slăbiciunile și cu
nebunia noastră, —nici o dată însă cu
a noastră judecată. Există între ele și
bărbat simpatii de epidermă, dar foarte
puține simpatii de spirit, de suflet și
de caracter». El nu'și aducea aminte
nici de Elena, nici de Zoe. De aceea
luase neștrămutata hotărîre de care
se izbise Mavropani, când veni să'i pro-
pue să se'nsoare.

Revenim.

După ce se'ntoarse d-nu Mavropani
cu răspunsu lui Soleanu, in otelul Broft
se petrecu una de acele drame intime,
profund de atingătoare, care se joacă
numai între două persoane, fără public.

Lya sta la una din ferestrele apar-
tamentului, care da pe piața Teatrului,
privind peste valea întregă a Cișme-

giului până în depărtare, spre Cotroceni, când intră mamă-sa la dănsa. Ea era liniștită, cu acel chip grav ce l'avea încă de când era copilă.

— Lyo, îi zise d-na Marțian cu bunătațe, știi că tatăl tău vrea să ne prezinte di-seară pe d-nu Ioan Adrian, directorul Băncii. Ai vrea tu să l'primim?

— De ce nu?

— E un om foarte serioas și bine crescut,—îl vei vedea.

— Nu e domnul acela pe care l'am cunoscut acum un an la Spa?

— Ba da,—un domn nalt, bine făcut, care da mai tot-d'a-una brațul unei bētrăne,—mamă-sa.

— Da, da, mi-aduc aminte, rēspunse Lyo distrată.

— Da ce privești tu pe fereastră, îi zise Elena apropiindu-se de ea și luând'o de gât cu dragoste,—aștepti pe cine-va?

— Eū? cunoașcem noi pe cine-va în București, ca să am pe cine aștepta? Mă uitam pe luciul zăpezii,—privește ce bine să vede.

— E adevărat. Cum ți se pare ție acest domn?

— Care ? întrebă Lya cu grăbire, ca și cum i-ar fi arătat pe cine-va pe stradă.

— Nu, zise d-na Marțian făcându-i-se milă de dănsa, nu'î nimeni pe stradă, nu vine nimeni draga mami, să nu mai așteptăm... Vream să te'ntreb de d-nu Adrian. Ți-aduci tu aminte bine de dănsu ? Un domn nalt...

— Știu, știu. Ce'î cu el ?

— E și el printre cei ce au cerut mâna ta. E foarte cum se cade.

— Bine, eu nu zic că nu'î cum se cade, dar am spus simțimentul meu pentru toată lumea aceasta : imi sunt indiferenți. Ție îți place ? va fi bine-venit.

— Lyo !... Cât de mult mă mēhnești, copila mea !...

— Nu mamă. Stă in puterile mele ȇa tu să fii fericită ?

— Da, fata mea.

— Nu cred... Nu stă nici in pute-rea mea, nici a ta.

— Crede-mē Lyo, e un om cum se cade d-nu Adrian.

— Foarte cum se cade. Pe urmă ?

— Nu rīde, scumpa mea ; a fi cum

se cade, e ceva, in această lume, in care sunt atâtea oameni cari nu sunt nici atăta. Și apoi, adăogă incet, ca și cum și-ar fi vorbit sieși, se pare că e hotărît să nu se'nsoare nici o dată.

— De cine vrei să'mi vorbești, de d-nu Soleanu ?

— Nu vream să vorbesc de nimeni.

— Ba spune drept : v'ați pus in gând să m'ncinați acestui domn, ca pe un dar unei icoane. și icoana nu primește daru. A ha !... ce bine'mi pare !....

Și'ncepu să sară prin casă, afectând o veselie care nu se potrivea de loc cu firea ei. După aceea se opri de-o dată și se duse spre mă-sa cu niște ochi mari și rëntăcioși.

— Ce-ai făcut mamă dragă ? ce-ai făcut ? Ai trimes pe cine-va la d'nsu !

D-na Marțian plecă ochii in jos, neputând minți.

— Și ce-a răspuns ? adăogă Lya.

— Că e măgulit....

— Dar că nu primește.

— Nu..., că nu se'nsoară. . și că 'ți dorește să fii fericită...

— Mulțumesc de bunătate.

— pentru că el nu... in fine nu

se crede demn de tine, și nuștie cum să'ți exprime aceasta.

— Nimicuri, zise ea aședându-se pe un scaun.

Trecură câte-va momente in tăcere. Lya se rezemase cu capul de spatele fotoliului și se uita in plafon, privind zugrăveala fără s'o vadă. Pe nesimțite i se umplu pieptu de o durere stranie, care îi aducea lacrămile in ochi, și, fără a ști ce face, număra liniile desenurilor de pe pereți, pe când două și-roaie de lacrămă ții lunecaū pe obraz in jos. Elena se apropia de dēnsa și'n-cepu a o săruta pe pēr și pe ochi de ne-numerate ori, pe când ea însăși plângea. Aceste două femeī, mama și fata, cu același gând, cu aceiași durere, eși inecaū lacrămile intr'o suferință de o potrivă simțită, și păreaū a ingropa un vis mângăiat de amēdouē, in cele mai ascunse colțuri ale sufletului, de unde printr'o ințelegere tăcută, in veci să nu'l mai desgroape. Lya eși lăsă capul să alunece pe brațele mēmii sale și se pierdu ast-fel in gânduri...

Seara, la operă, d-nu Ioan Adrian fu prezentat Lyei, cu acel accent ofi-

cial că se intrebuinteaz  in ast-fel de ocazii  i care aduce cu d nsu o r c l  neexplicabilă.

D-nu Adrian era ceea ce se nume te in lumea noastră *un om cu pozi ie*. De  i cam in v rst  — avea aproape 40 de ani — se păstra bine. Era spătos, voinic, o  inut  fără cusur, un chip cu-viincios, cu o frunte ingust , pe care răbdarea era zugrăvită prin linii drepte  i paralele, cari nu semănau de loc cu incre iturile ce le lasă meditațiunea sa  suferin a. In ochii lui mici  i lini ti i se citea secretul unui trai  fără pri-peal , ticnit, care incepuse pe scaunul de copist intr'un minister,  i ajunsese pe fotoliul de director de bancă, fără saltui ; pe ici pe colo dacă intrebuintase c te pu in  linguseal , c te două trei vorbe de r u despre  eful pe care 'l inlocuise, c te o denun are, etc. In colo, foarte grav. In vremurile din urmă se imbog  ise ca prin minune, ca at  ia alții, cu niște manopere de bursă, de oare-ce se afla in toate misterile finan elor. — El couvenea d-lui Marțian din toate punctele de vedere.

Prezentarea se făcu, şi Ioan Adrian

fu înscris de cronicarii de mode ca *fericitul* logodnic al Lyei. Trebuia,, numai, adăogat : al *nefericitei* Lye.

Nunta se făcu după Paște, la Soleni, cu zgomot și saltanat. Toată lumea care'i vedea nu se putea opri de a'i admira. In aparență erau potriviți, și liniștea cu care d-na Adriana privea totul in jurul ei, ar fi convins pe oricine de fericirea ce o simțea măritându-se.

După nuntă, plecară in străinătate, conform dorinței d-lui Adrian, care, de un cărd de vreme, devenise grozav de nobil in apucături. — Mergea la Paris numai pentru o lună, de oare-ce noul șef de familie nu putea lipsi mai mult, și apoi se întorcea la o moșie ce o cumpăraseră de curând lângă București.

Soleanu fu și el poftit la nuntă, și, după cum se poate lesne pricepe, nu se duse,— de și mai toți pridetenii lui Adrian, își lăsară treburile la pământ și porniră la Soleni, spre a face plăcere, unii șefului, alții colegului și alții amicului lor.

Un singur lucru i se păru ciudat lui

Soleanu. In convorbirile intime ale grupului de tineri ce se reunea in fiecare seară imprejurul aceleiași mese, cel ce aproba mai cu căldură pe Eugeniū când ridea de candidații de insurătoare, era Adrian... Ei erau in oare-care intimitate unul cu altul.

— Cu toate astea, își zicea Soleanu, in lume se vęd pe toate zilele contradicții de asemenea natură.

Și nu se mai gāndi la dēnșii.

III

Era pe la sfārșitul lui Maiū. Cunoscutul senator, d. Forescu fost ministru pe vremea Conservatorilor și actualmente stălp al partidului liberal, da un bal venețian in minunata sa grădină din strada Dionisie. Tot ce are capitala mai pretențios, mai chipeșiu și mai elegant se întâlnea aci.

Un parc imens, cu tot soiul de boschete și de ascunzături, cu basenuri-recoritoare, cu păjiști de flori lucrate in tot felul de desemnuri, cu patru immense veranda acoperite cu ederă saū

cu volbură, era legat, printr'o terasă încăpătoare și netedă, cu salonul. Miș de candelice licăreau prin iarbă și pe marginea brazdelor de flori, iar prin aer nenumărate lampioane colorate se legănau în vânt, prinse de sârmă sau de ramurile fragede ale pomilor. Lacul din mijlocul grădinei, mic dar foarte îngrijit, reflecta în apa sa liniștită lumina unui far dublu, cu fețe de oglindă, ce se ridica pe o mică moviliță din centru.

Era o noapte caldă, cu aburii de poezie prin aer, cu lună pe cer, care te poștea par-că să visezi deștept, departe de șgomot și de lume.

Sub puterea acestui farmec, Soleanu eși din raza populată a grădinei și se opri pe o bancă de crângi uscate, ce era așezată chiar în marginea lacului, sub o salcie. Se afla aci de vre-un șfert de ceas. Privea în oglinda apei nefârșita adâncime a cerului, și, măsurând cu ochii depărtarea de la lumina din fundul lacului până la cele din înălțimea vășduhului, pierdea câte un moment conștiința lumii ce'l înconjura, și i se părea că rămâne sin-

gur, izolat între două bolți înflorător de departate, ca un corp ceresc. Pașii a două persoane ce se apropiau îl deșteptară din vis. Erau doi tineri, cari crezându-se singuri, vorbeau în gura mare. Ei se așezară pe o bancă din vecinătate, așa că Soleanu îi putea auzi.

— Am dreptate sau nu, spune ?....

— Da, are haz. Și, mă rog, bărbată-su o lasă așa, să facă ce-o pofti ?..

— Cine mai vorbește de bărbată-su. E un om foarte târziu la minte. Și apoi, știi, trăește într'o perpetuă dușmănie cu apa.

— Săracu !.. și'i și miop.

— Din principiu.

— Asta dovedește că nu'i atât de prost pe cât spui.

— De ce ?

— Când are cine-va o nevestă ca a lui... pricepi.

— A..... da : face bine să nu vadă tot. Dar, în fine, ce'mi pasă mie. Numai, mi se pare că e cam lunatică. Are tot felul de nebunii poetice, care mă enervează.

— Ciudat ; văzând atâta carne pe

dănsa ar zice cine-va că poezia trebuie să stea foarte inghesuită în sufletul doamnei Ludescu.

— Nu, că n'o are instalată definitiv la dumneaei. Când pleacă de-acasă își ia câte o porție de melancolie, pe care o consumă cu destulă dibăcie, când prinde câte-un nenorocit ca mine.

— Un fel de tâlhărie și asta.

— Da, dar și ca prințesa ta...

— Eă nu mă plâng.

— Dar te plâng eă.

— Liber. Ca să fii mai în cunoștință de cauză, te anunț că mă și iubește.

— Nenorocitul! Tu trebuie să fi avut vre-un bunic care a schingiuit multă lume, ca să expiezi atâtea păcate.

— Te 'nșeli. E o femeie cu multă socoteală, și dacă n'ar avea alături pe cea-l'altă prințesă...

— Medievală.

— Da, e cam de mult pe planeta noastră....—s'ar putea tolera.

— Cu oare-cară măsuri sanitare.

— E!... ce dracu, doar nu e pestiferată.

— Nu, mon cher, dar are un picior numai cât un popic. Și slăbiciunea își are marginile ei.

— Cu toate astea grăsimea nu și le are.

— Nu mă supăr, de geaba. Dar pe d-na Stephensohn cum o găsești?

— Nu'î purită. Un chip de box pe umeri de femei.

— Și bărbată-su, un chip de om pe umeri de mamut. Când se mișcă te aștepți să fluere, ca o locomotivă. A-dineaore, dându-se jos pe scară a călcat pe Giurașcu pe picior, de am crezut că leșină bietul băiat. Se ducea mastodontul nostru să'și urmărească jumătatea.

— Ia inchipueșteți ce mai *tot!*...

— Dar balul lui Forescu e destul de hrănit.

— E binișor. Grădina, mai cu seamă, e foarte bine ținută. Ceea ce mă supără însă sunt oamenii. Vecinic aceleași mutre!..

— Astă seară, ca prin minune, e un chip nou, — nu l'ai văzut?

— Cine anume?

— N'ași putea să'ți spui de cât cu

oare-care aproximație. O femeie cam înaltă, bălae, cu niște ochi de o rară frumusețe, care se lasă să fie înconjurată de mai toți moldovenii, fără însă să se uite la nici unul.

— E măritată ?

— Foarte de curând. Se zice că e primul pas pe care'l face în societatea bucureșteană. Și pare a nu fi dispusă să cadă de la cel de'ntăiū.

— Ia stăi ; n'o fi cum-va femeia directorului de la bancă, Adrian ?

-- D-na Adrian,—ai dreptate.

— O.. da ! N'ai gust rău. E foarte distinsă.

— Aici să te vęd ce poți. De-o cam dată ia haidem în salon și mai lasă'ți odorul de prințesă.

Ei plecară.—Eugeniū, care ascultase toată drăgălașea lor convorbire, rămase un moment pe gânduri.

— A venit, își zise. Se uită după aceea la ceasornic : erau 12 ceasuri și $\frac{1}{2}$.

— Cam mult am stat aci. — Și se duse spre salon.

Când intră, orchestra cânta cu înflăcărare un vals, pe aripele căruia zbu-

rau câte-va perechi de tineri, cuprinși de un dor de ducă, pe care cei ce n'aũ jucat nici o dată in viața lor nu'l pot pricepe. De pe terasă chiar, Soleanu putu să vază pe Lya, in brațele unui cavaler, valsând cu o uitare de sine ce nu se poate descrie. Cu ochii inchiși și capul plecat pe brațul său, care se rezema cu incredere de umărul tănărului, ea se pierdea in vârtejul cântecului par-că ar fi stat la tot minutul să se desfacă de brațul ce o ținea de talie și să'si ia zborul spre cer.—După ce se opri, se așeză intr'un colț retras, făcându'si vânt cu putere spre a se răcori. Soleanu se uită la dënса cu atențiune. Era intregă mă-sa, cu această singură deosebire că avea in figură ceva grav, dramatic, pe care Elena nu'l avea. Sînul i se ridica cu putere, sub o guirlandă de roze naturale, din cari zbura câte o foaie la fie-ce mișcare a evantaliului. Ea le prindea din fugă și le așeza in sîn.

Pe când se uita la dënса de pe fereastră ce da pe terasă, se pomeni că'l atinge cine-va pe umăr. Se'ntoarse repede și se găsi față in față cu d-nu Adrian.

— Te-am prins în fine, îi zise acesta. Suntem în București de două săptămâni și d-ta... Se poate să nu vii nici o dată să ne vezi?... Ești contra înșurătorii, dar nu cred că ești și contra oamenilor înșurați.

— V'asigur... se'ncercă Soleanu să protesteze.

— Să'ți spui : ești și contra înșurătorii până într'o bună dimineață. Acuma știi cât de mult te aprobam eu când râdea de candidații de înșurătoare,—și iată-mă și eu ca cei-l'alți. Ia vino 'n coace, adăogă el, luându-l de braț și ducându-l în salon,—țiu să te prezint neveste-mi.

Soleanu ar fi voit să se opuiască să-i explice că nu mai e nevoie de prezență, de vreme ce o cunoaște de mult ; însă n'avu vreme. Adrian îl ducea ca pe un trofeu, jumătate pe jos jumătate pe sus, către colțul în care se afla Lya. Ea, văzându-i venind, încruntă puțin sprinceană.

— Lyo, permite-mi scumpa mea, să 'ți infățisez pe un bun prieten al meu, d-nu Eugeniu Soleanu.

El se inclină adânc. Ea mișcă ușor

din cap, arătându-î cu mână un scaun ce se afla alături. Nicî unul nicî altul nu s'coaseră o vorbă.

— D-nule Soleanu, zise Adrian, rîzînd, trebuie să spui, nu se poate.

— Lyo, domnu este oratorul care ne convinsese mai pe toți tinerii din jurul seî că nu trebuie să ne'nsurăm. Eî nu te-am ascultat, domnule Soleanu, și bine am făcut adaoase zîbind femeî sale.

— Mă iertați ; fiind-că mă păriți doamnei, vă rog să spuneți tot adeverul : eram in contra căsătoriei absolut numai intru cât mă privește pe mîne.

— Da, da,—dar nu e mai puțin adeverat, că ai ris amarnic de bietul Ponicî când sa'nsurat.

— A!... nicî vorbă. Acolo era un caz quasi-patologic. Un paralytic lua o isterică.

— Și adică dumneata n'ai să faci pasul acesta nicî-o-dată ?

— Vă jur, zise Soleanu cu glasul adănc, nicî-o-dată !...

— Nu 'mî e permis să mă'ndoesc dar cu toate astea, eî m'am găndit

Lyo, pentru cazul când s'ar intempla să'și calce jurământul, la Linica Grigoriade, vara-ta.

— Cred că e o atențiune zadarnică pentru domnu... zise Lya.

— De care sunt foarte recunoscător d-lui Adrian, dar pe care n'o pot primi.

Bărbatul fu luat de cine-va la o parte, și Lya rămase cu Soleanu în colțul salonului. Ea se uita după bărbat-su par-că s'ar fi rugat să n'o lase singură. Iși învârtea evantaliul în mână, fără cuvânt; se uita fix într'un loc, căutând să'și păstreze un aer natural; mișca vârful piciorului cu neastîmpăr..

Eugeniū pricepu neliniștea ei, și'și luă ca un actor cu experiență un accent grav și convingător, cu care o întrebă de drumul ce'l făcuse prin Europa, de impresiile ce le păstra de la Paris, de nordul Italiei prin care fusese, ajutând'o să'și aducă aminte câte un nume de oraș, oprind'o câte o dată pe malurile Rhinului său prin alte locuri frumoase, — în cât incetul cu incetul ea deveni din nou stăpână pe dînsa. — După ce o asigură ast-fel, se scu-

lă și, inchinându-se cu un adânc respect neprefăcut, se depărtă.

Pe când era gata să plece, Adrian îl apucă iar de mână, și ducându-l puțin la o parte, îi zise :

— Staă in calea Victoriei, No.....
Cred că e destul.

— Nu știu dacă nu mai trebuie ceva : să staă și eu in vre-o cale oare-care a capitalei. Nu, serios, cred că peste câte-va zile o să plec.

— Iartă-mă, dar eu mă 'ndoesc. Văd că fugi de mine. Lya se va supăra, căci va crede că înșurătoarea mă desparte de prietenii.

— Dacă nu plec, imi voi face o plăcere să'mi implinesc datoria, ce'mi impune noua mea cunoștință.

— La revedere. Te așteptăm.

Par-că conspiraă.

Soleanu se duse a-casă pe jos. Noaptea era de-o feerică irumusețe. Discul plin al lunii arunca pe bolta senină un praf argintiu, in sclipirea căruia se pierdeaă toate stelele.—Pe strade nu trecea nimeni. Celebrii măturători ai ulițelor bucureștene, păreaă că voesc să respecte acest farmec, căci tocitele

lor instrumente nu se auzeaŭ pe nicăierea.—Soleanu simțea o deosebită plăcere de-a se găsi pe pământ, făcend garnitură acestui decor de operă. Fără voie își aduse aminte de-o noapte din trecut, in care tot asemeni se intorcea acasă singur—cu deosebire că atunci dorea să moară și acum voia să trăiască. El zimbi.

— Ce nepotrivity inlântuire de doruri e și viața noastră ! Cine ar fi crezut acum opt ani că va ajunge un moment in care să'mi fie drag a trăi...

Dormi ușor, fără visuri. A doua zi se sculă și lucră cu plăcere. Se gândi un moment să se ducă pe la Adrian, dar căută să se convingă că nu e ințelept să turbure din nou pe Lya,—și se lăsă.

Treburile ël luară de cap ca mainainte, și se crezu scăpat de obligațiunea ce avea către Adrian, de-a se duce să'l vadă.

Cu toate astea, era par-că ceva care 'l tot silea să'si zică că nu e cuviincios să se poarte ast-fel cu un om care îi arăta atăta simpatie, și, in definitiv, când cine-va e destul de stăpân pe

sine, poate să facă figură bună chiar lângă o femeie care era menită să fie a sa și acum e a altuia. Intre oameni cu creștere lucrul acesta se întemplantă aproape pe toate zilele.

Alese o Duminecă, pentru ca să nu găsească pe Lya singură și se duse. Din întâmplare însă, Adrian nu era acasă. Când îi spuse feciorul că doamna era singură și că primea, se găsi un moment incurcat : să intre ? sau să se prefacă că e venit pentru vre-o afacere și să lase o carte ? Dar de ce avea să se teamă : o vizită ca oricare alta și nimic mai mult. Intră.

Intr'un salonaș intim, Lya sta pe un puf, in jurul unei mese turcești, așezând niște fotografii intr'un album. Cum îl văzu, se sculă drept in sus și, întorcând albumul, cu fața in jos, spre a acoperi o parte din portrete, incepu a rîde.

— Am pierdut rămășagul, zise ea, intinzându'i mîna.

— E indiscret de-a întreba ce era acest rămășag ?

— Indiscret,—și fiind-că el își arunca ochii pe masă, ea adăogă : și e indiscret să privești și portretele.

Soleanu băgă de seamă cu părere de rău, că ea nu mai era stângace și fricoasă ca în seara balului. Vorbea fără nici o emoțiune, dar părea cam nervoasă.

— Nu, să'ți spui: sunt niște portrete vechi de-ale noastre. Mama 'mi-a dat un album în care păstra toate fotografiile prietenilor ei. Dacă vrei să le vezi...

Soleanu nu zise nici da nici ha. Vorbiră mai departe de lucruri indifferente, ea urmând să'și așeze portretele, el privind'o. Era în casă un aer dulce și curat, pe care unele ființe au darul de-a'l aduce pe ori unde merg. Chi-pul cu care mobilele stau una lângă alta, forma și culoarea lor, cadrele din păreți, lucrurile de artă, toate în această odaie aveau ceva din lumea de la Soleni, și nu mai lipsea decât d-na Marțian, pentru ca iluzia să fie completă. Eugeniū se simțea cu deosebire fericit.

Ea, după ce isprăvi de garnisit albumul, i'l dete.

— Acum poți să'l vezi, cu condiție însă de a nu ride de unele antichități.

În adevăr, în album nu erau de cât lucruri vechi. Pe prima pagină portretul Elenei, cu zece sau doi-spre-zece ani în urmă. Ai fi jurat că e Lya, dacă îmbrăcămintea n'ar fi fost alt-fel.

Eugeniū se uită lung la dânsa și la portret, dar cu atâta interes, în cât băgă de seamă că o făcea să'si piardă siguranța ce o avusese până aci. Întórse pagina mai departe. Recunoscu mai toate figurile câte le văzu. Găsi între altele portretul tatălui și al mamei sale și simți o induioșoare în suflet pe care nu o putea ascunde. Părea că Lya nici nu mai era acolo. Se lăsa fără să știe emoțiunilor sale, rîdea de unele obrăzuri, privea îndelung pe altele, vorbea despre viața de la Soleni par'că s'ar fi înțeles cu chipurile de pe hârtie, până isprăvi tot albumul. Ea îl urmărea cu privirea de departe și zîmbea. În cele din urmă o se sculă, cerându'si iertăciune de prelungirea vizitei sale și eși.

Pe când eșia, Adrian tocmai se'ntorcea. Se opriră un minut cu toți la intrare. Prima vorbă pe care o adresă directorul femeii sale fu următoarea :

— Am câștigat prinsoarea !... eram sigur c'am s'o câștig. Nu știi pe ce ne-am prins ? adăogă el adresându-se lui Soleanu. Eū mă tot plăngeam că nu vii să ne vezi ; Lya zicea că n'ai să vii nici-odată ;—eū ziceam că-ai să vii, și așa am făcut un rēmășag. Ne ierți că ne-am permis să te punem in joc... Și-acuma am câștigat : doamna nu merge la țară ! Căci așa ne-am prins : dacă câștigă Lya, să ne mutăm imediat la moșie ; dacă câștig eū, să stăm in oraș...

Adrian ăl rugă cu stăruință să vie mai des, la dejun, la prânz, când vrea. El mulțumi și se despărțiră.

De la această intălnire, Eugeniūeși cu o singură impresie : Lya nu voia să'l vadă. Că'l primi bine și că se arătă bine-voitoare cu el, nu'nsemna nimic ; ba, din potrivă, insemna că el nu mai avea nici o influență asupra ei. Nu vrusese să'i spue ea însăși rēmășagul ce'l făcuse cu bărbatul sēū, ca să nu pară nedelicată. Dar ce'nsemna credința că *dēnsul nu va veni nici o dată să'i vadă* ? Nu era, indirect, o dorință pe care o manifesta ?

Și apoi prețul rămășeagului: «dacă voi câștiga eu, să ne mutăm la țara», nu'nsemna curat: «doresc să fug din București»? ?

Intors acasă puse de'î inșeuă calul și porni singur prin imprejmuirile capitalei.

Ii păru rău că s'a dus să'î vază, și se hotărî ca pe viitor să nu'î mai supere cu prezența sa. — Rătăci indelung și se întoarse acasă obosit mai mult sufletește de cât trupește.

Se puse să'și continue lucrările începute. Se afundă din nou in dosare și'n studii politice, care de cari mai grele și mai incurcate. Dar par'că era un făcut! cum deschidea o carte, il apucau fel de fel de gânduri, de nu se mai putea mișca de la prima pagină. Fantazia îl stăpânea ca pe un turc prins de hașiș. Minte sa urzea cele mai minunate inchipuirî: castele singurate, răsărite pe câte o stâncă in mijlocul mării, in care ar fi trăit ca un șef de pirați, vecinic cu mâna pe patul puscii; răsboaie crâncene, inghițend viața a miî de eroi, in cari să moară apărând pământul țerii; due-

luri ; călătorii primejdioase pe mare, și tot felul de lucruri ciudate. Și in toate se amesteca chipul unei femei cu ochii albaștri, care, dacă Soleanu n'ar fi fost atât de sigur pe simțimentele sale, ar fi avut oare-cari bănueli că seamănă cu d-na Adrian. In sfârșit visa deștept.

Intr'o dimineață, sculându-se după un somn greu și obositor, voi să'și facă un fel de examen moral : cum sta ? Iar avea de gând să se lase unei inclinări nenorocite, care să'i incurce viața ca in trecut ? Și apoi ce inclinare !.... către o femeie care trebuia să'l urască din adâncul inimii ! Se hotări să plece la țară, după vânat. Iși luă proviziuni pentru câte-va zile și se duse tocmai in Ialomîța, prin bălțile Dunării. Dar nu prinse să stea o zi de pândă, că 'l apucă un dor de București, cum nu simțise nici o dată in viața sa. Fără să spuie nimenui nimic se sui in trăsură și porni inapoi. Cu dus și cu intors făcu vre-o patru zile pe drum. Când intră in București inopta. Orașul 'i păru așea de frumos, lumea atât de bună și de plăcută, in

cât se hotărî să nu mai plece din capitală de cât silit. — Intră acasă, 'și schimbă imbrăcămintea, și luă drumul spre șosea. Iși zicea că nimic nu e mai plăcut de cât să se pierdă cine-va pe sub bolta teilor infloriți, prin aleele liniștite, mângându'și visurile sale, neturburat de nimeni. Cugetând ast-fel, ajunsese sub ferestrele unei case, spre capul podului, în care toate odăile erau luminate. Intr'un salon, ale cărui ferestre deschise erau acoperite cu niște perdele subțiri de gaz, se vedea două persoane, una stând lângă o masă, alta plimbându-se. Soleanu se ascunse într'un gang de peste drum și se puse să privească. Casa era a d-lui Adrian. Umbra Lyei se desina netedă pe pereții tapisați în alb. Convorbirea părea a lăngezi, căci nu se vedea nici o insuflețire în figurele lor. Lya se apropiă de fereastră și, ridicând perdeaua, se puse să privească în stradă. Soleanu, din ascunzătoarea lui, o vedea fără să fie vădut, și era foarte mulțumit de starea în care se afla, dacă o întâmplare destul de tristă nu l'ar fi silit să se dea pe față. — Curtea

in care conducea gangul era imensă și părea aproape pustie. Era o curte hoierească, al cărui stăpân trăia mai tot timpul la țară. Pe când el privea la Lya, îl simțiră căinișii din lăuntru, și într'o clipă fu inconjurat de vre-o patru dulăi și alți căți-va cățăluși, cari îl lătrau ca pe un lup. Ce era de făcut? Să iasă cu turma de câini după dănsu, îl vedea Lya și se făcea ridicul. Să strige pe cine-va, putea fi recunoscut după voce. Se lipi într'o firidă ce era in zid, lăsându-se să fie lătrat ca un ariciu, până zări un moșneag care eși tocmai din fundul curții cu un felinar in mână și veni spre dănsu. Atunci își luă inima in dinți și, făcându'si loc cu bastonu printre câini, se duse inaintea bătrănelului. Unde-o eși să iasă !....

Intrebă pe unchiași de boeri. Erau la țară. Soleanu scoase atunci un portofoliu din buzunar, după ce avu grijă să aducă pe bătrân până in fața gangului, și, rupând o filă albă, scrise pe dănsa un nume fictiv.

— Să o dai Domnului, când s'o 'ntoarce, zise el tare.

Și ast-fel putu să scape cu obraz cu-

rat. Când eși in stradă Lya era tot la fereastră. O salută de departe și se urcă într'o trăsură ce trecea goală.

O văzuse și era fericit. Dar ea, îl văzuse oare? Știea ea că se ascunsese in gang și se expusese ridiculului numai ca s'o poată zări o clipă? In sfârșit știea sau nu știea, el o văzuse și atâta îi ajungea. I se părea că viața e suportabilă, că a trăi e dulce. Îi vibra ceva in suflet cu totul nou. Lumea din afară se reflecta in gândurile sale cu niște contururi pline de farmec. Voia adesea să se 'ntrebe dacă iluzia aceasta e numai pentru densus, sau cu adevărat lumea s'a îmbunătățit, — dar îi era cu neputință să 'și răspundă, atât de preocupată și de plină îi era ființa de de ființa ei. Câte odată se oprea din lucru și se lăsa câte un moment pe canapea să se odihnească. Atunci, fără cea mai mică siluire, ea ăi apărea inainte ca o icoană vie, și, cu ochii deșchiși, deștept și stăpân pe sine, Lya se juca cu gândurile lui ca un vânt cu valurile mării. Atâta ăi era de drag să'și mângăe visurile acestea, in cât se lăsa adesea de bună voie in brațele lor,

La atunci când mintea, prea încărcată de patimele zilnice ale vieții, vibra în altă direcție, el le chema, se încerca să le nșele ca pe niște paseri scăpate din colivie, până le prindea, și se pierdea iarăși în fantasmagoria acestui teatru, la care atât de mult îi plăcea să asiste.

Oamenii cari au avut parte de a fi în tot-d'a-una aleșii femeilor, cei ce au un dar deosebit de a se face să fie admirați, își umplu traiul cu aceste mulțumiri trecătoare, din cari nu rămâne nimic, dar absolut nimic!... La toți aceștia, bărbați sau femei, vine un moment în care nevoia de a iubi și a fi iubit, pentru el, cu patimă și sacrificiu, e atât de simțită, în cât cei mai mulți dau peste niște ființe cari nu îi pricep și nu merită să îi stepănescă, sau dacă nemeresc bine, se șterg din fața pământului, acufundându se cu totul în noua lor viață. Ast-fel se explică cum unele femei, cari au făcut atât zgomot, au fost atât de adorate și de disprețuitoare, sfârșesc prin a se pierde prin câte un orașiu de provincie, cu cine știe ce om ordinar, care

n'a avut de cât meritul de a se pomeni într'o bună dimineață inamorat de dēnsa. Tot astfel bărbații cari au lucrat prea mult in tinerețea lor, au fost desprețuitori de or ce este lumesc și au trăit ca pustnicii între ceasloave și documente, sau cei ce au avut prea multă trecere in fața femeilor, se deșteaptă spre bătrânețe din această lertargie a inimei și se pun pe indrăgite, cu un nesățiu care n'are margine de cât in intinderea anilor.

Soleanu era din numărul oamenilor cu noroc. Trăise până aci fără să considere pe femei de cât ca un obiect scump, pe care oricine are stare și'l poate dobândi.

Elena!.. Ea era alt-ceva. Trecuse prin viața lui ca un zîmbet pe o gură tristă...

Și acum, totul pentru Soleanu era femeea ; și nu femeea, ci o femeie : ea. Dar dacă s'ar fi întrebat de e cu puțință să aibă de la dēnsa tot ce sufletul său insetat aștepta, răspunsul indoelnic ce și l'ar fi dat singur, i-ar fi micșorat aventurile cu care se arunca în adâncul dragosteii sale. Numai, firea a îngrijit se vede ca ast-fel de pri-

mejdioase întrebări să nu se facă, când omul iubește.

După câtă-va vreme, ne-mai putându'și stăpâni dorul, se duse s'o vadă. Iși argumenta sieși că trebuie cine-va să fie cuviincios în societate. Adrian făcea atâta caz de dănsu, în cât ar fi părut cu totul sêlbatic dacă din când în când nu s'ar fi dus să'l vadă... pe el doar, nu pe dănsa.

Când se dete jcs din trăsură în fața peronului, eși o slugă și'i spuse că stăpâniil sêi aũ plecat la țară.

— Aũ plecatũ? întrebă Eugeniũ, neputendu'și stăpâni emoțiunea. Și n'aũ lăsat nimic pentru mine?

— Da cum vë chiamă pe d-voastră, cuconașule?

— Nu'ĩ nevoie... căci în definitiv așa e: n'aveaũ ce să lase. — Intoarce birjar!...

Eși din curte furios. Să plece și să nu lase nimic pentru el!... O luă în sus spre șosea în goana cailor. I se părea că nu'ĩ destul aer pe strade, și se duse afară din barieră până spre Băneasa. Vântul îi tăia obrazul cu ascuțișul firelor sale reci și nevăzute,

domolind puțin răutatea nervilor cari îi chinuiaă carnea ca niște găzi. Omul acesta, bun și îngăduitor din natură, ar fi fost în stare să pedepsească omenirea la muncă silnică pe viață, dacă i-ar fi stat prin putință. Toate chipurile câte le întâlnea în cale i se păreaă revoltătoare. Câmpul din marginea drumului avea un aer fals și o verdeață discolorată. Teii își chinuiaă frunzele cu o mișcare epileptică. Era par-că o conspirație în firea întreagă care să'l indigneze până la desperare.

Se întoarse acasă și căzu pe pat, cu capul pe pernă, strângend în brațe saltelele ca un furios.

Suferise în toate felurile; încercase tot soiul de nemulțumiri; văzuse mórtea de-atâtea ori; urise, plănsese..., dar nu iubise.

IV.

Pe sirma telegrafului rândunelele se adunaă cu miele, gata de plecare; prin aer alergaă niște fire de mētasē, albe, pe care le toarce toamna din cerul bogăției sale, pentru a încununa cu

ele frunzele galbene ale pomilor; un soare dulce încălzea pământul, dând vieții un soi de aducere aminte de tinerețe, care o făcea cu deosebire plăcută.

Soleanu eșea călare din bariera Văcăreștilor, luând'o incet pe șoseaua ce merge spre Oltenița, cu ochii fișși pe orizont, ca și cum ar fi cercetat un punct cunoscut, către care să 'și indrepte pașii calului.

De cât-va timp venea mai în toate zilele prin părțile acestea, căutând, ca și acum, să întrebe vėzduhul cu privirile, dar nu îndrăsnise nici o dată să meargă mai departe.

Acum însă o luă în lungul drumului și se duse voios, fără să ostenească, ceasuri întregi, întrebând oamenii cu care despre țelul călătoriei sale; ca și cum lumea întreagă ar fi fost ținută să știe unde sunt Măcenii.

Fără să'și dea seamă cum, se pomeni în sat. Inoptase de tot. Drumul mergea de-a dreptu pe lângă curțile boe-rești. Casele cu două rënduri, mari și încăpătoare, erau despărțite de ulița satului printr'un gard viu, destul de i-

nalt ca să nu poată fi sărit cu inlesnire. O lature a caselor, avea o singură fereastră luminată. Printr'însa veneau câte-va sunete confuze de piano, cari atraseră atențiunea lui Soleanu. El se opri. Voi să se uite înăuntru, dar nu putea vedea de cât tavanul, căci fereastra era mai naltă de cât densu pe cal. Atunci se sculă în picioare pe șea, cumpănindu-se cu multă grijă, și privi. Lya era la piano, cântând. După mișcarea mânilor, pe cari le ridica și le lăsa a lene, și după legănarea capului, care mlădiea cu densu bustul întreg, se vedea că ea cânta cu tot sufletul. Profilul, cu liniile lui ovale, desina o armonie desăvârșită de forme, deșteptând în Soleanu, care'l privea, un dor de a se apropia de ea, de a'î lua mâna și a i-o săruta cu foc, nebun, uitând de lume și de sine.... Era cât p'aci s'o strige, să'î arunce cu ceva în geam ca să'l audă, — când, spre norocul lui, un fluer inceptu a suna la căți-va pași, deșteptându'l din beția de privire în care era acufundat. Se lăsă numai de cât pe șea, dând pinteni calului, și porni înainte. Dar înainte unde?... Noaptea

era neagră ca gândurile unui orb din naștere. Ți-ar fi fost frică să'ntinzi mâna ca să nu te lovești de ceva. Soleanu lăsă friul calului, până socoti că s'a apropiat cu totul de omul cu fluieru și se opri.

— Măi flăcău, e vre-un han in sat unde să trag noaptea asta ?

— Ce să fie, domnule ?..

— Un han bre.

— Adicăte-le să fie han ?

— Ei, ei.

— Păi cum să nu fie domnule, că... adicăte-le la Nea Necula, este han, cum să nu... vorbă'î !

— Și incotro vine hanul ăsta ?

— La Nea Necula ?

— Ei, ei.

— Apoi ia mai cât colea. De la *pre-mărie* saî in băț la Nea Necula.

— Da primăria bre, unde'î ?

— Premăria ?... Păi tot drept nainte și numai acoloa și premăria, că încă trebuie să iasă patraula, de n'o fi la han la Nea Necula.

Și, ast-fel Soleanu, o luă pe drum in sus, foarte lămurit asupra hanului lui Nea Necula, din explicațiile drumețului.

În adevăr, după câțiva pași, zări înainte pe drum cârciuma lui Nea Ne-
cula. Când se apropie de dănsa și se
gânde că trebuie să petreacă noaptea
aci, se 'nfioră. Dar trebuia!.... Să se
intoarcă la București, pe un ast-fel de
întuneric, nici nu era de gândit.

Își dăte calul la grajd, un coșar de
paie, și el intră înăuntru. În dughiană
se află vre-o trei țărani și băiatul
din prăvălie.

Așezați pe o laiță de scânduri, două
trăgeau din lulele a lene, iar cel de
al treilea sta cu coatele pe tarabă,
scuipând din când în când pe un câ-
ne, ce era tolănit sub un buriu de spirt.
Chipurile lor placide și reci, erau lu-
minate de o lampă, neagră de fum, pe
tabla căreia staă scrise cu cridă niște
hieroglife neînțelese. Totul respira mi-
zerie și desgust. Pastrama, rachiul,
putina cu varză de an, fasolea vechiă,
obrazul băiatului din prăvălie, sucma-
nele, — totul mirosea a putreziciune și
sărăcie.

Hangiul, spre mai mare cinste, pofti
pe Soleanu în propria lui odaie, și se
duse să-i pregătească ceva de mâncare

Soleanu se intinse pe pat. Ce nebunie făcea! Cine ar fi crezut cu patru ceasuri mai 'nainte că acel domn elegant avea să petreacă noaptea într'o pușcărie ca aceasta!—El își aruncă ochii împrejur. Odaia era cu adevărat tipul locuinței burlacului grec. Pe pereți tot soiul de scene din războiul Independenței grecești: *Bobolina luptând pe ruine, Amiralul Miaulis Vocos despărțindu-se de Karaiscachi, Canaris pe brulotă, vederea insulelor Psara, Hydra și Spezia, o vedere a Pireului pe lună, și, ca artă românească, Decapitarea lui Brâncoveanu*. Printre tablouri erau agățate arme vechi turcești: o sușanea, niște pistoale, două iatagane, un corn spart și un revolver. Pe fereastră: portofeluri câștigate la panoramă, un calendar al lui Nichipercea din 59, cioburi de sticle cu alice și *Dorul*.

Soleanu zîmbi gândindu-se că! Adrian sau Lya ar fi putut să'l găsească în acest arsenal de rugine, meditând cu burta la tavan, ca un cleft.

Putuse în sfârșit s'o mai vadă! Ierta și uita totul, chiar și saltelele cu gă-

lușci cari  l inghioldea  in pat. — Ea poate nici nu visa la el. Dar c t de duios şi era chipul când c nta!  i ce taină părea a lega cu pianul când se pleca pe el şi, cu degetele  i albe,  i atingea clapele, de par-că vorbea ! C t ar fi voit el să audă c ntecul de mult!

Pe când sta ast-fel, gândindu-se, — prin u a crăpată ajungea  vorbele sătenilor din c rcium  p n  la el.

—  i de-o vorbi  i de n'o vorbi bre, tot una  i. Că par-că  i greu de m ncat bani de haram. Ia acolea, să se chie-me că ne-am schimbat st p nu.

— Ti , mă, că parcă d' duse boala in el mai in vremurile din urmă!

— S'a dus boieru să'l schimbe la Bucuresci, dacă l'o ascultă cine-va.

— Păi vorbă'i. E ciocoi  gulerat ciocoiu nostru.

— Pe de-o parte ia să vezi! că n'o fi ăsta  i o fi altu  i mai rău, la ce  i  i bun. Ia dă un pac de titiun bre Nea Nacula.

— S'aude  i de guvern c'a să se ducă, spune logofătu Dinu. Ducă-se că n'am inserat la poarta lui.

— Tac ' i fleoanca cobe. Ce mi  i

Stan și ce mi'i Bran. Barim guvernul ăsta ne-o mai da și nouă niscaï-va locuri, că prafu nu s'alege de noi, cu ăstilea de azi.

Tocmai atunci intră grecu și inchise așa. Îi puse o farfurie cu cașcaval dinainte și se duse.

Să fii cu mintea și cu inima plină de chipul unei ființe adorate, și alături să auzi trivialitatea vieții, injositoare și dureroasă așa cum este, e penibil. Dar or cât, Soleanu vedea ca țărani au oare-cari noțiuni despre starea politiceï, și, ceea ce'l atingea cu deosebire, era nevoia, pe care el o socotise tot-d'a-una ca mai de căpetenie, de ali se da pământ într'un chip sau într'altul. Se gândi mai departe la sărăcia și patimele lor și, cam zdruncinat în credințele sale asupra fericireï omului simplu, adormi.

A doua-zi se sculă de dimineață. Când eși în ușa hanului, un țeran sta pe laița de-afară, chinându-se să răsuciască o țigară într'o fôaie de porumb uscat. Cum văzu pe Soleanu, el se sculă cu sfială, ținându'si căciula

intr'o mână, iar in cea-l'altă ascunzând țigara.

— Cum mai merg treburile flăcăule?

— Treburile cucoane?... Apăi cum să meargă... Ia... când mai așa, când mai altminteri.

— Cum stă porumbul pe-aici?

— Porumbu?... Potrivit.

Soleanu băgă de seamă că omul acesta semăna la glas și la obiceiul de a repeta fie-care întrebare ce i se făcea, cu cel pe care 'l întâlnise cântând din fluer.

— Dumneata ești de-aici din sat?—
el întrebă el.

— Dară. Suntem la curtea boierescă argat, răspuse flăcăul.

— Așea?... A cui e moșia asta, rogu-te?...

Țăranu inceptu a zimbi și răspuse cu oare-care sfială :

— Dumneata știi boerule a cui e.

Da cuconu nu'î acasă; e numai cuconița, și eă i-am spus că te-am văzut aseară.

— Ce-ai făcut?! întrebă Soleanu răstit. Flăcăul, intimidat nu răspuse. Eugeniū eși aduse aminte numai de

cât, că pe intunericul ce era cu o séră înainte, ar fi fost cu neputință să 'l vadă cine-va atât de bine, în cât să 'l recunoască a doua-zi; de aceea, rîzînd, îi zise :

— Dumneata te'nșeli flăcăule. Ai văzut poate pe alt cine-va de cu vreme și crezi că acela sunt eu.

— De, cucoane, poate... Da eu așa știu. Venea lumină de pe fereastră și am văzut un boier călare care sta la marginea gardului și se uita înăuntru.

— O fi fost alt-cine-va...

— Se poate cucoane...

— Și zici că ai vorbit cu stăpăna dumitale despre asta ?

— Ba eu n'am vorbit, da apucasem de scăpasem o vorbă către fata din casa, și se vede că ea a spus cuconiții,—că m'am pomenit mai adineaoră că mă chiamă sus și mă'ntreabă.

— Și ce ai răspuns ? îl intrerupse Soleanu repede ?

— Apoi ce să răspund... Ia așa, că te-am văzut călare la fereastră ?

— Încă o dată, omule, bagă de seamă bine : pe mine m'ai văzut ?

— Adicăte-le că am văzut un boier.

Soleanu incepu a rîde, ca să nu aibă aerul că dă prea multă importanță lucrului, și dete țeranului un bacșișiū.

— Bea în sănătatea mea, flăcăule.

După aceea se puse să aștepte la fereastră eșirea lui, ca să poată porunci să'i aducă calul și să plece. În adevăr, după vre-un sfert de ceas omul eși cu o jumătate de lipie la subțioară,— și după câte-va minute plecă și el, avînd grijă să apuce pe o altă uliță a satului.

V

Eraū vre-o 8 ceasuri cînd ajunse în marginea șoselei. Drumul se desfășura, plin de praf, între două câmpii de izlaz, pe cari păștea turma satului.

Soleanu vîzu de departe o coloană albă veniîd pe șosea, ca o trombă. Era un mic dog-kar, cu doi cai negri, care se ducea ca vîntu.— Se dete puțin la o parte. Cînd se apropiă de trîsură, recunoscū pe Adrian, care se'ntorcea de pe moșie. Ce să facă ? Să dea pîntenî calului ? ar fi părut că fuge de dînsu. Să se oprească... dar cum să'i explice prezența sa în sat ?...

Adrian, nici una nici două, cum îl zări, își opri caii și sări jos din trăsură.

— Te-am prins. De acuma, măcar să mă reclamî la procuror, nu te mai las. Descalecă și urcă-te'n trăsură. Hai-de haide, fără protestații.

Soleanu se gîndea să năSCOCEASCĂ vre-o povestē nēSDRĂVANĂ cu care să explice lui Adrian prin ce intēmplare se gîSIA pe tērămurile acestea.

— Știu de unde vii, îi zise Adrian; ai făcut parte din invitații lui Bornescu, și te-ai plictisit. Nu m'ndoiam. E un mitocan, frate, care n'are margine. El crede că dacă e membru la Curte trebuie să se'nchine toată lumea inaintea lui. Foarte se'nșeală.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, își zicea Soleanu in șine, că e mitocan Bornescu și că foarte se'nșeală, căci altfel eū nu știu ce m'ași fi făcut.

Lăsă calul vizitiului să se'ntoarcă cu el, și ei amēndoi porniră spre casă. — Soleanu se sili să'și facă oare-care dispoziție ; se interesă de treburile moșiei ; lăudă măsurile luate de noul proprietar ; glumi puțin, până ajunseră la curte.

Când intrară pe poartă, Lya era la o fereastră a balconului, în alb. Cum îi zări fugi de la geam.—Enșeniū, ca să confirme cele bănuite de Adrian, că adică s'ar fi întorcând de la petrece-re ce dăduse Bornescu, pretextă că'l doare căpu și ceru să fie lăsat să se odihnească puțin.

Se dete jos la dejun. Lya îi aștepta.

Soleanu se'ncercă să'și ia un aer natural, dar când dete cu ochii de dânsa inima i se lovi cu atâta putere de piept, în cât câte-va minute după ce'i sărută mâna, Adrian se uită la el cu mirare, și recunoscă că în adevăr mosafirul său trebuie să fi avut o mare durere de cap : era palid ca un mort. Lya îl primi zîmbind, cu o nuanță de ironie în privire, care dovedea că omul cu fluieru destăinuise multe. Femeile știu să spuie așa de bine ceea ce țin să arate că ascund !... Veni vorba la masă asupra sărbătorii d-lui Bornescu, și Soleanu fu silit să născocească unele lucruri cu totul generale spre a nu se da pe față. Lya își făcea o deosebită plăcere din chinul lui, și căuta să'l incurce la fie-ce pas, cerându'i numele persoanelor cari

fuseseră cu el de față, întrebându'l de îmbrăcămintea femeilor, de poziția caselor d-lui Bornescu, etc. Ea atrase pe bărbatul său în vorbă, care, mai curios și mai grosolan în curiozitatea sa, îl cerceta de hainele ce le purta d-nu Bornescu, de poziția ce o ocupa nasul în obrazul vecinului său, de calitatea vinurilor și a șampaniei, etc. Eugeniū nu văzuse în viața lui pe d-nu Bornescu, dar apucase de tăcuse când îi vorbise Adrian și trebuia s'o ție 'nainte. Într'un moment se găsi atât de incurcat în răspunsurile ce trebuia să le dea d-lui Adrian, în cât, desperat, ridică ochii către Lya atât de expresiv și cu atâta blândeță, că ea păru a'l înțelege numai de cât și se 'nsărcină să răspundă ea în locul lui.

— Iancule, prea descoasem mult pe d-nu Soleanu. Pare a nu'i fi făcut toc-mai multă plăcere petrecerea la care a luat parte, și ast-fel n'a putut băga de seamă totul. Nimic mai simplu.

După dejun Adrian propuse să meargă cu toții la o moară ce o avea pe un canal din Argeșiū.

Drumul era pe de marginea satului, printr'o imensă livadă de pruni, care ținea de proprietate. Soleanu da brațul Lyei. Adrian mai observa din când in când oamenii cari strângeau in căpițe fânul din livadă.

El o simțea alături de dĕnsu și se credea omul cel mai fericit de pe lume. Sub brațul lui mâna ei tremura puțin, și, de și se'ncerca să rîză de toate nimicurile, glasul nu'i traducea aiudoma cugetul.

— O livadă ca asta avem și noi... adică aveți și d-voastră la Soleni.

— Da, de'nspre Trotușiū, —fôrte frumoasă.

— O livadă in care am avut, acum nouă ani, cea din urmă amintire a copilăriei mele. Tocmai mă'ntorsesem din Paris, in 74 mi se pare; tata încă trăia. In această livadă nu intrasem poate de șease ani. Șease și cu nouă 15,—o viață de om. Când am revăzut Soleniū după șease ani de străinătate, crede-mă, mi-a venit să plâng. Adică ași putea zice mai bine: când am revăzut Soleniū pe cari îi mai avea tata, —căci cei-l'alți erau tot frumoși. Dum-

neata erai un copil ; poate că nici nu'ți aduci aminte.

— Poate că 'mă aduc,—de unde știi ?

— Intru in livadă să vĂz ce mai era și pe-aici. Paragină, domnișoară !... Tocmai in fund păștea un cal slab și prăpădit de bătrănețe. L'am recunoscut. Era un troteur din cei două, mari, favoritul mami, care in copilăria mea fusese cel mai frumos din tot județul, luat de la Cneaz Cantacuzin. Când m'am apropiat de el și l'am strigat, calu și-a ridicat ochii spre mine, mai mult din obicei, căci era orb, dar cu o mândrie in chip care dovedea că rasa nu murise 'ntrinsu. Mă recunoscuse..... Și calu ca și omu : pierde tot, numai ceea ce e nobil in el, nu. Bietu tata ! Il ținea să moară in băătăura noastră. . Atăta îi mai rămăsese din vremurile fericite ! El te iubea mult, nu'i așa.

— Mult ! zise ea cu un accent grav.

— Cum trece totul in lumea asta !...

Așa câte o-dată 'ți vine să strigi parcă in potriva legilor acestora, atât de nemiloase, cari iaă omului și pe tatăl și pe mama lui. Ah !... o nemernicie lumea și niște nemernici noi.

— Foarte mulțumim.

— Trebuie să mă ierți domnișoară Lyo. Cugetă și dumneata : să n'ăi pe lume de cât un singur om care te iubeste și să'ți moară și acela ? Uritul e o buruiiană grozav de amară !

Ea 'l opri în loc și se uită țintă în ochii lui.

— Mai întâi trebuie să'ți observ, zise ea, că domnișoara Lya e o persoană care s'a dus cu tatăl dumitale. Astăzi nu mai cunoști de cât pe *dómna Adrian*. După aceea... Ia să mergem, mă rog. Avem aerul de-a ne certa.

El luă de braț și porniră 'nainte. — După aceea... mi se pare că nu ești tocmai omul care să ăi drept de-a te plânge că nu ăi fost iubit.—El dete din cap.

— De geaba dai din cap.

— O... dacă ăi ști !

— Vorbește mai încet că ne poate auzi Iancu.

Cuvintele acestea el le luă ca o complicitate la gândurile lui.

— Lyo !... îi zise, luându'î ușor o mână.

— Mă rog... declarațiile sunt de

prisos. De la dumneata la mine ar fi o adevărată nelegiuire.—El îi strângea mâna cu putere într'ale lui; ea voia să și-o tragă, dar nu putea, căci d. Adrian era cât colea în urmă-le, vorbind cu oamenii din livadă.

— Dacă ai un dram de onoare în sufletul d-tale, ăl chem în sprijinul demnității mele. Lasă-mă !...

Vocea aspră și cam indignată cu care fură zise aceste cuvinte, avu asupra lui Soleanu efectul unui nou glonț asupra unei paseri rănite, care se mai încearcă să sboare. Îi lăsă mâna, și, făcându-se că vrea să'i dea o floare de jos, îi părăsi brațul.

— E o floare ce nu se poate rupe. Nu vrea...

— Nu poate.

El se uită la dēnsa cu durere. Femeile aū marele dar de a pricepe unele delicateți de simțire pe cari bărbații nici nu le bănuesc la semenii lor.

— Dacă ai fi vroit, domnișoara Lya ar mai fi putut trăi, zis ea. N'ai vroit...

El mergea, privind pământul, ca în urma unui mort. Mortul era fericirea

sa. Ar fi voit să poată cobori pe Lya in sufletul său, ca să vadă cât era de adevărat că fericirea dormia adâncul somn al morților.— Simțimentele lăuntrice mari se zugrăvesc pe chipul omului cu multă expresie. Ea văzu in figura lui Soleanu toată judecata și oșindirea ce se petrecuse in sufletul lui, și, fie din milă fie dintr'o altă pornire, se apropiă de el și'si strecură singură brațul sub brațul lui.

— Am dreptate sau nu, — spune singur? îi zise cu glasul dulce.

El se mulțumi a o privi, mișcând trist din cap.

— Spune drept, insistă ea.

— N'am de spus nimic...

Măna însă i-o păstra intr'ale lui, și acum cu siguranța că nu o va pierde, cel puțin pentru câte-va minute. După o mică pauză, el adăogă cu un accent sfășietor :

— Dumneata n'ai iubit nici o dată. Nu știi, nu poți să mă 'nțelegi !..

Lya îl opri iarăși.

— Crezi ?!

— A !... se poate să mă 'nșel. Ești

măritată, și 'ți iubești bărbatul. Nimic mai simplu.

Acum, la rîndul ei, mișcă ea din cap.
— N'am de spus nimic, îi zise.

El, temător, pasionat, îi ridică mîna pînă în dreptul gurei și cu o sfială pătimașă își lipi buzele de ea, într'un lung sărutat. Lya, tremurând de frică și de plăcere, voia s'o retragă și voias'o lase.

— Fii cu minte. Vine Iancu.

După ce se întoarseră acasă, între Soleanu și Lya se statornicise o prietenie blîndă, dulce, care place atît de mult oamenilor cu sufletul mare. Ea  i vorbea cu infl c rare de copilăria ei, spunea c t pl nsese la moartea d-ului Soleanu b tr nu, și, mai în tot-d' una, ochii se  nmuiau într'un fel de cea  de lacrămi, cari produceau asupra lui Soleanu o impresie sf șietoare.

A doua zi, după pr nz, Adrian propuse mosafirului său să facă am ndoi o mică v n toare de ra e, pe lac, mai ales, zicea el, că are și luntre nouă.

— Vom sta am ndoi la p nd : dumneata într'un loc, e  într'altul, ca să gonim v natul mai cu înlesnire. Tragă bine cu pușca ?

-- M'oiu încerca și eă.

— Nu luăm pe nimeni cu noi, căci eă știu duce barca foarte bine. Să ne dea puscile ; chiar acum e momentul.

— Despre barcă o pot duce și eă.

— Cu atât mai bine. Să mergem.

Lya, auzind de plimbarea cu barca, se hotări să meargă și ea. Adrianera entusiasmă. Trimese numai de căt-un om cu un covor și câte-va perne de sofa, ca să pregătească luntrea pentru cuconiță.

In urma lui porniră și ei.

Lacul era departe de sat cam un sfert de ceas pe jos.—Apele lui vinete erau acoperite colo și colo de imense foii de nufăr, cari făceau ca o podea de verdeață pe luciul trist, lăsând pe unele locuri să scape din sinul lor ramura elegantă, de capătul căreia atârna, ca un potir cioplit in marmură, floarea albă a apelor : poeticul nenufar. Pâlcuri de rațe sălbatice și de lișițe se mișcau in depărtare, iar mai pe margine coșuri de nuiete, cu gura îngustă și răsfrântă, stau de pescuit raci. In mijloc se vedea o mică înălțime artificială, pe care erau așezați

in glugă, mai mulți snopi de trestie, formând ast-fel un fel de ascunzătoare naturală, minunat de bine alcătuită pentru a pândi vânatul. Mai in fund, in zare, o dungă cenușie incondeia pe luminișul apei conturul unei adevărate păduri de trestii.

Când ajunseră la marginea lacului, luntrea era deja gata, cu lopețile acățate in cue, cu covorul așternut pe fund și acoperit de pernele turcești ale sofalei, așteptându'și stăpâni.

Lya sări intr'ânsa voioasă și se așeză tocmai in capăt, apucând sforile cărmei; Adrian trecu lângă ea, iar Soleanu rămase la lopeți. Omul de curte le făcu vânt pe apă, și porniră.

Adrian rugă pe Soleanu să visleze drept spre snopi de trestii. El fluera vesel. Lya, ținând in dreptul soarelui o umbrelă chinezească de bambus, se uita la urma ce o lăsa lopețile in apă, și zimbea. Eugeniū privea spre maluri, cum rămăneau inapoï din ce in ce mai mult, micșorând lucrurile de pe margine, ca o panoramă de copii când o depărtezi de ochi.

Ajunși la movila din centru, Soleanu

voi să saie din luntre spre a'și lua locul de pândă, dar Adrian care se apropiase de densusul, îl opri.

— Mă iartă, aici e locul meu. Te-am văzut acum cum știi să mănî barca și'ti pot incredința pe nevastă-mea fără frică. Lyo... da bine fii mai blîndă dragă, că doar nu te-a supărat cu nimic: mănă așa de bine luntrea! — Te asigur d-le Soleanu că după ce vei cunoaște-o mai mult iți vei schimba părerea...

— Cu adevărat? Mă judeci așa de rău, d-le Soleanu, zise ea.

— Nu de loc doamnă. Se vede că d-nu Adrian vrea să ridă de mine, pentru că l'am stropit puțin cu lopata.

— Despre asta n'are dreptate. Dumnezeuata ești tare în toate exercițiile de gimnastică, am văzut foarte bine.

Adrian sărise cu pușca'n mână și le arătă locul unde trebuie să se așeze ei.

— Partea frumoasă a vânătorii e acolo. Uite, vezi, drept înainte, în cotul acela al trestiilor se face o mică poteacă care duce la un limpezișiu. Oprește-te în marginea lui și așteaptă. Te despart de el câte-va rinduri de trestie ca să nu fii văzut. Când trag eu

tot v\u00e2natul vine la dumneata ; c\u00e2nd
tragi d ta, vine la mine. Tu \u0219tii, Lyo,
acolo unde am fost impreun\u0103.

Lya dete din cap \u0219i pornir\u0103.

— Noroc bun, le strig\u0103 Adrian.

Dup\u0103 vre-un sfert de ceas luntrea
ajunse linia trestielor. Soleanu m\u00e2na
cu o putere de uria\u0219, par'c\u0103 ar fi voit
s'o duc\u0103 dincolo de marginele lumei.
Intre cer \u0219i ap\u0103, el cu ea singur\u0103 !....
ere mai mult de c\u00e2t visase vre-o-dat\u0103.
L\u0103s\u0103 lope\u0217ile.

— C\u00e2nt\u0103 ceva, te rog, — i\u0137 zise.

— Ca s\u0103 d\u0103m de veste ra\u0217elor c\u0103
venim ?

— Da ce'm\u0137 pas\u0103 de ra\u0217e \u0219i de lu-
mea intreag\u0103 !

Ea se uit\u0103 la el cu asprime.

— Poteca se trece greu, c\u00e2ci e o
parte unde trestiele s\u00fent t\u0103iate din fa\u0217a
apei \u0219i luntrea d\u0103 cu fundu de ele. S\u0103
mergem.

El apuc\u0103 lope\u0217ile din nou \u0219i intrar\u0103.
Ajunse un moment in care nu se ma-
putea v\u0137sla de loc \u0219i trebuir\u0103 s\u0103 ina-
inteze apuc\u00e2nd trestiele de pe margi-
ne cu m\u00e2na \u0219i imprim\u00e2nd astfel lun-
trei o mi\u0219care inconscient\u0103. Trestiele

din fața apei erau în adevăr tăiate, dar capetele lor stau înclinate în sensul mersului lor și nu întîmpinau din cauza aceasta nici o greutate. Putea să fie mai greu la întoarcere. În trecerea lor deșteptau bătlaniî din stușiî, cari zburau pocnind apa cu aripele, sau goneau în cărduri grauriî de baltă, cari se duceau pe de-asupra ca un roiî de albine.

În fine ajunseră în marginea cchiului. O lume de paseri se mișca pe luciul vîrgat al apei: rațe, corcodeli, găște sîlbaticе, lișețe, se strecurau în șiruri vinete, albe, or gălbuî, țipănd în tôte felurile. Puiî de rață umblau în cărduri, făcînd din găt o mișcare ciudată, ca și cum ar fi înghițit or de câte oiî loveau apa cu picioarele. Lișetele se viraî cu pliscul în apă și stau cîte două trei minute fără a'l mai scoate. Corcodeliî se dau afund și eșeau dintr'o parte a ghiolului în cee-l'lată.

Tot norodul acesta zburător, la fășiiturile ce le făcea luntrea printre trestii, ridică capul. Simțise ceva.

Soleanu luă pușca binișor și, ridicănd cocoșele amîndouă, se pregătea să o

descarce, când băgă de seamă că Lya venise lângă el și privea cu o atenție nespūs de mare mișcarea de pe lac.

— Uite ce deștepte sunt, zise ea încet. Nu trage în cele galbene. Sunt așa de frumoase !

El se lipise de dēnsa și, lăsând pușca inconștient o'prinse cu brațul de talie.

— Nu trag de loc dacă ți'i milă de ele.

— Ba nu... zise ea incurcată. Uite uite, zboară.

În adevăr un nor negru acoperi lacul de o dată, producend un zgomot infernal, prin țipetul paserilor și loviturile apei cu aripele.

Soleanu descărcă amēndouē țevile în acoperișul viū ce se făcuse de-asupra-le. Douē rațe căzură. El făcu loc luntrei printre trestii cu mănile, și intrară în ghiol.

Pe suprafața apei erau miī de bășici albe cari se roteau în preajma lianelor plutitoare. Jur împrejur trestiele se înălțau ca o cetățuie verde, nelăsând ochiului alt drum de cât spre bolta azurie a spațiului. Era un seinn de toamnă, viū, de-un albastru vesel, prin

care privirea părea că străbate mai sus de cât altă dată.

Lya se uita la Soleanu, care așezase ratele în fundul luntrei și punea alte cartușe în țevi.

— Ași voi să dau și eu o dată cu pușca, zise ea.

— Foarte bine. Iat'o. Să ne ascundem iar, căci se poate să tragă d-nu Adrian de dincolo și să vie tot vântul aici.

Ea luâ pușca și o puse la ochi.

— Nu e tocmai grea.

— Nu e grea de loc pentru mine, dar pentru d-ta...

— Ce ? pe noi ne credeți niște biete ființe fără putere și fără curagiu,—nu 'i așa ? zise ea lăsând pentru un moment pușca jos. Privirea îi era aprinsă. În obraji i se ridicase niște pete de roșiata care îi dau un aer selbateg. După aceea ridică amândouă cocoașele și ochi drept în Soleanu. El stete nemișcat în gura țevilor și se desfăcu la piept.

— Când ai ști ce serviciu mi-ai face! zise el plecând trist din cap. Așteaptă să 'ți dau cel puțin un cartușiu cu

glonț. Eă n'am avut curagiul....

Simplitatea cu care rosti aceste cuvinte și mulțumirea ce se citea în fața lui la ideea morții, atât de mult atinseră pe Lya în căt scăpă pușca din mână și izbucni de-o dată în plâns. Din norocire cocoșele nu căzură. El se apropiă binișor de ea și lăsându-se pe covor lângă dănsa îi luă o mână și i-o sărută pe o parte și pe alta de miș de ori, chemând'o ușor pe nume, rugând'o cu glas duios să nu mai plângă, șoptindu'i vorbe adânci în ureche, sfios, temător ca un copil, dar fericit. Ea 'l apucă de mână încet, și, strigându-i-o într'ale ei, voia să'l depărteze de dănsa...

— Dute, ăi zicea fi, cu minte, să mergem.

— Lyo!... draga mea!...

— Dute!... te rog!... Uite un nour ce frumos aleargă pe cer. Fi cu minte. Vezi cum te rog de frumos, zise ea tremurând, dute!...

El ăi lăsă mâna un moment și se uită la ea cu durere.

— De ce n'ai tras adineaoarea? Ți-ași fi fost atât de recunoscător!...

Lya făcu o mișcare către dănsu și i prinse gâtul cu brațele.

— Da!... zise ea de-o dată, aprinsă, a ta! cum veți vrea! pentru tot-d'a-una!..

Și jumătate nebună de patimă, îi acoperi gura cu o sărutare în care își revărsă toată viața ei, toată.

Când se deșteptară din această fericire, nemăsurat de dulce și de adâncă ea îi șopti încet:

— Haidem.

— Să mergem, adăogă el lung și de-abia șoptind.

Și pleacă spre Adrian.

VI.

În aceeași zi, seara, Soleanu se urca în camera sa, cam trist. Lya nu venise la masă.

Era bolnavă, cu adevărat? sau dintr'un sentiment foarte natural de pudoare voise să nu se întâlnească cu el la masă și făcuse pe bărbatul său să creadă că e indispusă?

Și într'un caz și într'altul el n'avea cuvânt să fie vesel, de și în viața lui,

de 35 ani de când făcea umbră pământului, nu fusese mai fericit. Ce de schimbări se pot urma în sufletul omului într'o zi! Nu e caleidoscop pe lume care să-și alcătuiască figurile cu mai mare înlesnire. O presupunere depărtează pe alta, o temere dă mână unei speranțe, o hotărîre e resturnată de un zîmbet, — și ast-fel se hrănește chinul.

Soleanu găsi pe masă un plic alb fără altă adresă de cît două inițiale: E. și S. — Era oare pentru dînsu? Neapărat, căci alt-fel ce-ar fi căutat în camera lui, pus atît de în vedere.

Il deschise cu un fel de temere inconscientă. El coprindea:

Dacă nu mă desprețuești cu totul, pleacă imediat, și în viața dumitale să nu mă mai întîlnești.

Adio.

— Cum se poate! exclamă Soleanu. Să fie de la dînsa? — Scriitura era fină, dar torturată. Se vedea în tremurătura condeiului chinul sub puterea căruia scrisese cele căte-va cuvinte ce i le adresa.

— Așa de repede!... își zicea el, e

cu putință !... Și, fără să știe, apropiă scrisoarea de gură și o săruta, ca și cum ar fi fost cea mai lungă și mai frumoasă mărturisire de dragoste.

Luă condeiul și se puse să'î răspundă. Scrise, fără să se oprească, o întreagă coală de hârtie. Toată durerea lui o tălmăci acestei foi albe, apăsând pe densa condeiul par-c'ar fi voit s'o facă să simtă ceea ce'î spunea,—ca ea însăși s'o poată repeta Lyei. După aceea, puțin mai liniștit, se culcă.—Dormi un somn greoiu și plin de visuri imposibile. Când se sculă era ziua. Luă repede scrisoarea și o reciti. I se păru fără de nici un înțeles, și o rupse. Așteptă toată ziua s'o vadă, dar i se spuse că Lya era serios indispusă și nu eșa din casă. — Stete până seara, sperând că tot va mai primi vre-un bilet,—dar nimic.

Atunci plecă.

În urma lui Lya, care fusese puțin cam bolnavă, se făcu bine. În sufletul ei, haosul era cu adevărat fără margini.

Crescută la Soleni de mama ei spre a fi într'o zi femeea d-lui Eugeniù, ea începuse prin a se revolta în mintea

eî, când ghici scopurile d-lui Marțian, dar, incetu cu incetu, cu cât devenea mai mare și natura puneă într'insa sentimentul vieții mai plin și mai accentuat, cu atăta inriurirea ce o avea Soleanu asupra mamei sale, se impunea și eî mai mult. Il iubea, cu toată ființa sa delicată și sfioasă, ca pe o idee divină, ca pe un erou din cantece. — Și când colo, venită la București cu mamă-sa, ca să reamintească eroului cuvântul de altă-dată, eroul judecă că se găsește foarte bine ne'nsurat, și trimese pe d-nu Mavropani să răspundă acestui ânger care se'nchina la el, că nu se simte inclinat către însurătoare.

Lucrul acesta amări pe Elena, dar mai cu seamă o zdrobi pe dēnsa. Se mărită după aceea indiferentă, trăi desgustată, și desgustată de el. Simțea că fibra atât de delicată a dragostei se rupsese într'insa, și, cu acea preșciință a femeilor, care le face atât de superioare în lucrurile de inimă, ghicise că o ființă ca dēnsa care nu mai poate iubi, nu mai poate face nimic care s'o mulțumească. — Când revēzu

pe Soleanu după cât-va timp, se simți atrasă către el ca și mai 'nainte, dar se amesteca ceva inexplicabil în acest simțiment, o nuanță de dispreț, de scăr-bă saū de frică, nu 'și putea spune ce. Ea ghici de la prima lui vizită că, printr'o întorsătură ciudată de suflet, Soleanu începuse s'o iubiască, și era mulțumită, atât pentru că 'l iubea cât mai cu seamă pentru că îl ura : în ura ei îl pedepsea, în iubire se resplătea pe sine. Scena de pe lac dovedea că mai mult îl iubea de cât îl ura. Ea văzu aceasta, și toćmai de aceea se indignă mai mult și 'i scrise să plece. Când îi scrise biletu, îl ura cu adevărat, îl disprețuia ca pe cel mai din urmă om.

Soleanu se'ntorsese la București, în-sultat de întēmplări și mai cu seamă de Lya în ceea ce are omul mai scump : iubirea sa.

Atăta era de scărbit de viață și atăta se simțise de laș, că avea oroare să'și mai tacă socoteala trecutului și a prezentului ; volumele de pe masă îi erau urite, clienții ăl iritaū, desgustul de totul și de toate ăl apucă ca mai 'nainte, și se închise în casă.

Acum însă nu mai avea acea speranță nehotărîtă a oamenilor tineri, cari, orî-cât ar suferi, cred încă in viitor. El plătise scump de tot experiența vieții, și față cu această nouă lovitură se găsea mic și sleit de puterea de-a mai lupta. Opt ani ținuse frăul patimelor sale cu siguranță, și nu le dase drumul de cît foarte rar, și atunci tot cu scop și cu prevedere. Dar acești opt ani, fără a rupe mult din carnea lui, roseseră puțin câte puțin tot ce e în om mai limpede și mai delicat: iluziile. Când are cine-va o fire mândră și superioară, trebuie să cheltuiască o energie nespus de mare ca s'o impedece de-a isbucni la fie-ce moment contra trivialității celor-l'altc. A ridica pe semenii săi până la sine și a nu se scobori nicî-odată până la dênșii, e foarte frumos de spus; dar de pus în practică?... *Semenii* sunt așa de mulți și de jos, în cît fatal omul cel *alt-fel* făcut trebuie să se coboare până la cei ce sunt de *același fel*.

Lya ël ura, și lui i se părea că'l urăște cu atât mai mult, cu cît simțea el însuși că se urăște. Se purtase ca

orî-ce om ordinar : se apropiase de ea prin momeli ; jurase in numele trecutului că o iubește și o respectă ; îi căpătase increderea printr'o supunere prefăcută,—toate acestea ca să sfârșască ca orî-ce om de rënd. I se părea lui că nu mai e nici un mijloc de îndreptare. Se simțea nenorocit ; nu mai vedea zi albă inaintea ochilor ; toată viața îi era închisă intr'un pervas cernit,—căci ea nu'l mai iubea. Pusese și aci, ca in toate, prea multă inimă, și ceea ce pusese i se sfâșiase intr'un chip selbatec.—Se uita la pistoale cu rëntate. In oțelul lor lucios i se părea că se oglindește toată lașitatea sa,—căci nu mai avea curagiul să le miște din cuiu.

— Ah Borel ! cu tóte teoriile șișfargumentele tale, ești un prost!... E o neghiobie viața, și noi niște neghiobi ! Ce'mi tot cântați cu toții despre fericirea și mulțumirile lumei aceștia : un glonț și iată toată problema rezolvată.

Se plimba cu pași mari prin casă, jumătate nebun, cinstind pe vechiul său prieten din Paris cu tot felul de calificative.

— Om laș și păcătos, care ai crezut că'mi faci un serviciu luându-mi pușca din mână, — de ce nu ești de față să'ți scuipe în obraz !.. Teorii ! Că viața curge cu putere dintr'un secol într'altul ; că natura te povățuește să'ți duci traiul cum e mai bine... Proști.

— Natura te povățuește să fii animal și să faci ceea ce am făcut eu, ca o ființă trivială ce sunt, perzându'mi fericirea. Asta te povățuește natura. Unde'ți-e atunci consecvența ?

După aceea, învălit într'un palton lung, se'ntindea pe pat, desgustat, cu o mască de răutate pe figură, care îi da un aer de Mephisto sărăcăcios. Sta ast-fel ceasuri întregi, luminându'si căte-o-dată mintea cu miragiul unei fericiri trecute, pe ale cării temelii șubrede inchipuirea sa înălța tot felul de castele. Când realitatea rece îl chema cu cruzime la dânsa, el își ascundea capul în [gulerul paltonului, repetând printre dinți cu un nemăsurat desgust:

Amaro e noia

La vita, altro mai nulla.

Intr'o seară veni la dânsu prietenul său, D. I., camarad de Parlament și de

Tribunal, al cărui salon e atât decăutat în Bucuresci,—și se puse să'l scoată din casă cu or ce preț. Soleanu era atât de răscopt în ideile și nemulțumirile zilelor din urmă, că aproape nu mai avea nici voință. Se îmbracă mai mult ca să scape de gura prietenului său și eși.

Intră în salon și se puse pe un scaun fără să vadă pe nimeni. Femeile se uitaū la el cu mirare, căci îl cunoșteaū până aci ca pe un om foarte corect și destul de primejdios pentru buna liniște a văzduhurilor conjugale. D-na D. I. veni lângă dēnsu, și, pusă puțin pe cale de bărbatul său, inceptu a'l discoase cu o ironie dulce și lipsită de răutate, care'l făcu să vadă că se purta cu lumea ca un școlar amoretat. Atunci el o luă de braț și trecu cu dēnsa în bufet.

— Te rog, îi zise, dacă vrei să'ți fiū recunoscător, lasă-mē aici.

D-na I. D. îl lăsă. El se instală la masă, alături de un domn muncit de politică, care, cum îl prinse, inceptu cu considerațiunii și combinații exterioare. Soleanu, ca un om prevăzător și cu

răbdare ce era, își puse alături o sticlă cu vin și se pregăti să'l asculte. Bău trei ceasuri de-a rând, fără a se scula după scaun, și-ar mai fi băut încă trei, dacă n'ar fi băgat de seamă că nu mai rămăsese nimeni. D-nu și d-na I. D. staū cu el de vorbă, sau mai bine îi vorbeau, căci el nu scotea un cuvânt, spre a nu'l face să vadă golul ce era în jurul lui.

Soleanu voi să se scoale și să plece, dar, îndată ce se ridică de pe scaun, se'nvarti odaia cu el de era să cază. Prietenul său băgă de seamă numai de cât, și'l luă binișor de braț, îl îmbrăcă și'l sui în trăsură.

— Hai cu mine, te rog, îi zise Soleanu.

El își luă haina numai de cât și'l conduse acasă.

— Ai băut cam mult Eugeniū, — are să'ti fie rău.

— Nu'i nimic, zise el, nu sunt beat cu mintea. Am vrut să mă'nbēt, dar n'am putut.

Faptul e însă că dormi ca o piatră, până la ziuă.

A doua zi ël durea capu groaznic.

Voi să se scoale, dar nu putu. Se 'n-veli din nou până peste ochi și căzu într'un fel de letargie. Auzea toate zgomotele de-afară, avea conștiință de starea lui, dar nu se putea deștepta. Nimic nu e mai oșositor de cât acest soiū de somn, in care nici nu dormi nici nu trăești. Lumea reală se amestecă cu fantasmagoriile unui creer excitat, și din acest amestec se naște o lume nouă, grozav de ciudată, care s'ar părea că trăește numai spre a tortura mintea.

In sfârșit către seară se deșteptă. Când eși din casă se'ntuneca. Lumea zărviua pe strade, veselă și ocupată, mergënd incotro o ducea stomahul, acest autor moral al tutulor crimelor omenești.

Soleanu nu mănecase cum se cuvine de câte-va zile. Intră într'un birt și prânzi.

Cu cât revenea mai mult in stare normală, cu atât realitatea celor intemplate i se infățișa mai aspră și mardureroasă. Se simțea iarăși coprins de acele negre idei care 'l chinuiseră atâtătea zile de-a rëndul—și, lucru ciudat! îi fu frică de ele.

Se sculă de la masă și porni pe strade în fuga, ca și cum s'ar fi temut să nu'l ajungă cine-va din urmă. 'I trebuia sgomot. Se sui într'o trăsură și strigă vizitiului să mănă în goana cailor. Zarva cea mare ce e în București pe la 9 ceasuri seara ël asurzi pentru moment. După vre-un cias, petrecerea aceasta deveni mai uniformă de cât toate ; se opri la club.

Aci găsi o mulțime de prieteni, strănși clădărie în jurul postavului verde. Se puse și el la cărți, dar, ca mai tot-d'a-una în ast-fel de ocazii, câștigă. Ii era cu neputință să aibă o emoțiune puternică, pentru că nu pierdea o singură lovitură. Bancherul, sleit, lăsă cărțile. Le luă el. În vr'un cias bătut pe pontatori așa de grozav, că nu mai avea cu cine să mai joace. Bău câteva pahare de cognac unul după altul și se duse de se'ntinse pe o sofa. Se încercă s'adoarmă, dar îi fu cu neputință.

Atunci plecă la café chantant.

Cum ël văzură femeile, s'apropiară de dănsul. Una din ele ël cunoștea și i ceru de băut. El le puse la dispoziție buzunarele sale, dar îi ceru să'l lase în pace.

— Nu te supăra, draga mea, dar nu mă simț dispus de loc să staŭ cu voi de vorbă. Beți cât eți putea ; plătesc tot.

Ele se indignară și nu mai primiră nimic.

— Foarte bine, zise Soleanu, imi place să vĕd noblețe de caracter la cafĕ-chantant. Lucrul acesta devine rar in alte părți ; la voi e clasic. Adu'mi vin domnule !

Băiatu'i aduse o sticlă de madeiră, iar el, cu capul intre mănĭ, cu ochiĭ pa-injenĭți, se puse din nou pe bĕtură. Pe la 3 ceasuri de dimineața veni colegul sĕu, renumitul avocat K., care, nu atât din destrăbălare cât mai mult din desgust de lume, își petrecea nopțile prin aceste locuri. Ei se așezară unul in fața altuia, cel de'ntăiu tăcut, posomorĭt, cu o contracțiune de mușchi in figură, care'i da aerul unui marinar bajocorit de vĕnturile oceanului, — cel de-a doilea blasat, sceptic, deschizĕnd gura numai ca să facă spirit și afemeiat ca un sultan.

— Ce mai faci tu ? intrebă a lene K. Soleanu dete din cap fără a'i rĕs-

punde. Cu spetele strânse ca de durere și rezemate de pervazul unei oglinzi, el 'și ținea pumni pe marginea nesei ca un furios, exclamând din când în când pe nas câte un «Him»! plin de dispreț pentru tot ce era în jurul lui și pentru el. Ochiii se invirtea în orbite, tulburi, fără viață; gura 'și pierduse linia sarcasmului și buzele, discolorate, atârna în una peste alta cu o expresie de durere nespuse de atin-gătoare, așa cum se observă în unele portrete ale lui Beethoven din ultimii săi ani. Când și când isbea într'o băltoacă de vin ce se făcuse pe masă, cu pumnul deznodat de la închietură, care cădea ca o mlaciucă în lacăraia de madeiră și de tockay, aruncând stropi de vin în obrazul lui K. și pătând rochile cântărețelor, cari, una câte una, veniseră în jurul lor să bea.

— Soleanu, zise în silă K., hai să facem o partidă de *ecarter*.

Soleanu se mișcă îndată de pe scaun, dar mătăhăi și ar fi căzut, de sigur, dacă una din femei nu'î întindea brațul. Trecură cu toții într'o odaie de alături și se puseră pe joc. Cântă-

rețele se împărțiseră în două tabere: una susținând pe K., alta pe Soleanu. Ele țipaă, săreaă, spărgeaă la pahare sau beaă câte o sticlă pe nerăsufiate, după cum regele venea la adversare sau la ele — căci acum nu mai juca Soleanu și K. ci cafeneaua întreagă —, astfel că, pe la 8 ceasuri dimineața, toți erau la pământ, beți morți.

Viața aceasta o duse Soleanu vre-o două luni de zile fără intrerupere.

Când se deșteptă o dată acasă, ziua, șiși aruncă ochii în oglindă, i se păru că vede un strein scărbos care semăna cu dănsu. Barba îi crescuse în niște fire țepene, carnea pe obraz avea ceva flasc și obosit, ochii luceaă ca niște mărgelile undilemniî de sticlă, și în cap eșeaă la iveală fire albe de păr, cari îi creșteaă acum pentru întâiași dată;

I se păru că vine din altă lume, ca un strigoiu, șii fu milă de dănsu.

— Cum se pierde omu! și zise singur, cu lacrămile 'n ochi. Trebuie să pui un capăt acestei vieți, nu mai merge.

Dar n'apuca să se hotărască bine, că venea îndată trecutul cu dureroasa sa scenă și aprindea într'însul un dor

de-a uita totul, pe el și pe dănsa,—chiar și pe dănsa!....

Trebuia dar să bea.

Era adevărat : voia s'o uite.

Tot ce făcea, făcea numai cu acest scop. Simțea că chipul ei era atât de adânc săpat în inima lui, că numai timpul, corozivul tuturor durerilor, ar fi putut să'l șteargă. Dar cât timp? Cine știe dacă nu'i trebuia viața întreagă.

În amețeala pe care o aduce alcoolul, i se așternea ca un nour pe toată mintea, și nesimțirea aceasta 'i era dragă. Când, din întemplantare, impresiile momentului 'i deșteptaă, prin cine știe ce legătură ciudată, amintirile despre dănsa,—totul se prezenta indulcit, cu niște tonuri calde, cari 'l atrăgeau și mai mult spre Lya. Uita că vrea s'o uite și o iubea în beție sa cu o delicatețe de simțire rară.

Dacă intra acasă numai pe jumătate amețit, lua de regulă pe Hamlet, și, cu pași mari umblând, citea cu glas cuvintele de durere ale acestui chinuit, în sufletul căruia se petrece o dramă așa de grozavă.

Când era câte un moment stăpân

deplin pe mintea sa,—nu inceta de a se indigna contra prietenului său din Paris și contra tuturor celor ce vedea viața așternută cu roze. Mizerie și iar mizerie.

Intr'o seară de Decembrie, I. D. camaradul său 'l luă pe sus la dănsul.—Soleanu se duse, după ce mai ăntăiū 'i făgădui că va fi lăsat să facă ceva voi.

El se așeză, ca și rîndul trecut, la masă cu sticla dinainte, și nu se mai sculă. Pe la 11 și $\frac{1}{2}$ nu era nimeni în bufet. Orchestra cânta un vals minunat, sub puterea căruia Soleanu însuși se simți mișcat. El se uita, cu capul rezemat de spatele fotoliului, dus pe gânduri, la vinul roșiu din sticlă, prin care treceaū razele lămpiī, ca printr'un rubin. De-o dată ușa se deschise cu zgomot și intră o femeie imbrăcată în alb de sus și până jos, cu obrajiī aprinși de joc, cu respirarea greoaie, făcendu'și vînt cu putere ca să se recorească. Era Lya. Cum dete cu ochiī la Soleanu, ea se întoarse de odată înapoi și fugi, trăgînd ușa dupe dănsa.

El abia avusese vreme s'o vadă și să'și întinză mînile spre ea.

Fugise!...

Cuvintele  i inghețară pe buze ; mâ-
nile  i căzură, ca moarte, pe masă.
Oftă adânc și se sculă. Se duse drept
la pălărie și eși fără să 'și ia paltonu.

Ploa. Lapovița se intindea, de la
un capăt până la ce-l'alt al capitalei,
lanț.

El o luă prin noroiu, in frac și 'n
pantofi de lac, și, intrând în apă până la
glezne, alunecă pe pietrele gogonețe
ale trotuarului, latrat de câini, udat de
ploaie până la oase, intră acasă. Se
trezise.

Focul făcut de cu vreme se stinsese,
și 'n odaie era frig. Aprinse băjbăind
lumânarea și căzu pe un scaun.

Când se văzu in ce hal se afla, căt
suferise de mult pentru ca să ajungă
atât de jos, — un sughiț de indignare
i se sui in gât, și, incrucișind mâ-
nile desnădăjduit, rosti rar și accen-
tuat :

— Ce porcărie !

FINE